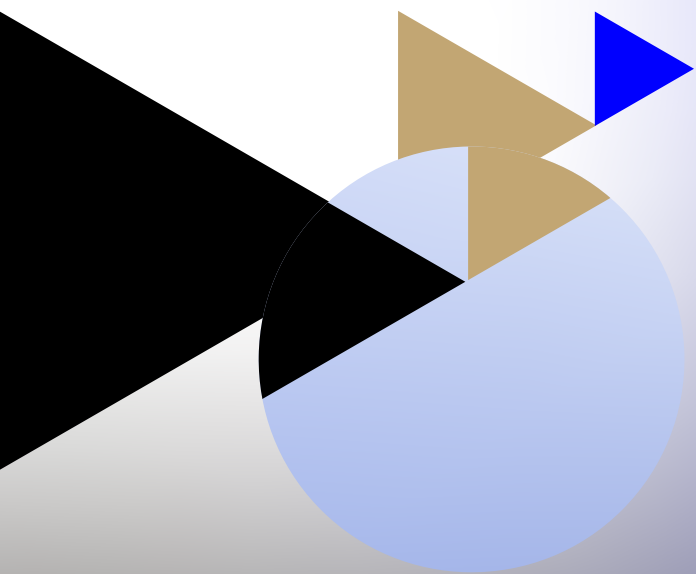

Kritische Reflectie 2021

Kenniscentrum

Faculteit Digitale Media & Creatieve Industrie

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding en samenvatting	5
Hoofdstuk 1 Doelstelling van het onderzoek	11
Interviews Beroepspraktijk en maatschappij	18
Hoofdstuk 2 Doorwerking van het onderzoek	21
Hoofdstuk 3 Organisatie van het kenniscentrum	29
Hoofdstuk 4 Inhoudelijke kwaliteit van het onderzoeksproces	37
Interviews Onderwijs	42
Hoofdstuk 5 Kwaliteitsborging	45
Interviews Onderzoek	48
Etalage	50
Onze lectoraten	52

Voorwoord

Met trots presenteren wij de Kritische Reflectie van het kenniscentrum (KC) van de Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (FDMCI) van de Hogeschool van Amsterdam - een hogeschool die een kennisinstelling wil zijn waarin het geven van onderwijs en het doen van onderzoek nauw met elkaar zijn verweven en elkaar versterken. Waar studenten en medewerkers zich doorlopend ontwikkelen en de resultaten uit de kenniscentra zowel binnen als buiten haar muren worden gebruikt voor het professionaliseren en equiperen van mensen en organisaties. Een instelling die onlangs kleur heeft bekend met het breed omarmen van de zogenoemde drie D's: duurzaamheid, diversiteit en inclusie en verantwoorde digitalisering, en daarmee vanuit een richtinggevend waardenperspectief naar haar maatschappelijke impact kijkt.

Aan die ontwikkelingen draagt FDMCI uit volle overtuiging bij. Ons werkveld beslaat mode, communicatie, (digitale) contentcreatie, ontwerp en informatietechnologie. We leiden circa 10.000 studenten op die we zowel een professionele als persoonlijke ontwikkeling laten doormaken. Bovendien zijn we stevig verbonden met de stad Amsterdam, onder meer door de Knowledge Mile, Campus Amsterdam en de Digital Society School. Ons KC omvat zeven kernlectoraten, drie bijzonder lectoraten, één HvA-breed lectoraat en sinds 2021 een professor of practice, Marleen Stikker. Daarnaast voeren we de pen van twee Centers of Expertise: Creative Innovation en Applied Artificial Intelligence, en van het ARIAS-netwerk, een platform voor onderzoek in kunst en wetenschap. Met onze partners in binnen- en buitenland werken we aan de doorontwikkeling van onze sector. En met onze ontwerpgerichte houding, actuele kennis en een grote verzameling tools en methoden dragen we bij aan maatschappelijke transities.

De bijdrage die we leveren, kenmerkt zich doordat we de nadruk leggen op het vergroten van het handelingsperspectief van individuen en collectieven. We staan op het standpunt dat de top-down controle- en beheersreflex van veel bedrijven en overheden een stevig weerwoord nodig heeft. Terwijl we technologie en de mogelijkheden daarvan omarmen, zijn we wars van techno-solutionism en de quick fixes die er vaak van worden verwacht, en graven we dieper om mensen in staat te stellen zelf (mede) vorm te geven aan hun leef- en belevingswereld. We zoeken daarom telkens naar een combinatie van technologie, ontwerp en geesteswetenschappen als filosofie, media en communicatie en werken samen in breed samengestelde consortia. Die zelfgekozen positie op het kruispunt van disciplines en organisaties is bewezen productief maar ook precair, en dwingt ons om blijvend te reflecteren en onszelf regelmatig opnieuw uit te vinden.

De afgelopen periode kenmerkt zich ook door een groot aantal personele wisselingen. Lectoren gingen met pensioen en één lector is ons helaas veel te vroeg overleden. Ook zijn er nieuwe opleidingsmanagers agetreden, wisselden de decaan en het hoofd bedrijfsvoering en kwam er een beleidsmedewerker onderzoek bij. Eén CoE verjongde zich en een ander CoE is helemaal nieuw ontwikkeld, en dat tijdens de coronapandemie, die een wissel trok op de energie en veerkracht van onze studenten, medewerkers en organisatie. Deze omstandigheden hebben vanzelfsprekend een weerslag op het onderzoek en de verdere ontwikkeling van het KC. Het is verheugend te zien dat er weer een ijzersterk lectorenteam staat en dat de kwaliteit en kwantiteit van de onderzoeksoutput op niveau is gebleven.

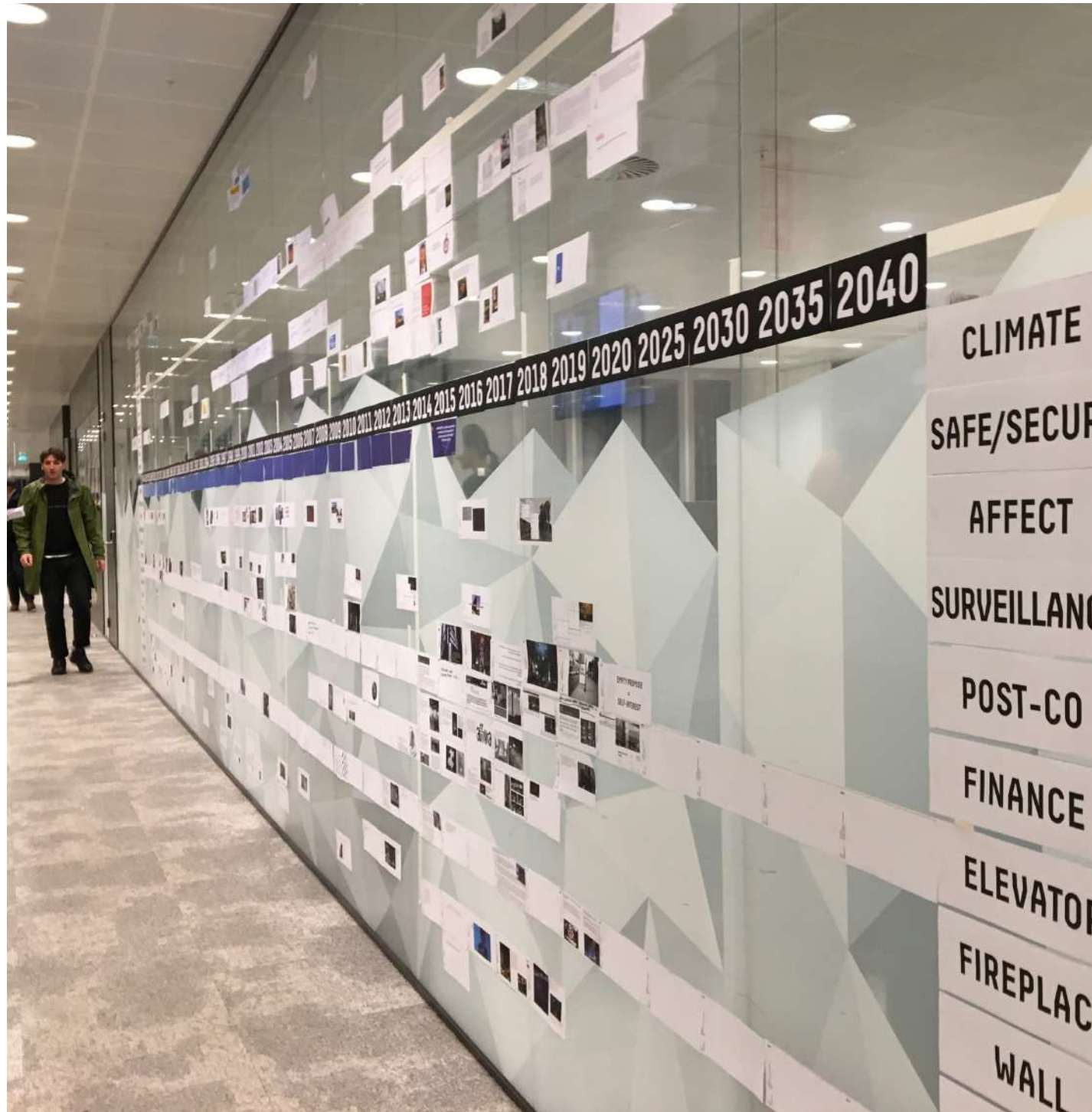
In 2020 is met de opleidingsmanagers en lectoren gezamenlijk een facultair Fundament ontwikkeld, dat de basis vormt voor de ontwikkeling in de komende jaren. De energie en de ambities zijn groot. Er wordt veel samengewerkt en dat werpt zijn vruchten af in gezamenlijke aanstellingen, onderzoeksprojecten en onderwijseenheden. De komende periode zullen de onderlinge agenda's nog meer op elkaar worden afgestemd, waarmee het doel, namelijk de verdere wederkerige integratie van onderwijs en onderzoek, naderbij zal komen.

We kijken uit naar de dialoog over onze ambities en resultaten die zijn verwoord in dit document en de bijlagen. We wensen jullie veel leesplezier!

Frank Kresin

Decaan Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie

Inleiding en samenvatting

Missie en visie

Het kenniscentrum (KC) van de Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (FDMCI) richt zich op het werkveld van de creatieve industrie en de maatschappelijke impact van design, (digitale) media en nieuwe technologieën. We verkennen de ontwikkeling van digitale media en nieuwe technologieën en de betekenis ervan voor de samenleving, en dragen daarmee bij aan innovatie in de beroepspraktijk en aan de opleiding van (toekomstige) professionals in de creatieve industrie. De HvA-brede thema's duurzaamheid, diversiteit en inclusie en verantwoorde digitalisering zijn daarbij belangrijke vertrekpunten. Onderzoeksthema's variëren van de toepassing van *blockchain* en het *internet of things* voor *energy communities* en het gebruik van AI in relatie tot media en democratie, tot de ontwikkeling van nieuwe manieren van *storytelling* met virtual reality of het ontwerpen van *toys for therapy*: digitale hulpmiddelen die ingezet kunnen worden in revalidatieprocessen.

Binnen de creatieve industrie richten we ons op de domeinen media, technologie en ontwerp. Dat is een bijzonder werkveld, omdat ontwikkelingen in deze velden een belangrijke rol spelen in de digitale transitie van de samenleving. Veel van de nieuwe producten en diensten in deze sectoren zijn te begrijpen als 'doorbraaktechnologieën' en 'sleutelmethodologieën', die vanwege hun reikwijdte de samenleving sterk kunnen veranderen.¹ Dat biedt kansen op een sociaal en ecologisch duurzamere samenleving, maar er kunnen ook problemen ontstaan als ongelijkheid en uitsluiting, versterkte monopolies en uitputting van natuurlijke hulpbronnen.

De digitale transitie is een complexe ontwikkeling, waarin 'vele gevestigde partijen en instituties genoodzaakt zijn om zichzelf opnieuw uit te vinden.'² Er zijn veel verschillende stakeholders bij betrokken met uiteenlopende competenties, motivaties, belangen en waardepatronen. Er ontstaan nieuwe consumptiepatronen en culturele praktijken, nieuwe relaties, en machtsverhoudingen verschuiven. Dat vergt weer nieuwe onderzoeksmethoden, professionele rollen, verdienmodellen, denkkaders en institutionele vormen. In dit proces kan de creatieve industrie een rol spelen. Ze beschikt over (ontwerp)methoden en benaderingen die helpen bij het inzichtelijk maken van en het zoeken naar oplossingen voor de kansen en problemen die nieuwe technologieën en media met zich meebrengen. Ook kunnen participatieve methodieken uit de creatieve industrie gebruikt worden om top-down te verbinden met bottom-up in de manier waarop de digitale transitie vorm krijgt.

Dit alles vraagt om een holistische en kritische houding in het ontwerpen, ontwikkelen, onderzoeken en toepassen van digitale technologieën en media. De snelle opmars van digitale technologie in de samenleving vereist een explorerende en verkennende alsook een kritische en verbeeldende agendastellende benadering. Ook is het belangrijk nieuwe methoden te ontwikkelen waarmee de complexe opgaven in kaart gebracht kunnen worden om deze met uiteenlopende stakeholders te adresseren. Daarnaast is er sterke behoefte aan methoden om de werking van digitale media empirisch te testen. Maken ze de beloftes en claims waar? En hoe kunnen inzichten uit onderzoek worden omgezet naar concrete producten en diensten, *tools* en praktijken, die het handelingsperspectief van burgers vergroten en de druk op de planeet verkleinen? Het KC wil hierbij een actieve rol spelen. Wij willen niet achteraf de impact op de samenleving in kaart brengen, maar actief betrokken zijn bij de ontwikkeling van, reflectie op, en verbeelding van nieuwe (digitale) technologieën.

Deze ontwikkelingen vragen ook om (toekomstige) professionals in de creatieve industrie die niet alleen kennis hebben van de laatste ontwikkelingen op het gebied van design, (digitale) media en technologie, maar ook de mogelijke impact en bijbehorende ethische vraagstukken kunnen agenderen. Het is van belang dat ze beschikken over verbeeldings- en ontwerpmethodieken waarin onderliggende waarden en uiteenlopende, soms tegengestelde belangen van verschillende stakeholders expliciet kunnen worden gearticuleerd. Door in ons onderzoek samen te werken met partners uit de samenleving en de creatieve industrie, en ons onderzoek steeds te verbinden met het onderwijs, dragen we bij aan de ontwikkeling van (toekomstige) professionals die op een verantwoorde manier vorm gaan geven aan de digitale transitie van de samenleving.

De belangrijkste ontwikkelingen van de afgelopen zes jaar

In de periode 2015-2020 heeft het KC een aantal grote ontwikkelingen doorgemaakt. De faculteit is gegroeid van 8.000 naar 10.500 studenten en er zijn een aantal nieuwe lectoraten bijgekomen. Lectoren zijn met pensioen gegaan of hebben een andere functie gekregen binnen de HvA, en sinds 2019 is er een nieuwe decaan. Dat betekent dat er ten opzichte van de vorige externe visitatie nu een vrijwel nieuwe groep lectoren zit, die veel diverser is dan zes jaar geleden. Daarbij is vooral op het gebied van genderdiversiteit een belangrijke stap vooruit gemaakt: het aantal vrouwelijke kernlectoren is gestegen van nul naar vier (van in totaal zeven kernlectoren).

¹ Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, (2015). Verkenning technologische innovaties in de leefomgeving. Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur; Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2014. Smart Cities. Naar een 'smart urban delta'.

² Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Beleidsplan 2017-2020

Dit betekent dat het KC volop in ontwikkeling is, met lectoren die in de afgelopen twee of drie jaar zijn begonnen en hun lectoraat een nieuwe invulling aan het geven zijn. Daarbij is meer en meer een gezamenlijke visie aan het ontstaan op onderzoek, met veel aandacht voor ontwerpend onderzoek en een invalshoek die gericht is op maatschappelijke impact, vaak vanuit een *more-than-human*-perspectief: ons onderzoek draait niet om de mens als individuele consument of eindgebruiker van producten of diensten, maar beziet mensen als onderdeel van de samenleving én van een ecosysteem in de brede zin van het woord.

Deze visie past bij een bredere ontwikkeling, ingezet zowel binnen de HvA alsook in nationale en internationale onderzoeksagenda's, waarin aandacht wordt gevraagd voor de maatschappelijke impact van nieuwe technologieën, alsook voor de doorwerking van het onderzoek in de praktijk en het onderwijs. De nieuwe visie op de Centres of Expertise (CoE's) van de commissie-Reiner bevestigt deze ontwikkeling en heeft ook op de HvA geleid tot een herijking van de CoE's. Zij spelen nu meer en meer een rol als verbinder en agendasteller, en een rol in het organiseren van de doorwerking van het onderzoek.³

Het praktijkgerichte onderzoek aan de faculteit heeft steeds meer een eigen gezicht gekregen. Het doel van ons praktijkgerichte onderzoek is om in lerende gemeenschappen van onderzoekers, professionals en studenten tot nieuwe kennis en inzichten te komen, en/of om professionele en maatschappelijke discussies verder aan te jagen. Dat vergt een veranderende rol van de onderzoekers. Naast onderzoekers zijn ze steeds meer 'curatoren' van *communities of practice*, die partijen uit de praktijk, docent-onderzoekers en studenten organiseren in lerende gemeenschappen. Onderzoeksprojecten zijn daardoor complexer van opzet aan het worden, met uiteenlopende stakeholders en onderzoekers en professionals die zich vanuit verschillende disciplines buigen over een gezamenlijk vraagstuk.

Dat vertaalt zich ook in de onderzoeksoutput, die zich niet meer vooral op academische *papers of peer reviewed* wetenschappelijke tijdschriften richt. Daarnaast dragen lectoraten bij aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en maatschappelijke discussies met *demonstrators* en *exemplars* (prototypen die voorbeeldstellend zijn voor de verdere ontwikkeling van specifieke producten of diensten), tentoonstellingen, debatreeksen, *design guidelines*, videodocumentaires, *whitepapers* en artistieke interventies in het publieke domein.

Doorwerking in het onderwijs is ook een steeds belangrijker thema geworden. Deze krijgt vorm door de betrokkenheid van onderzoekers in curriculumontwikkeling en van studenten in onderzoeksprojecten, vooral in masters, minoren en afstudeerprojecten, en door trajecten voor de professionalisering van docenten, bijvoorbeeld in het PhD-programma.

Wat hebben we de afgelopen jaren bereikt?

De commissie-Meurs (2015) en de commissie-Schreiber (2018) gaven het KC na hun bezoek in 2015 en 2018 een aantal aandachtspunten mee. Meurs sprak van een 'ijzersterk onderzoekprogramma', maar miste nog verbinding tussen lectoraten op inhoud en methodiek, en de ontwikkeling van domeinspecifieke prestatie-indicatoren. Ook Schreiber constateerde dat het onderzoek 'over de breedte goed' was, en adviseerde om het werkveld nadrukkelijker te betrekken, de visie op ontwerpend onderzoek nader te expliciteren en de zichtbaarheid

van het KC te vergroten. Beide commissies vroegen aandacht voor de verbetering van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek. De afgelopen jaren hebben we ons best gedaan om het door de commissies gesignaleerde hoge niveau van onderzoek en impact vast te houden, en de aandachtspunten te adresseren. We zijn dan ook trots op:

- Onze manier van onderzoek doen, die gericht is op impact in het onderwijs, het beroepenveld en de samenleving, resulterend in langdurige samenwerkingen met partners zoals zorginstellingen, uitgeverijen, erfgoedinstellingen, de gemeente Amsterdam en de betrokkenheid van uiteenlopende bureaus uit de creatieve industrie bij dat onderzoek.

- De impact op de samenleving en het beroepenveld, die we genereren door al in een vroeg stadium mogelijke toepassingen van en maatschappelijke discussies over nieuwe technologieën als blockchain, virtual reality, platformisering en AI te signaleren, en de agendastellende rol die we daarbij innemen. Daarbij horen ook de vele netwerken en events die de afgelopen jaren tot stand kwamen, zoals de internationaal toonaangevende netwerken en events rond blockchain in de MoneyLab-serie, of de leidende rol van het KC in het netwerk van de Media Architecture Biennale.

- De verbeterde samenwerking met het onderwijs. Op strategisch niveau krijgt dit vorm door de nieuw ingestelde facultaire strategiedagen van opleidingsmanagers en lectoren. Op structureel niveau door de invoering van de 'Learning Communities', waarin docenten en onderzoekers van lectoraten en opleidingen zich organiseren rondom een aantal thema's, en door onze nauwe betrokkenheid bij de oprichting van de master Digital Design en onze bijdrage aan de oprichting van de Digital Society School. En op operationeel niveau door de bijdragen die we leveren in de vorm van minoren, specialisaties, afstudeerprojecten en nieuwe vormen om onderwijs en onderzoek te verbinden, zoals de Datastudio.

- De verbeterde samenwerking tussen lectoraten, resulterend in gezamenlijke onderzoeksaanvragen en -projecten, vaak ook in de context van de programmering van de CoE's.

- Onze binnengehaalde subsidies voor onderzoeksprojecten, in samenwerking met de creatieve industrie, en nationale en internationale kennisinstellingen, met als hoogtepunten meerdere RAAK-subsidies, onze deelname aan het H2020-project D-CoDE, de geslaagde Comenius Leadership Fellow AI4Students van Nanda Piersma en de toekenning van 500K voor een samenwerking tussen het KC en de Faculteit Techniek in het ZonMW COVID-19 Programma.

- Onze 'kennisopbrengst': we zijn blijven publiceren in wetenschappelijke en vaktijdschriften. Daarnaast hebben we diverse prototypes, *toolkits* en denkmodellen opgeleverd die in het vakgebied en in het onderwijs worden toegepast.

Wat zien we als onze belangrijkste opgaven?

Ondanks al deze mooie resultaten realiseren we ons dat een aantal punten de komende jaren extra aandacht verdient.

De toenemende nadruk op maatschappelijke impact en de doorwerking in het praktijkgerichte onderzoek leiden tot grotere en com-

plexere projecten en vragen om nieuwe rollen van onderzoekers en lectoren, nieuwe methoden en nieuwe manieren van samenwerking met onderwijs, werkveld en CoE's. Er spelen vragen als: Hoe geef je invulling aan de rol van 'curator' van kennisgemeenschappen? Hoe werk je goed samen in multidisciplinaire onderzoeksconsortia en borg je de academische onafhankelijkheid van onderzoekers in processen van co-creatie met stakeholders als onderzoekspartners? Wat betekent dit alles voor de kwaliteit van praktijkgericht onderzoek? De afgelopen jaren hebben we hier al hard aan gewerkt, en we willen het proces om ook op dit gebied van elkaar te leren de komende jaren verder vormgeven, in samenwerking met de CoE's en het nieuwe HvA-brede lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek.

Lectoraten hebben in deze complexe context een grote en brede opdracht: een bijdrage leveren aan wetenschappelijke kennisontwikkeling en deelname aan (inter)nationaal toonaangevende onderzoeksprojecten, bijdragen aan de innovatie in de beroepspraktijk, een rol spelen in het onderwijs en de curriculumontwikkeling en betrokken zijn bij het maatschappelijk debat. Tegelijkertijd is de absolute omvang van de lectoraten beperkt, met een basisfinanciering van 2,9 fte per lectoraat. Hetzelfde geldt voor de relatieve omvang van het KC (37 fte aan onderzoekscapaciteit, waaronder 7,5 fte voor lectoren, op een totaal van 660 fte in de faculteit en 10.500 studenten). Hoe hiermee om te gaan en prioriteiten te stellen? En hoe kunnen we de structuren en ondersteuning op het niveau van het KC en de CoE's verbeteren, om bijvoorbeeld efficiënter te werken op het gebied van projectontwikkeling, communicatie en doorwerking?

Een kans ligt in de ontwikkeling van de derde cyclus in het hbo, en de professional doctorate-trajecten die daarin worden opgezet. FDMCI werkt daarin mee aan de pilot Kunst + Creatief. Juist vanuit het ontwerpende onderzoek en de verbinding tussen de kunsten en de creatieve sector liggen er kansen voor het KC om hierin een rol te spelen. Dit kan worden gekoppeld aan de bredere wens om ook binnen de HvA de organisatie van PhD's en masteropleidingen in een *graduate school* vorm te geven en zo meer samenhang en structuur te bieden voor de samenwerking tussen onderwijs en onderzoek op NLQF/EQF-niveau 7 en 8.

De verbinding tussen onderwijs en onderzoek is de afgelopen jaren structureel verbeterd, maar er zijn hier verdere stappen te nemen in de wederzijdse betrokkenheid in de ontwikkeling van curricula en onderzoeksprojecten, de concrete invulling daarvan, en de betrokkenheid van docent-onderzoekers uit de opleidingen bij het onderzoek en vice versa.

In deze Kritische Reflectie werken wij bovenstaande punten uit aan de hand van de vijf standaarden van het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO), tevens de hoofdstukken van deze publicatie. In ieder hoofdstuk zullen we steeds eerst onze visie schetsen, daarna de ontwikkelingen in de afgelopen jaren beschrijven en tot slot de aandachtspunten voor de komende jaren benoemen. We zien uit naar een constructief en open gesprek hierover met de visitatiecommissie.

Hoe is deze reflectie tot stand gekomen?

In het najaar van 2020 en het voorjaar van 2021 organiseerden we diverse activiteiten om vanuit het kenniscentrum terug en vooruit te kijken op ons onderzoek, onze werkwijze en organisatie.

Rond de vijf standaarden van het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek zijn voor deze evaluatie workshops georganiseerd waarin is gereflecteerd op visie, doorwerking, organisatie, kwaliteit en kwaliteitszorg. Ze werden voorbereid en gefaciliteerd door de portefeuillehouders van deze standaarden, duo's uit de facultaire Onderzoeksraad: de (kern) lectoren, de programmaleider van het Centre of Expertise for Creative Innovation, het hoofd bedrijfsvoering kenniscentrum en beleidsmedewerker onderzoek. Zij hebben ook sessies gefaciliteerd waarvoor alle medewerkers van het kenniscentrum waren uitgenodigd om te reflecteren op de standaarden. Daarnaast zijn interviews gehouden met opleidingsmanagers, studenten en partners uit het werkveld over de waarde van ons onderzoek voor het beroepenveld en de samenleving, de onderzoekswereld en het onderwijs.

Eén lector (Martijn de Waal) is aangesteld als auteur en heeft de reflectie geschreven op basis van de opgehaalde input in de diverse workshops en interviews, daarbij ondersteund door de beleidsmedewerker onderzoek Femke Glas, de communicatieadviseur van het kenniscentrum Joyce Overklift Vaupel Kleyn en eindredacteur Marlies Dinjens. Het hoofd bedrijfsvoering kenniscentrum Wouter Groot schreef een eerste versie voor Hoofdstuk 2 (Organisatie), en Femke Glas maakte het concept voor Hoofdstuk 5 (Kwaliteitszorg).

De conceptversie is voorgelegd aan de decaan, alle lectoren, een aantal opleidingsmanagers, de programmaleiders van de twee aan het kenniscentrum verbonden Centres of Expertise, hoofd Onderzoek en Onderwijs Katinka van Vuure en collega's van de afdeling Onderzoek en Onderwijs van de HvA. Feedback is opgehaald en besproken in onder meer een gezamenlijke sessie en in individuele gesprekken.

³ https://www.verenighogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/074/original/085_039_CENTERS_OF_EXPERTISE_WEB.pdf?1571832857

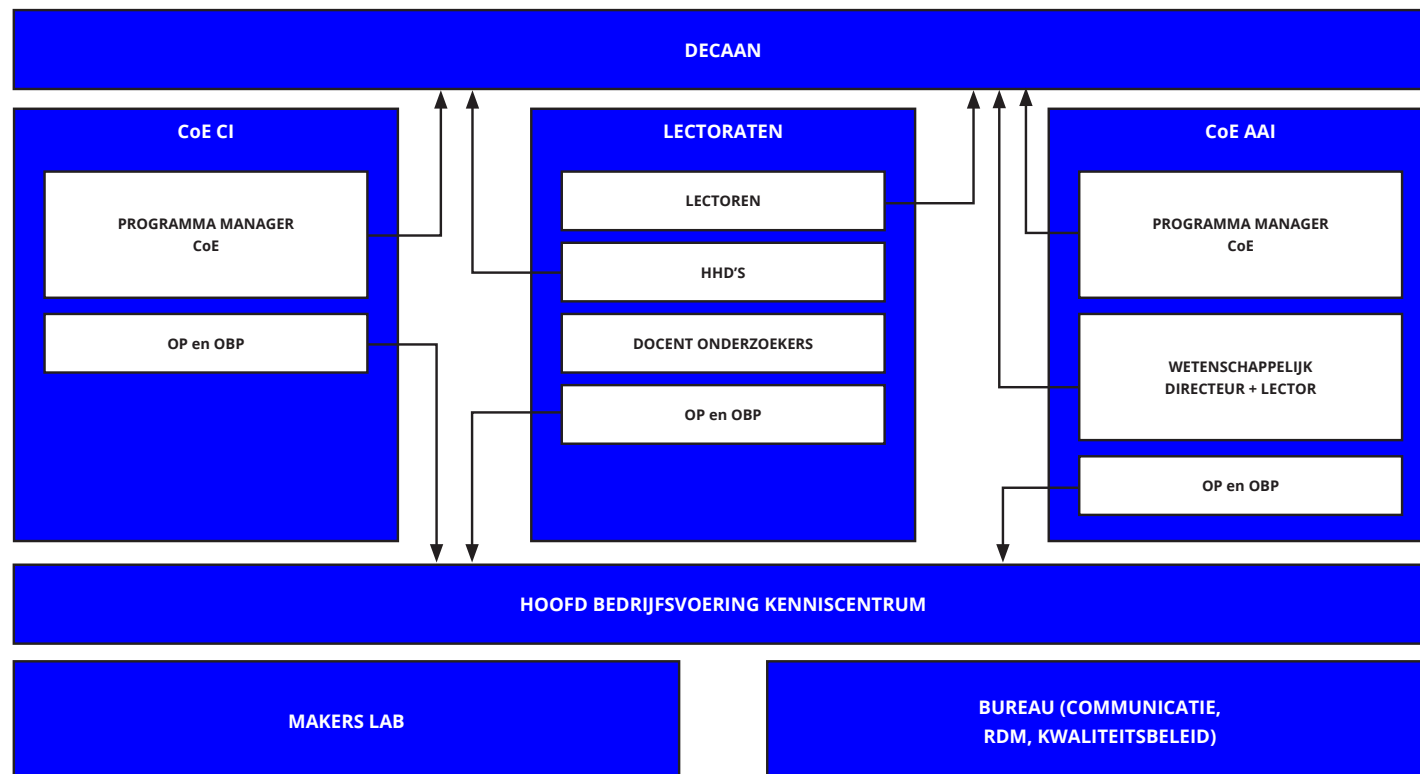
De faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie

De faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie verzorgt onderwijs en onderzoek gericht op het gebied van media, communicatie, (digitaal) design, ICT en mode. De faculteit verzorgt momenteel drie Associate degree-opleidingen (Cyber Security, Frontend Design & Development en Software Development), vijf bacheloropleidingen (AMFI-Amsterdam Fashion Institute, HBO-ICT, Communication and Multimedia Design, Communicatie en Creative Business) en een master (Master Digital Design). De Digital Society School biedt een opleidingsprogramma voor trainees. In de periode 2015-2020 groeide het aantal studenten van circa 8.000 naar 10.500.

Het onderzoek vindt plaats in zeven kernlectoraten en drie bijzonder lectoraten, die zijn verenigd in het kenniscentrum Digitale Media en Creatieve Industrie. Daarnaast is aan het kenniscentrum professor of practice Marleen Stikker verbonden, en functioneert de faculteit als de host van het HvA-brede lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek. De faculteit is ook penvoerder van twee Centres of Expertise, die een belangrijke rol spelen in het verbinden van het onderzoek met de beroepspraktijk en het onderwijs: het Centre of Expertise for Creative Innovation en het Centre of Expertise Applied Artificial Intelligence. Het kenniscentrum is de host van het Makers Lab, waarin studenten en onderzoekers gebruik kunnen maken van uiteenlopende apparatuur als 3D-printers.

Daarnaast trekken onderzoek en onderwijs gezamenlijk op in zes Learning Communities: Applied Artificial Intelligence, Critical Making & Research through Design, Ethiek, Responsible Software Development, Storytelling, Urban Interaction Design.

De formatie van de faculteit beslaat 660 fte (december 2020), waarvan 49,6 fte is aangesteld in het kenniscentrum. Daarvan wordt weer circa 37 fte ingevuld door promovendi, docent-onderzoekers en lectoren.

Doelstelling van het onderzoek (standaard 1)

Positionering

Het kenniscentrum van de Faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie (FDMCI) richt zich op het werkveld van de creatieve industrie en de maatschappelijke impact van (digitale) media, nieuwe technologieën en design. Daarbij zijn de HvA-brede thema's duurzaamheid, diversiteit & inclusie en digitalisering belangrijke invalshoeken. Vertrekpunt voor de positionering van het kenniscentrum (KC) is 'het Fundament' van de faculteit. Daarin spreekt de faculteit de ambitie uit om met haar onderwijs en onderzoek bij te dragen aan het voorbereiden van studenten en professionals op de toekomst, het ontwikkelen en toepassen van nieuwe kennis en het innoveren van de beroepspraktijk in de creatieve sector.¹ Hierin staan maatschappelijke vraagstukken centraal. In het KC krijgt deze visie gestalte door met onderzoek bij te dragen aan 'het begrijpen, bevragen en ontwerpen van de maatschappelijke impact van digitale technologieën en media, met als doel het handelingsperspectief van mensen te vergroten en de druk op de planeet te verkleinen.'²

Met zijn bijdragen aan onderzoek en onderwijs beoogt het KC huidige en toekomstige professionals in de creatieve industrie een handvat te bieden om met hun werk bij te dragen aan een democratische, inclusieve en leefbare samenleving en sociale en ecologische duurzaamheid. Naast het doen van empirisch en ontwerpend onderzoek naar nieuwe vormen, methoden en praktijken — en de institutionele verankering daarvan — spelen ook het speculatieve, artistieke en explorerende onderzoek en de technologie- en mediakritiek een belangrijke rol. Daarin worden nieuwe materialen, mediavormen en technologieën verkend, het debat over de impact van technologie aangejaagd, en mogelijke toekomstige verbeeld.

Het kenniscentrum als netwerkorganisatie

Om de hierboven gestelde doelen te verwezenlijken, is het onderzoek van het KC georganiseerd in zeven kernlectoraten gericht op het werkveld en de maatschappelijke impact van de domeinen rond (digitale) media en communicatie, technologie en design. In het onderzoek werken de lectoraten samen met de opleidingen, partners uit het werk-

veld en de onderzoeksweld en met de Centres of Expertise (CoE's) van de HvA. Aan het KC zijn ook drie bijzonder lectoraten, een HvA-breed lector en een *professor of practice* verbonden (zie pag. 16). Het KC fungeert als netwerkorganisatie waarin steeds wisselende coalities van docent-onderzoekers (vaak uit verschillende lectoraten en opleidingen), studenten en professionals zich organiseren in projecten en programma's rond de professionele en maatschappelijke opgaven van de digitale transitie.

De afzonderlijke lectoraten brengen in deze coalities kennis en onderzoeksmethoden in op het gebied van de digitale transitie. Ze zijn gespecialiseerd in specifieke impactgebieden, methoden en ontwerpbenederingen rond design, (digitale) media en technologie. De lectoraten richten zich bijvoorbeeld op de rol van digitale media en technologie in de gezondheidssector, in het publieke leven, de modewereld, de journalistiek en media of het culturele veld. Ook richten ze zich op het gebruik van creatieve media voor sociale verandering, een verantwoorde (*responsible*) ontwikkeling van nieuwe technologieën, of op vernieuwende visuele methodologieën waarmee bijvoorbeeld maatschappelijke ontwikkelingen als het debat over klimaatverandering in kaart gebracht kunnen worden.

De CoE's spelen een belangrijke rol als agendasetters en verbinders. Door het opbouwen en verbinden van netwerken en het uitzetten van *calls* en bijbehorende financiering stimuleren ze de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksprojecten en samenwerkingen rond door hun programmaraden vastgestelde thema's. Daarnaast organiseren ze thematische programma's en helpen ze bij de disseminatie en impactproductie. De verbinding van de lectoraten met onderwijs krijgt vorm in studentenprojecten, docentprofessionalisering en curriculumontwikkeling (zie Hoofdstuk 2 Doorwerking).

Kennisinstelling en missie gedreven onderzoek

De aanpak van het KC sluit aan bij de ambitie van de HvA om zich te ontwikkelen als kennisinstelling waarin onderzoek, onderwijs en professionals gezamenlijk optrekken om ontwikkelingen in de samenleving en de gevolgen daarvan voor de beroepspraktijk te verkennen.

¹ Zie FDMCI Fundament + A3 bijlage/<https://www.hva.nl/binaries/content/assets/faculteiten/fdmci/fdmcifundamenta3jaarplan.pdf>

² Zie Bijlage FDMCI Kenniscentrum Missie

Ook past hij goed bij de missie-gedreven opzet van nationale en internationale onderzoeksagenda’s. Belangrijke richtpunten voor het KC zijn de Kennis- en Innovatieagenda Veerkracht voor de Creatieve Industrie³ en de *roadmaps* Design for Change, The Humane Touch en Value Creation.⁴ We dragen bij aan de ontwikkeling van Key Enabling Methodologies⁵ alsook aan de ontwikkeling van maatschappelijk verdienvermogen⁶. Daarnaast vinden we aansluiting bij diverse NWA-routes, zoals Kunst: onderzoek en innovatie in de 21ste eeuw,⁷ Op weg naar veerkrachtige samenlevingen,⁸ Smart, liveable cities⁹ en Waardecreatie door verantwoorde toegang tot en gebruik van big data.¹⁰

Hier past wel een kritische kanttekening.¹¹ Veel van de huidige missie-gedreven agenda’s kennen een positivistisch en solutionistisch karakter waarin nieuwe technologie gezien wordt als een ‘neutraal’ hulpmiddel om tot oplossingen van problematieken te komen. Ze focussen zich op thema’s als duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Maatschappelijke vraagstukken gericht op de gevolgen van digitalisering voor bijvoorbeeld de democratische samenleving en daaraan verbonden waarden als inclusiviteit en gelijkheid, komen minder aan bod. Het KC heeft de ambitie bestaande missies en agenda’s aan te vullen met een kritisch en maatschappelijk perspectief waarbij digitale media en technologieën zélf alsook de ontwerp- en ontwikkelmethoden van de creatieve industrie onderwerp van onderzoek zijn.

Stand van zaken

De evaluatiecommissies Meurs (2015) en Schreiber (2018) gaven het KC een aantal aandachtspunten mee. Meurs sprak van een ‘ijzersterk onderzoeksprogramma’, maar miste verbinding tussen lectoraten op inhoud en methodiek, evenals de ontwikkeling van domeinspecifieke prestatie-indicatoren (zie Hoofdstuk 2 Doorwerking). Ook de commissie-Schreiber constateerde dat het onderzoek ‘over de breedte goed’ was, maar zij vond het toenmalige centrale thema ‘*citizen empowerment*’ te beperkt. Ook was de rol van het CoE nog onduidelijk en vond de commissie het gehanteerde Contexts of Research-model onvoldoende uitgewerkt.

Recente ontwikkelingen lectoraten

Onder meer door pensionering en nieuwe rollen binnen de HvA van voormalige lectoren, en uitbreiding van het aantal lectoraten, zijn er sinds de interne evaluatie van 2018 vier nieuwe lectoren gekomen (zie pag.16). Daarnaast zijn sinds 2020 twee nieuwe bijzonder lectoraten aan het KC verbonden en is de faculteit penvoerder van het nieuwe HvA-brede lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek en van *professor of practice* Marleen Stikker. Zij vervult een nieuwe rol die de

HvA in staat stelt om personen aan zich te binden die een inspiratiebron zijn op het gebied van actuele en toekomstgerichte strategische onderwerpen. Als directeur van Waag en opinielider op het terrein van de digitale transitie en het verantwoord ontwerpen van technologie voor de samenleving zal zij een verbindende en verdiepende rol spelen in het ontwikkelen van het onderzoek aan de faculteit. In 2020 is het Lectoratenplan bijgesteld waarin de thema’s ‘design’ en ‘storytelling’ worden genoemd als mogelijke toekomstige thema’s voor nieuwe lectoraten, wanneer daartoe ook financiële mogelijkheden zijn.¹²

Een kritiekpunt tijdens de vorige visitatieronde was dat er onvoldoende aandacht was voor onderzoek naar technologische ontwikkelingen. Hier is de afgelopen jaren gehoor aan gegeven met de komst van het kern lectoraat Responsible IT, de bijzonder lectoraten Cyber Security en Quantum Computing, het CoE Applied Artificial Intelligence en twee Learning Communities.

Design is een steeds belangrijkere pijler in het KC geworden en uit aan het groeien tot een verbindend thema tussen de lectoraten onderling en tussen de lectoraten en het onderwijs, onder meer door een gedeelde interesse in Research Through Design (zie Hoofdstuk 4). De focus op design krijgt verder gestalte door de oprichting van de Master Digital Design in 2018, de start van de Associate degree-opleiding Frontend Design & Development in 2021 en de lopende ontwikkeling van de opleiding Product Design aan FDMCI, wat ook voor het onderzoek nieuwe kansen biedt.

De werkvelden op het gebied van (digitale) media en communicatie vinden hun beslag in de lectoraten Visual Methodologies, Network Cultures, Creative Media for Social Change, en Civic Interaction Design en de Learning Community Storytelling. Toch zouden de opleidingen Communicatie en Creative Business hier nog graag extra aandacht voor zien in de vorm van een lectoraat gericht op Storytelling.

Centres of Expertise

Naar aanleiding van het rapport van de commissie-Reiner hebben de Centres of Expertise (CoE’s) de afgelopen jaren een nadrukkelijker inhoudelijke missie gekregen, gericht op maatschappelijke opgaven.¹³ Het voormalige Amsterdam Creative Industries Network (ACIN) heeft in 2020 een doorstart gemaakt als CoE for Creative Innovation (CoE-CI). Naast Inholland en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten maakt nu ook de Gerrit Rietveld Academie deel uit van dit CoE. Daarnaast is de faculteit sinds 2020 penvoerder van het nieuwe CoE Applied Artificial Intelligence (CoE AAI). Lectoraten zijn verder structureel blijven samenwerken met het CoE Urban Vitality (lector Somaya Ben

Allouch is lid van de Stuurgroep) en incidenteel op projectbasis met de CoE’s Urban Governance & Social Innovation en Urban Technology.

Het programma van CoECI wordt vormgegeven door een programma-raad van lectoren uit de deelnemende hogescholen; bij CoE AAI is de lector Responsible IT ook de wetenschappelijk directeur. Sinds 2020 stelt CoECI ook middelen beschikbaar om samenwerking en de ontwikkeling van nieuw onderzoek aan te jagen. Thema’s van CoECI zijn mensgerichte digitale transformatie, duurzaam handelingsperspectief, gezonde samenleving, inclusieve participatie en een veerkrachtige creatieve sector. Het CoE AAI richt zich in diverse labs op de ontwikkeling van AI die verantwoord en inclusief is.

Programmatische ontwikkeling kenniscentrum

Het KC heeft een rol als organisatorische eenheid en als kader waarbinnen de strategische lijnen worden uitgezet. Naar buiten toe zijn het de CoE’s en de individuele lectoraten die zich profileren op het gebied van specifieke thema’s, vraagstukken en specialismen. Lectoren worden aangesteld omdat zij gezichtsbepalende figuren zijn met een (internationale) reputatie en netwerk op hun vakgebied en dragen die expertise naar binnen en naar buiten toe uit. De CoE’s zorgen daarbij voor profilering rond specifieke thema’s en vormen een aanspreekpunt voor potentiële samenwerkingspartners.

In de programmering is het thema ‘*citizen empowerment*’ verbreed. Daarbij zoekt het KC aansluiting bij de internationale ontwikkeling naar een ‘*more-than-human*’-perspectief, waarin het welzijn van de planeet als geheel vooropstaat en niet alleen de belangen van de mens, de burger of de consument. Voorbeelden van de bredere maatschappelijke oriëntatie zijn projecten als Measuring the Dutch Clothing Mountain (over *(un)sustainable* praktijken in de modewereld), de betrokkenheid van het lectoraat Creative Media for Social Change bij het Maatschappelijk akkoord voor Amsterdam (Ma.ak020), en de projecten Groen in de Stad en Empowering Citizens (over betrokkenheid van burgers bij lokale groene energievoorziening) van het lectoraat Urban Analytics.

Het Contexts of Research-model dat we tijdens de interne evaluatie in 2018 hebben geïntroduceerd om de verschillende typen onderzoek in de faculteit te duiden, is op de achtergrond geraakt. Dit model was destijds geschikt om op metaniveau de verschillende onderzoeksmethoden en benaderingen tussen lectoraten inzichtelijk te maken, maar heeft zijn functie deels verloren nu de discussie tussen de lectoraten meer gericht is op samenwerking in onderzoek naar maatschappelijke opgaven.

Samenwerking

De focus op maatschappelijke impact leidt tot een toenemend belang van samenwerking. Om een vraagstuk aan te pakken, zijn vaak meerdere disciplines en typen kennis of vaardigheden nodig. Dit heeft binnen het KC geleid tot een toenemende samenwerking tussen lectoraten onderling en de lectoraten en het onderwijs, en in samenwerkingsverbanden met partijen buiten de faculteit. Zo waren vier verschillende lectoraten betrokken bij het RAAK-mkb-onderzoek Circulate, naar het ontwerpen van *blockchain based*-digitale platformen voor zogenaamde ‘*resource communities*’. De lectoraten Network Cultures en Visual Methodologies organiseerden samen het programma Tactical Visual Culture, en Civic Interaction Design en Digital Life werken samen met de Digital Society School, de gemeente Amsterdam en Zilveren Kruis in een speculatief onderzoek naar de maatschappelijke implicaties van platformisering in de gezondheidszorg.

Daarnaast wordt er tussen faculteiten steeds vaker samengewerkt. Het lectoraat Digital Life werkt nauw samen met de lectoraten verbonden aan het CoE Urban Vitality. Ook is er een nauwe band tussen het lectoraat Civic Interaction Design en het lectoraat Bouwtransformatie van de faculteit Techniek, die onder meer resulteerde in gezamenlijk gehonoreerde RAAK-aanvragen voor het ontwerpen van responsieve media in de publieke ruimte. Daarnaast is er een door ZonMw gefinancierd onderzoek naar de impact van corona op de publieke ruimte. Binnen het CoE AAI werken lectoren uit verschillende faculteiten samen in zeven labs en wordt een gezamenlijke master Applied AI ontwikkeld.

Om de themagerichte samenwerking een structureel karakter te geven, neemt het KC ook deel aan een aantal SPRONG-aanvragen. Dat zijn meerjarige, substantiële subsidies voor de Stimulering van PRaktijkgerichte ONderzoeksGroepen. Een SPRONG voor Urban Vitality is inmiddels toegekend. Lectoren van het KC spelen ook een rol in drie nieuwe SPRONG’s die nog onder review zijn, op het gebied van maatschappelijk verdienvermogen, *responsible applied* AI en de circulaire economie. Andere voorbeelden van structurele samenwerking zijn een nieuw ELSA Lab (in de context van de Nederlandse AI Coalitie) voor het AI, Media & Democracy Lab (een samenwerking met de UvA en CWI, waaraan vijf lectoraten zich hebben verbonden); de Smart City Academy (een themagerichte werkgroep binnen het CoE Urban Governance & Social Innovation van HvA-lectoren op het gebied van smart cities) en ARIAS (Platform for Research through the Arts and Sciences, een samenwerking tussen HvA, HKU, Rietveld, de VU en UvA op het gebied van kunst- en ontwerponderzoek). Lector Sabine Niederer is sinds januari 2021 programmamanager van ARIAS.

Verder krijgt samenwerking structureel gestalte door de betrokkenheid van lectoren bij nationale en internationale netwerken zoals bijvoorbeeld platform PRIO (Praktijkgericht ICT-onderzoek), het lectorenplatform Smart Cities & Citizens, alsook internationale netwerken rond EU COST Action op het gebied van de *sharing economy*. Lectoren spelen ook een rol als aanjager van internationale netwerken. Zo speelt het Institute of Network Cultures een vooraanstaande rol bij het opzetten van internationale samenwerkingsverbanden van onderzoekers, professionals, ontwerpers en kunstenaars rond thema’s als ‘*blockchain* en de kunsten’ (MoneyLab) en Video Vortex (rond digitale beeldcultuur), en is de lector Civic Interaction Design de general chair van de internationale Media Architecture Biennale die in 2021 in Amsterdam werd georganiseerd.

Positionering in het veld

Overeenkomstig de drie domeinen van de faculteit — design, (digitale) media en communicatie en technologie — richten verschillende lectoraten zich op verschillende kennisdomeinen, alhoewel er ook sprake is van overlap. Lectoraten als Civic Interaction Design, Fashion Research & Technology en Digital Life zijn actief in internationale wetenschappelijke circuits op het gebied van *human interaction design*, *multimediasesign* en *participatory design*, waaronder conferenties vallen als CHI, DIS, TEI, Media Architecture Biennale, ISEA, Research Through Design, Participatory Design Conference, DIGRA en ICIDS. De lectoraten Creative Media for Social Change en Visual Methodologies richten zich daarnaast op conferenties op het gebied van communicatiewetenschappen en mediastudies, zoals AoIR, ECREA en ICA. Daarnaast zijn lectoraten van het KC actief in meer professionele internationale netwerken zoals de Transmediale, Ars Electronica en diverse biënnales en ‘designweeks’ op het gebied van kunst, architectuur en design.

^[1] Zie https://assets.ctfassets.net/h0msiyds6poj/34cbDki5f9E66S05aQDoZU/3cb841d1cd29f63d5a17c48f0b9e4bec/pdf-versie_KIA_2020-2023_-_versie_januari_2020.pdf

^[2] Zie https://kia.clicknl.nl/deel-3-roadmaps-naar-kennis-voor-de-toekomst/6.-aanleiding-voor-behoefte-aan-kennisontwikkeling/6.1-drie-roadmaps

^[3] https://kia.clicknl.nl/deel-1-de-creatieve-industrie-kennis-en-kunde/3.-karakter-en-kennisbasis-van-de-creatieve-industrie/3.2-key-enabling-methodologies

^[4] https://kia.clicknl.nl/deel-2-de-creatieve-industrie-en-missies/4-aanpakken-van-maatschappelijke-uitdagingen/4.3-maatschappelijk-verdienvermogen

^[5] https://2.wetenschapsagenda.nl/route/kunst-onderzoek-en-innovatie-in-de-21ste-eeuw/

^[6] https://2.wetenschapsagenda.nl/route/op-weg-naar-veerkrachtige-samenlevingen/

^[7] https://2.wetenschapsagenda.nl/route/smart-liveable-cities/

^[8] https://2.wetenschapsagenda.nl/route/waardecreatie-door-verantwoorde-toegang-tot-en-gebruik-van-big-data/

^[9] Zie ook Federatie Creatieve Industrie, De Nederlandse innovatiebias. https://www.linkedin.com/pulse/de-nederlandse-innovatiebias-federatie-creatieve-industrie?trk=public_post-content_share-article_title

^[10] Zie bijlage FDMCI Kenniscentrum Lectoratenplan 2020

^[11] https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/074/original/085_039_CENTERS_OF_EXPERTISE_WEB.pdf?1571832857

Ook werken we veel samen met culturele instituties en beroepsorganisaties als Waag, Het Nieuwe Instituut, Pakhuis de Zwijger, Dutch Design Foundation, Modint, Arcam, Dutch Digital Agencies, Planbureau voor de Leefomgeving en andere.

Verbinding met onderwijs

Op het gebied van strategische samenwerking tussen onderwijs en onderzoek is de komst van de Learning Communities (LC's) de belangrijkste ontwikkeling. LC's zijn netwerken onder leiding van een hogeschool-hoofddocent gericht op de verbinding tussen onderzoek en onderwijs rond specifieke FDMCI-gerichte thema's. De LC's worden aangestuurd door stuurgroepen bestaande uit lectoren en onderwijsmanagers en hebben de opdracht om een programma te ontwikkelen dat zich richt op verdieping (kennissuitwisseling, van elkaar leren, dialoog), vernieuwing (gericht op het ontwikkelen van nieuw onderwijsaanbod en onderzoeksprojecten) en verbinding (leggen van contact tussen onderwijs, onderzoek en werkveld). Er zijn zes LC's actief rond de thema's 'applied Artificial Intelligence', 'critical making & research through design', 'ethiek', 'responsible software development', 'storytelling' en 'urban interaction design'.

Een andere vernieuwing is de introductie van halfjaarlijkse strategiedagen. Tijdens deze dagen komen lectoren en opleidingsmanagers bij elkaar om de koers van de faculteit vast te stellen, die vervolgens wordt opgetekend in de jaarlijkse A3-strategienota.

Een en ander heeft ertoe geleid dat er op strategisch niveau meer overleg, uitwisseling en gemeenschappelijke agendastelling plaatsvindt tussen onderzoek en onderwijs. Ontwikkelingen op het gebied van de doorwerking van onderzoek in onderwijs (en andersom) op operationeel niveau komen aan bod in Hoofdstuk 2.

Reflectie

Ontwikkeling lectoraten en programmatische ontwikkeling

De afgelopen jaren zijn er binnen de lectoraten veel personele wisselingen geweest in het KC. Een aantal lectoraten heeft een nieuwe lector gekregen, wat vaak leidt tot verschuivingen in de koers en gevolgen heeft voor de docent-onderzoekers in die lectoraten. Dat proces heeft veel aandacht en energie gevergd. Het lectoraat Fashion Research & Technology heeft daarbij een bijzonder moeilijke periode doorgemaakt. De zoektocht naar een nieuwe lector heeft veel tijd gekost, en de ziekte en uiteindelijk het overlijden van Valerie Lamontagne hebben een enorme impact gehad op de ontwikkeling van het lectoraat. Inmiddels zijn alle posten in het KC weer bezet en wordt er weer volop ingezet op de ontwikkeling van nieuwe projecten, maar de wisselingen hebben wel een enigszins stagnerend effect gehad op de programmatische ontwikkeling en tweede geldstroom van het KC.

Thematische programmering rond maatschappelijke opgaven

De toegenomen aandacht voor de maatschappelijke implicaties van de digitale transitie en de focus op maatschappelijke missies in het (inter)nationale onderzoeksbeleid passen goed bij de doelen die het KC al jaren nastreeft. De nieuwe groep lectoren vindt elkaar hierin, en er is een vruchtbare collegiale sfeer en interesse in elkaars onderzoek en benaderingen. Dat geldt voor de lectoren onderling maar ook in toenemende mate voor onderwijs en onderzoek (zie Hoofdstuk 2). De interne communicatie (onder meer via goed gelezen nieuwsbrieven) en uitwisseling via bijeenkomsten als Food for Thought is verbeterd. De zoektocht naar nieuwe vormen van onderzoek en output die passen bij de onderzoeksopdracht, en de kwaliteitsborging daarvan, wordt als een gezamenlijk thema ervaren en is de afgelopen jaren met verve opgepakt.

Dit is een ontwikkeling waar we middenin zitten, en er is nog geen antwoord op alle vragen hoe dit het beste ingevuld kan worden (zie Hoofdstuk 4 Kwaliteit van het onderzoeksproces). De CoE's zullen in deze ontwikkeling een belangrijke rol gaan spelen, maar hun nieuwe missie heeft pas recent gestalte gekregen. Hoe de synergie en rolverdeling tussen CoE's, KC en lectoraten het best georganiseerd kunnen worden, moet in de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Ook zijn er vragen over de professionele autonomie van lectoren om een eigen onderzoeksagenda te bepalen. Missie-gedreven onderzoek vereist dat de beschikbare onderzoekscapaciteit wordt verenigd rond een aantal vooropgestelde doelen. Maar wat als lectoraten andere thema's als urgente vraagstukken zien? Blijft er nog voldoende ruimte voor alternatieve geluiden en vernieuwende onderzoeksthema's die nog niet worden herkend in de bestaande agenda's?

Een aandachtspunt blijft de uitwisseling tussen lectoraten. Waar de lectoren elkaar goed kunnen vinden, geldt dit nog in mindere mate voor de medewerkers in de lectoraten. Zij geven aan dat het lastig is om goed zicht te hebben op wat er in andere lectoraten gebeurt, en hoe ze daarbij kunnen aansluiten.

Prioritering van taken

Er wordt veel van de lectoraten verwacht, maar hoe kunnen zij gezien hun omvang prioriteiten stellen? De HvA moedigt bijvoorbeeld internationale samenwerking aan, en sommige lectoren zijn hierin al zeer actief. Maar deelnemen aan internationale consortia voor onderzoeksopdrachten vereist een grote tijdsinspanning. Bovendien vereist een Europese oriëntatie ook een zekere specialisatie en reputatie, geschraagd door een continue output met een hoge wetenschappelijke onderzoekskwaliteit, die een lectoraat herkenbaar en aantrekkelijk maakt als samenwerkingspartner. Met een kleine staf is het lastig om zowel internationaal bij de onderzoekstop te horen en jaarlijks toonaangevende papers te presenteren op internationale conferenties als om te blijven voldoen aan de andere opdrachten van een lectoraat, zoals innovatie in de beroepspraktijk en verbinding met het onderwijs. Verschillende lectoraten zullen hierin in de komende jaren wellicht verschillende prioriteiten willen stellen.

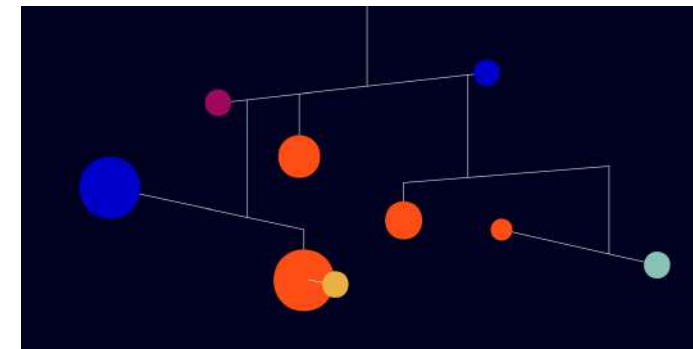
Centres of Expertise van de faculteit Digitale Media & Creatieve Industrie

Center of Expertise for Creative Innovation

Het Centre of Expertise for Creative Innovation (CoECI) van FDMCI is het creatieve industriebekenningsnetwerk dat kunst, media, technologie en ontwerp inzet voor een duurzame, inclusieve, participatieve en grootstedelijke samenleving. In het CoECI werken studenten en onderzoekers nauw samen met partners uit het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden om met onze creatieve methoden, technieken, strategieën en producten richting en vorm te geven aan maatschappelijke transitie en duurzame impact te realiseren.

Het CoECI is een initiatief van de Hogeschool van Amsterdam, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Inholland en sinds 2019 de Gerrit Rietveld Academie. Het CoECI wordt geleid door programmamanager Dominique van Ratingen.

www.coeci.nl

Het CoECI richt zich op de volgende thema's:

- to humanise the digital society
- to enable a sustainable way of living
- to create a healthy human condition
- to strengthen the creative ecosystem of the sector
- to ensure inclusive participation

Center of Expertise Applied Artificial Intelligence

Met de komst van het Center of Expertise Applied AI (begin 2021) en zijn voorloper, het Expertise Center AAI van FDMCI (vanaf 2020), bundelt en ondersteunt de HvA bestaand onderzoek naar de toepassing van AI en biedt een infrastructuur bij alle faculteiten (lectoraten, opleidingen, Digital Society School et cetera). In Applied AI-labs komen praktijk, onderwijs en onderzoek samen. Het CoE ondersteunt de ontwikkeling van een master Applied AI.

Het CoE AAI verbindt partijen die in co-creatie AI-innovaties ontwerpen, ontwikkelen en implementeren door middel van kort cyclisch, toepassings- en sectorgericht onderzoek. Uitkomsten van onderzoek worden omgezet in tools en trainingen waarmee professionals zich verder kunnen ontwikkelen. Hiermee helpen we elke organisatie – groot en klein – om de digitale transitie die AI met zich meebrengt vorm te geven. Het CoE draagt bij aan het opleiden van studenten en professionals die voor bedrijven en organisaties changemaker zijn om de digitale transitie daadwerkelijk op een verantwoorde en inclusieve manier vorm te geven. Het CoE Applied AI wordt geleid door programmamanager Katrien de Witte.

www.hva.nl/appliedai

Het CoE kent zeven labs:

- CENTRE FOR MARKET INSIGHTS
- FINANCE LAB
- LEGAL TECH LAB
- RESPONSIBLE AI LAB
- SMART ASSET MANAGEMENT LAB
- SMART EDUCATION LAB
- SMART HEALTH LAB

Huidige lectoraten en veranderingen sinds 2015

Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia)

Het lectoraat startte in 2012 met lector Harry van Vliet. Hij werd in 2020 opgevolgd door Tamara Witsche. Sinds haar lectorale rede heet het lectoraat Creative Media for Social Change.

Civic Interaction Design (voorheen Play & Civic Media)

Opricht als Design of Play and Games in 2013. In 2016 is de naam gewijzigd in Play & Civic Media. Lector Ben Schouten nam wegens zijn pensioen afscheid in 2020 en is toen opgevolgd door Martijn de Waal, die reeds aan het lectoraat verbonden was als persoonlijk lector. In 2021 is de naam gewijzigd in Civic Interaction Design.

Digital Life

Ben Kröse nam vanwege zijn pensioen in 2018 afscheid als lector, waarna hij als emeritus lector verbonden bleef aan het kenniscentrum om het platform Praktijkgericht ICT-Onderzoek (PRIO) op te zetten. In 2018 is Somaya Ben Allouch benoemd als lector.

Fashion Research & Technology

Sinds maart 2020 is Troy Nachtigall lector van Fashion Research & Technology. Het lectoraat ondervond daarvoor een moeilijke tijd: kort na het aantreden van Valerie LaMontagne in 2018 werd zij ziek en zij is op 4 oktober 2019 overleden. Het lectoraat is ingesteld in 2012, eerste lector was Hein Daanen, die eind 2016 afscheid nam.

Network Cultures

Geert Lovink is sinds 2004 lector van Network Cultures (bij instelling 'Netwerkcultuur' genaamd).

Responsible IT

Binnen Responsible IT vallen de bijzonder lectoraten:

- Applied Quantum Computing
- Cyber Security
- Urban Analytics

In 2020 startte het lectoraat Responsible IT. Na de opstartfase onder leiding van kwartiermaker Pascal Wiggers is eind 2020 Nanda Piersma aangetreden als lector. Binnen het lectoraat vallen de in datzelfde jaar ingestelde bijzonder lectoraten Applied Quantum Computing (lector: Marten Teitsma) en Cyber Security (lector: Pieter Meulenhoff tot 2021, momenteel is de positie vacant). Binnen het lectoraat valt ook het bijzonder lectoraat Urban Analytics. Dit lectoraat was tot 2021 een samenwerking tussen FDMCI, de faculteit Techniek en het Centrum Wiskunde & Informatica (CWI). Het lectoraat, bij aanstelling genaamd 'Big Data in de Stad', is gefinancierd door de regeling Lectorposities bij Instituten (L.INT) van SIA. Het loopt eind 2021 af, waarna de onderzoekslijnen en lopende projecten deels worden ondergebracht bij Responsible IT. Nanda Piersma heeft een dubbelaanstelling Responsible IT en Urban Analytics.

Visual Methodologies

In 2017 is dit lectoraat ingesteld en startte Sabine Niederer als lector. Daarvoor was zij betrokken bij het kenniscentrum, als hoofd onderzoek.

HvA-brede lectoraten

Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek

In 2020 is dit HvA-brede lectoraat ingesteld, met FDMCI als penvoerder. Juli 2020 is Harry van Vliet gestart als lector.

Voormalige lectoraten

e-Discovery

Eind 2016 heeft lector Hans Henseler de HvA verlaten en is het lectoraat niet doorontwikkeld.

Professors of practice

Marleen Stikker

In 2020 is Marleen Stikker door FDMCI voorgedragen als professor of practice aan de HvA. Ze is in 2021 geïnstalleerd in deze positie, waarbij FDMCI optreedt als penvoerder.

Overzicht Learning Communities	Hoofddocent
De FDMCI Learning Communities zijn een nieuwe vorm van samenwerking tussen opleidingen, lectoraten en externe partners, waarin actuele thema's worden uitgediept. Iedere community heeft rondom een specifiek thema een programma, gericht op verdieping (kennisuitwisseling, van elkaar leren, dialoog), vernieuwing (initiëren van nieuw onderwijsaanbod en onderzoeksprojecten) en verbinding (leggen van contact tussen onderwijs, onderzoek en werkveld). Iedere community wordt aangestuurd door een hoofddocent en wordt gedragen, bestuurd en gefinancierd door minimaal één opleiding en één lectoraat van FDMCI. www.hva.nl/fdmcilearningcommunities	
Op dit moment zijn er zes Learning Communities :	
De Applied Artificial Intelligence Learning Community is geïnitieerd door de opleidingen HBO-ICT en CMD , en de lectoraten Digital Life , Responsible IT en het Responsible AI lab	Saskia Robben
De Critical Making & Research through Design Learning Community is geïnitieerd door de opleiding AMFI en de lectoraten Civic Interaction Design , Visual Methodologies en Fashion Research & Technology	Loes Bogers
De Ethiek Learning Community is geïnitieerd door de opleidingen CO+CB en CMD , en de lectoraten Network Cultures en Creative Media for Social Change	Charlie Mulholland
De Responsible Software Development Learning Community is geïnitieerd door de opleiding HBO-ICT en de lectoraten Network Cultures , Responsible IT en Urban Analytics	Frank Aldershof
De Storytelling Learning Community is geïnitieerd door de opleidingen CO+CB , CMD en AMFI , en de lectoraten Creative Media for Social Change , Visual Methodologies en Civic Interaction Design	Silvana Beerends-Pavlovic
De Urban Interaction Design Learning Community is geïnitieerd door de opleiding CMD en de lectoraten Civic Interaction Design , Digital Life en Fashion Research & Technology	Marjolijn Ruijg

Onderzoek biedt inzicht in kledingberg en helpt industrie verder.

Hoeveel kledingstukken hangen er bij Nederlanders in de kast? Hoelang hangen ze daar al, en hoeveel truien, jurken, broeken en shirts gooien Nederlanders ieder jaar weg? Rens Tap van Modint, de brancheorganisatie op het gebied van mode, tapijt en textiel, deed hier onderzoek naar in samenwerking met het lectoraat Fashion Research & Technology. Studenten van AMFI maakten samen met Modint vragenlijsten en gingen op onderzoek uit bij medestudenten en familieleden. Tap zelf hielp onder andere bij het samenstellen van de vragenlijsten. 'Ik sta ook wel bekend als de cijferman', zegt 'kledingconoom' Tap. 'Het was een waardevol onderzoek, dat nog steeds wordt gebruikt door vertegenwoordigers in de branche.' Modint is met het netwerk NL NextFashion and Textiles een spil tussen diverse hogescholen en het bedrijfsleven. Hij haalt vragen op bij de bedrijven en koppelt de antwoorden van diverse onderzoeken van hogescholen ook weer terug. Zo ontstaat er een wisselwerking. 'Dit project, Measuring the Dutch clothing mountain, biedt echt inzicht in het gedrag van consumenten en dat is hard nodig vanwege nieuwe ontwikkelingen. We hebben nu een berg cijfers die duidelijkheid geeft.'

Rens Tap, kledingconoom bij Modint

"Samenwerking tussen Vivium en studenten is van levensbelang"

'De samenwerking die Vivium heeft met studenten en onderzoekers van FDMCI is niet alleen maatschappelijk relevant. Nee, deze is zelfs van levensbelang', zegt Marco Wisse, directeur van Vivium Zorggroep. 'De zorg verandert namelijk ingrijpend. De patiënten die wij momenteel zien, hadden tien jaar geleden niet meer geleefd. Technologische ontwikkelingen in de zorg gaan harder dan je kunt bijhouden. Tel daar de vergrijzing bij op, en we staan aan de vooravond van een aardverschuiving. Hoe gaan wij in de nabije toekomst met minder medewerkers – en waarschijnlijk minder geld – antwoord geven op een sterk veranderende vraag die we niet kunnen voorspellen?'

'Samen met het lectoraat Digital Life experimenteren wij vanuit die vraag met het monitoren van patiënten via sensoren, bijvoorbeeld door deze in woonruimtes te hangen. We kijken of dit interessante data oplevert waarmee we de zorg voor patiënten kunnen verbeteren. Zo kwamen we erachter dat bij mensen die plotseling vaker het toilet bezochten, vaak ook een onderliggend gezondheidsprobleem speelde, zoals beginnende diabetes. Dit verband ontdekten we dankzij de data uit de sensoren.'

'Als onderzoekers en studenten een project bij ons beginnen, geven wij ze de vrijheid om de opdracht zelf in te vullen. Zo ontstaan de beste ideeën, zoals een interactieve belevingswand die studenten eerder maakten voor bewoners met dementie, om de wereld van deze mensen weer groter te maken. Zo'n samenwerking is een win-winsituatie: de studenten zijn hiermee doorgedaan in een eigen onderneming en wij houden er ook iets moois aan over.'

Marco Wisse, directeur Vivium Zorggroep

Veel meer inzicht in museumbezoeker dankzij onderzoek van HvA.

'Namens Studio Louter, waar ik destijds werkte, heb ik als ontwerper een aantal multimedia-installaties gemaakt voor Rijksmuseum Boerhaave. Bernadette Schrandt van het toenmalige lectoraat Crossmedia (nu lectoraat Creative Media for Social Change, red.) benaderde mij vanwege haar onderzoek De Tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw. Ze wilde onder andere de data analyseren van onze software van deze installaties. Ik heb van Bernadette en van het onderzoek geleerd hoe belangrijk het is om achteraf data te bekijken en bezoekers van een expositie te observeren. Dan weet je pas echt of het werkt. Ze liet mij zien dat bezoekers van een museum een emotionele reis afleggen die je als maker kunt beïnvloeden door elementen als sfeer en participatie. En dat je verschillende soorten bezoekers hebt: sommige fladderen als een vlinder door de expositie, terwijl andere er als een sprinkhaan doorheen gaan.'

'Een tijdje terug heb ik ook drie dagen in het Scheepvaartmuseum gezeten om te kijken of een multimedia-installatie van mij goed werd gebruikt. Met een iPad moesten mensen door de ruimte lopen. Sommige lieten de iPad echter liggen en drukten op alle knoppen. Daar zag ik een verbeterpunt. Organisaties zijn soms huiverig om achteraf te kijken of iets werkt, want daarmee breng je fouten aan het licht. Ik denk juist dat je door deze manier van kijken en onderzoeken iets kunt leren voor een volgende keer.'

Dirk Bertels, ontwerper/eigenaar van Studio Bertels en coach bij de opleiding Communication and Multimedia Design

"Dankzij dit project hebben we grip op wat er technisch mogelijk is"

Arcam, het architectuurcentrum van Amsterdam, is op zoek naar nieuwe manieren om burgers te betrekken bij het debat over de toekomst van de stad. Traditionele inspraakavonden trekken een beperkt publiek en leiden vaak tot een debat waarin burgers tegenover de overheid staan. In het 5d ExpoLab experimenteert Arcam met interactieve stadsmoquettes als middel om de toekomst van de stad te verbeelden en het gesprek daarover aan te jagen. Met interactieve moquettes toont Arcam actuele ruimtelijke ontwikkelingen in en rond de hoofdstad aan onder anderen beleidsmakers, bewoners, ontwerpers en andere bouwprofessionals. Niet alleen omdat je daarmee een breder publiek bereikt, maar ook omdat sommige onderwerpen zich niet lenen voor een simpele inspraakavond. 'Denk aan zaken als klimaatverandering, energietransitie en langetermijnplanning', zegt directeur Indira van 't Klooster van Arcam.

Als onderdeel van het onderzoek naar het ontwerp van interactieve vertelvorm rond stadsmoquettes werkte Arcam samen met onderzoekers en studenten van de HvA. Studenten maakten voor Arcam een multimedia-opstelling, waarbij ze gebruik maakten van een transmediale storytelling-methode. Zo werd met simpele karakters data benaderbaarder gemaakt en kon een menselijke connectie worden bereikt tussen data en de gebruiker. Ook experimenteerden ze met toepassingen als augmented reality en projection mapping.

De samenwerking met de HvA was erg waardevol voor Arcam. 'Dankzij dit project hebben we grip gekregen op wat er technisch allemaal mogelijk is. Die kennis is heel waardevol voor de verdere ontwikkeling van ons 5D ExpoLab.'

Indira van 't Klooster, directeur Arcam

Doorwerking van het onderzoek (standaard 4)

Positionering

Met het onderzoek van het kenniscentrum (KC) willen we bijdragen aan de ontwikkeling van kennis over de rol van (digitale) media, nieuwe technologieën en design in een veranderende samenleving. Doel daarvan is om (toekomstige) professionals en burgers een handelingsperspectief te bieden om bij te kunnen dragen aan een sociaal en ecologisch duurzame samenleving. Ook willen we een activerende rol spelen in het maatschappelijke en professionele debat over de implicaties van de digitalisering van de samenleving.

Wij zien kennisontwikkeling en de doorwerking en impact daarvan niet als een lineair proces waarin wij als onderzoekers de wereld in kaart brengen, om vervolgens de opgedane kennis op een presentatiebladje door te geven. Kennisontwikkeling en doorwerking vinden plaats doordat we interdisciplinaire coalities organiseren van ontwerpers, beleidsmakers, bedrijfsleven, onderzoekers en studenten rond concrete maatschappelijke of professionele opgaven en deze met hen verkennen in research through design-trajecten.

Rollen en praktijken

Deze benadering brengt specifieke rollen, praktijken en outputvormen met zich mee. Een steeds belangrijkere rol voor onderzoekers is die van 'curator' of 'aanjager' van communities of practice, waarin bedrijven, culturele instellingen, overheden, onderzoekers en studenten bij elkaar worden gebracht om specifieke thema's te agenderen en verkennen. Het onderzoeksproces zelf heeft een sterk 'makend'/ontwerpend karakter, waarin prototypes en probes of 'provocaties' (objecten die niet bedoeld zijn als oplossing voor een probleem, maar om discussie aan te jagen over een specifieke ontwikkeling) worden gemaakt en getest, en er gezamenlijk met stakeholders wordt gereflecteerd op de betekenis ervan. Het organiseren van netwerken en kennisinteracties in de vorm van lezingen, debatten, tentoonstellingen, workshops, capacity building trajectories, curricula, of leven-lang-leren-trajecten, spelen een belangrijke rol in dat hele proces. Juist de interactie tussen coalitiegenoten leidt bij zowel onderzoekers als bij professionals en studenten tot nieuwe inzichten, kennis en vaardigheden.

Output

Onderzoekers spelen een belangrijke rol om vanuit het maakproces en de (empirische) evaluatie van prototypen en de reflectie daarop tot algemene kennis te komen of de inzichten te vertalen naar (gedocumenteerde) tools, methoden en processen die elders weer inzetbaar zijn. Voorbeelden van de resultaten waarmee we doorwerking beogen:

- (Gedocumenteerde) prototypes of exemplars van nieuwe producten en diensten die een nieuw type product of dienst verbeelden of verkennen en een inspiratiebron en aanzet kunnen vormen voor doorontwikkeling.
- (Ontwerp)methoden, richtlijnen, standaarden, toolkits, werkwijzen, design-canvasen et cetera die professionals helpen bij het vormgeven van nieuwe producten, diensten en praktijken op het gebied van digitale transformaties.
- Kritieken, imaginaries, speculatieve design-objecten, manifesto's, opinieartikelen, tentoonstellingen en debatreeksen waarin kritische evaluaties en alternatieve toekomstige gestalten krijgen rond de ontwikkelingen op het gebied van nieuwe technologieën en digitale media.
- Concepten, modellen en theorieën waarmee ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en de doorwerking ervan op de samenleving geduid kunnen worden, en die daarmee tegelijkertijd een zienswijze of handelingsperspectief bieden voor zowel burgers en beleidsmakers als professionals.
- Pedagogieken en curricula in uiteenlopende vormen waarmee inzichten uit ons onderzoek overgedragen kunnen worden en waarin ook weer nieuwe inzichten verkregen kunnen worden: van internationale training schools, workshops en capacity building trajectories tot opdrachten voor studenten in verschillende vakken in het BA en MA-onderwijs.
- Papers, boekhoofdstukken, documentaires en andere vormen waarmee we onze bevindingen communiceren aan vakgenoten (in de wetenschap en het beroepenveld) of het algemene publiek.
- (Internationale) netwerken, bijeenkomsten en workshops gericht op coalitievorming en kennisinteractie rond specifieke thema's.

¹ Zie bijvoorbeeld ook de Comeniusbeurs die CMD-onderzoeker Irene Kamp hiervoor heeft ontvangen <https://www.nwo.nl/projecten/40520865293-0>

Parameters voor doorwerking

Om de doorwerking (‘de bewuste inspanning om tot een beïnvloeding te komen van iets, zodanig dat het iets in een andere toestand geraakt’) en impact (‘het daadwerkelijke (beoogde) effect waar alle inspanningen op gericht waren, waarvan nagegaan kan worden in welke mate dit bereikt is’) in kaart te brengen, heeft het HvA-brede lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek in 2021 een aantal parameters ontwikkeld.² Deze bestaan enerzijds uit drie verschillende soorten output (producten, netwerken en kennisinteracties) en anderzijds uit een aantal indicatoren waarmee deze geëvalueerd kunnen worden, zoals bereik, kwaliteit en relevantie. Vervolgens kunnen deze weer worden toegepast op verschillende domeinen waar we doorwerking en impact willen genereren. Om tot handzame criteria te komen, hebben wij deze gecombineerd in drie overkoepelende graadmeters die ons helpen inzicht te krijgen in en het gesprek te voeren over het effect en doel van onze activiteiten:

- Volume & Bereik verwijst naar de professionals, studenten, collega-onderzoekers of burgers die kennisnemen van onze producten en activiteiten. We kijken niet alleen naar kwantiteit (aantallen bezoekers, lezers, pageviews, downloads et cetera), maar ook naar kwaliteit: bereiken we de beslis-sers, pioniers, trendsetters of thought leaders? Is het gelukt om bijvoorbeeld bewoners uit achterstandswijken te betrekken in het ontwerpproces? Hebben we de doelgroepen bereikt die we aan het begin van het project voor ogen hadden?

- Activatie in kennisinteracties gaat over de kwaliteit van de kennisinteractie die we organiseren, bijvoorbeeld in de vorm van onderwijs, netwerkbijeenkomsten, workshops, onderzoeksconsortia, capacity-building-trajecten, conferenties en andere events waar kennis wordt gecreëerd en overgedragen, vaak ook in processen van peer learning. Tevredenheid van de deelnemers over hun bijdrage en bruikbaarheid van de uitkomst in de praktijk worden gemeten in projectevaluaties. Deze blijkt ook uit voortdurende betrokkenheid in langlopende projecten.

- Erkenning en relevantie adresseert de relevantie en bruikbaarheid van onze producten en activiteiten voor het bredere beroepenveld en de onderzoeksdisciplines waartoe we ons rekenen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit citatiescores, uitnodigingen als spreker of tentoonstellingsdeelnemer, gevraagd worden voor adviesraden en programmacommissies, toegekende subsidies, externe reviews, referenties aan ons werk in beleidsnota’s of visiedocumenten, en het gebruik van onze publicaties, tools en design guides in de beroepspraktijk of het onderwijs.

Stand van zaken

In 2015 oordeelde de commissie-Meurs dat het KC zeer relevant onderzoek verricht dat bijdraagt aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en aan (kritische) maatschappelijke discussies over de rol van digitale media in de samenleving. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit werden als ‘hoog’ beoordeeld. De commissie-Schreiber constateerde in 2018 dat er vaak duurzaam wordt samengewerkt met het werkveld, met ‘brede invloed in het (inter)nationale werkveld’. Wel vond de commissie dat de verbinding met het onderwijs nog zwak was. Ook conclu-

deerde de commissie-Schreiber dat het nodig is om ‘een strategie voor de zichtbaarheid van de onderzoeksresultaten te ontwikkelen, zowel voor het werkveld en het onderwijs als voor de HvA in het algemeen’.

Doorwerking onderwijs

Kijken we naar ‘activatie in kennisinteracties’, dan zien we dat onderzoekers actief betrokken zijn bij het opzetten en uitvoeren van uiteenlopende minoren, zoals Festivals, Immersive Environments, Designing User Research, Makers Lab, Critical Making, AI, en Internet of Things. De samenwerking tussen een aantal lectoraten en de Master Digital Design (MDD) is zeer intensief. De MDD wordt vaak betrokken bij de ontwikkel-fase van nieuwe onderzoeksprojecten en studenten leveren een actieve bijdrage aan onderzoeksprocessen. Bij vrijwel alle grotere onderzoeksprojecten worden studenten betrokken, bijvoorbeeld bij het maken en verkennen van prototypen. Ook zijn lectoraten betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe masters op het gebied van Fashion en Applied Artificial Intelligence, en bij het maken van plannen voor een graduate school. De betrokkenheid bij de curriculumontwikkeling van bestaande BA’s kan nog wel worden verbeterd, en andersom is de rol van opleidingen in de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksprojecten nog bescheiden. Lectoraten spelen ook een rol in het proces van docentprofessionalisering, vooral door de promotieregeling van de faculteit.

De oprichting van de facultaire Learning Communities (LC’s) is een veelbelovend initiatief om onderzoek en onderwijs structureel met elkaar te verbinden. De LC’s moeten uitgroeien tot netwerken waarin onderzoekers en docenten kennis uitwisselen en gezamenlijk nieuwe initiatieven ontplooiën, bijvoorbeeld in het onderzoeksonderwerp. Eind 2020 was de LC Responsible Software Development betrokken bij het ontwikkelen van een RAAK-aanvraag samen met de lectoraten Responsible IT en Civic Interaction Design.

Doorwerking beroepenveld en samenleving

Doorwerking van ons onderzoek in het beroepenveld en de samenleving vindt plaats in een doorlopend proces van activatie in kennisinteracties, waarin we in een eerste fase met stakeholders thema’s verkennen of het gebruik van nieuwe materialen of technologieën exploreren in kleinschalige workshops, experimenten en bijeenkomsten (vraagarticulatie en exploratie). Deze workshops, experimenten en bijeenkomsten krijgen regelmatig een vervolg in grotere onderzoeksprojecten, waarin en waaromheen weer uiteenlopende verdiepende events worden georganiseerd en coalities en netwerken worden geactiveerd, om in co-creatie met de stakeholders tot inzichten te komen. Aan het einde van een onderzoeksproject communiceren we de uitkomsten in workshops, lezingen, trainingen, enzovoorts, die vervolgens weer kunnen leiden tot vervolgvragen en nieuwe projecten.

Deze aanpak heeft de afgelopen jaren geleid tot een diverse reeks aan activiteiten, en een aantal langlopende samenwerkingen en netwerken met diverse partners uit het beroepenveld en de samenleving. Voorbeelden van dergelijke netwerken zijn het MoneyLab-netwerk van het lectoraat Institute of Network Cultures, en de Media Architecture Biennale die wordt georganiseerd vanuit het lectoraat Civic Interaction Design samen met het lectoraat Bouwtransformatie (onderdeel van het CoE Urban Technology). Langlopende projecten zien we bijvoorbeeld in de samenwerking van het lectoraat Fashion Research & Technology met de branchevereniging Modint, de betrokkenheid van de Chief

Technology Office van de gemeente Amsterdam bij meerdere onderzoeksprojecten (en nu ook in de cofinanciering van het lectoraat Responsible IT), en in de coalitie van het lectoraat Visual Methodologies, de Digital Society School en de Climate Cleanup Foundation. Bij Digital Life lopen een aantal langdurige samenwerkingen met partners uit de zorg.

Erkenning en relevantie blijken uit de feedback die we krijgen van werkveldpartners. Zij vertellen ons dat zij de reflectie, analyse en synthese die uit onze onderzoeken voortkomen, inspirerend vinden. Het helpt hen om hun visie op hun vakgebied in een veranderende wereld vorm te geven en te vertalen naar nieuwe producten en strategische visies. Ook vragen externe partijen onze lectoren vaak als adviseur, spreker of deelnemer aan externe workshops. Om een paar voorbeelden te noemen: lector Martijn de Waal was een spreker op de opening van de Bi-City Biennale of Urbanism\Architecture in Shenzhen in 2019 en uitgenodigd als deelnemer op een conferentie over civic design op Harvard. Nanda Piersma geeft met grote regelmaat lezingen over responsible AI en IT, bijvoorbeeld op het SIA-congres van 2020. Sabine Niederer was de afgelopen jaren onder meer te gast bij King’s College in Londen, en bijeenkomsten als MORE WORLD in Berlijn en DEEP CITY in Lausanne. Publicaties als het boek De Platformsamenleving worden regelmatig aangehaald in beleidsnotities of adviesrapporten van bijvoorbeeld de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur of het Rathenau Instituut. Erkenning blijkt tot slot ook uit gewonnen prijzen. Mirjam Rasch, docent-onderzoeker bij Institute of Network Cultures, won de Socratesbeker (prijs voor het beste filosofieboek) met haar publicatie Fricitie. Ethiek in tijden van dataïsme.

Doorwerking wetenschap

Lectoren en docent-onderzoekers dragen actief bij aan kennisontwikkeling in hun onderzoeksdomeinen. Hun werk wordt gewaardeerd en is relevant. De output aan publicaties is constant, met tussen de 100-150 publicaties per jaar (zie Output zoals geregistreerd in PURE op p.25)³. Google Scholar telt minstens 5.000 citaten van het werk van alleen al de lectoren sinds 2016. Boeken van lectoren zijn vertaald in het Italiaans, Chinees, Spaans, Duits en Turks. Daarnaast heeft Institute of Network Cultures de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld als uitgever en distributeur van het werk van externe auteurs die bijdragen leveren aan het debat over de impact van digitale transitie op cultuur en samenleving. Lectoren worden regelmatig uitgenodigd voor keynotes en panels op uiteenlopende internationale bijeenkomsten. En docent-onderzoekers spelen een rol als reviewer of workshoporganisator tijdens diverse academische conferenties.

Relevantie blijkt verder uit het feit dat lectoren met grote regelmaat worden uitgenodigd om deel te nemen aan NWA-consortia en de Europese Horizon- en Creative Europe-projecten, evenals de succesvolle aanvragen van diverse RAAK-, ZonMw-, H2020- en Comenius-subsidies in de afgelopen jaren (zie Hoofdstuk 3).

Reflectie

Doorwerking onderwijs

De samenwerking met het onderwijs is de afgelopen jaren verbeterd. Vrijwel alle onderzoekers geven ook les bij een opleiding, studenten spelen in veel projecten een rol, en er zijn nieuwe structurele samenwerkingsverbanden opgezet zoals de Learning Communities. De betrokkenen waarderen dat zeer. Om de samenwerking verder te ver-

sterken, moeten we een aantal structurele problemen oplossen met betrekking tot schaal en ritme, en kunnen institutionele en persoonlijke verbindingen verder worden versterkt.

Kijken we naar volume en bereik, dan moeten we constateren dat de ambities van de HvA om twintig procent van alle studenten in contact te brengen met het onderzoek niet worden gehaald. Schaal speelt daarin een rol. Het KC bestaat uit 37 fte aan onderzoekscapaciteit, ten opzichte van 660 fte in de faculteit als geheel en ruim 10.000 studenten. We zijn vooral actief in minoren, masters en afstudeertrajecten en dan gaat het doorgaans om relatief kleine groepen studenten. Gezien de omvang van het KC in relatie tot het onderwijs ligt de te behalen winst vooral in onze kwalitatieve bijdrage aan het onderwijs, bijvoorbeeld door bij te dragen aan curriculumontwikkeling, tool-ontwikkeling en docentprofessionalisering. Het CoE Applied AI heeft bijvoorbeeld met behulp van onderzoekers een docententraining opgezet op drie niveaus: AI-duider, AI-toepasser en AI-expert. Een ander mooi voorbeeld is de Comenius Leadership Fellow-beurs die lector Nanda Piersma onlangs heeft gekregen om op systematische en methodische wijze AI-vaardigheden te organiseren binnen de bacheloropleidingen van de HvA.

Ritme is een ander probleem dat wederzijdse betrokkenheid bemoeilijkt. De onderwijsbezetting wordt strak ingepland in de logica van semesters. Onderzoeksprojecten kunnen daarentegen op elk moment van het jaar worden toegekend, en subsidiegevers vereisen dan vaak dat ze op korte termijn na de toekenning van start gaan.

Institutionele en persoonlijke verbinding tussen onderwijs en onderzoek krijgt gestalte doordat vrijwel alle docent-onderzoekers in de lectoraten ook onderwijs verzorgen bij een opleiding. Andersom geldt dat – opnieuw door schaalverschillen – niet. Slechts een klein deel van de docenten is ook actief betrokken bij het werk van de lectoraten, simpelweg omdat er geen formatieruimte beschikbaar voor is.

Op facultair niveau is er inmiddels al wel structureel strategisch overleg tussen opleidingen en lectoraten (zie Hoofdstuk 1), maar op operationeel niveau zijn hiervoor nog weinig structuren buiten de bila’s tussen lectoren en opleidingsmanagers. Lectoren en docent-onderzoekers spelen geen formele rol in MT’s van opleidingen of in curriculumcommissies. De LC’s zouden een aanjagende rol moeten gaan spelen in het beter verbinden van onderwijs en onderzoek, zowel op thematisch als op persoonlijk niveau. Bijvoorbeeld door thematafels te organiseren waarin docent-onderzoekers van opleidingen en lectoraten met elkaar agenda’s voor onderzoek of onderwijs kunnen opstellen. Omdat de LC’s vlak voor de uitbraak van de Covid-19-epidemie van start zijn gegaan, zijn de verbindende netwerkactiviteiten nog onvoldoende op gang gekomen.

Een kans ligt in de ontwikkeling van de derde cyclus in het hbo en de professional doctorates die daar worden opgeleid. Juist vanuit het ontwerpende onderzoek en de verbinding tussen de kunsten en de creatieve sector liggen er kansen voor het KC hierin een rol te spelen. Dit kan worden gekoppeld aan de bredere wens om ook binnen de HvA de organisatie van PhD’s en masteropleidingen in een graduate school vorm te geven en zo meer samenhang en structuur te bieden voor de samenwerking tussen onderwijs en onderzoek op NLQF/EQF-niveau 7 en 8.

2 Van Vliet, H., Wakkee, I., Fukkink, R. G., Teepe, R., & Van Outersterp, J. W. M. (2021). Rapporteren over doorwerking van praktijkgericht onderzoek. https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/17694617/Rapporteren_over_doorwerking_van_Praktijkgericht_Onderzoek_versie_1.1_.pdf

3 Zie ook de Bijlage FDMCI Kenniscentrum Output registratie PURE 2015-2020

Doorwerking werkveld, samenleving en wetenschap: rollen en taakverdeling

Doorwerking vindt voor een groot deel plaats in de manier waarop we ons onderzoek organiseren in netwerken in processen van co-creatie. Dit betekent voor onderzoekers dat er een aantal nieuwe rollen en taken ontstaan, zoals die van de netwerkbouwer of curator en community manager. Interdisciplinaire samenwerking, en dan ook nog in quadruple helix-verband, is lonend en productief, maar vaak ook een complexe opgave. Er kan makkelijk spraakverwarring optreden. Hoe werk je goed samen in multidisciplinaire onderzoeksc consortia, en hoe borg je de academische onafhankelijkheid van onderzoekers in processen van co-creatie met stakeholders als onderzoekspartners? De rol van projectontwikkeling en management wordt zwaarder en vereist verdere professionalisering. Hoe kunnen we deze rollen en taken efficiënt beleggen in het KC, en welke rol kunnen de CoE's hier precies in spelen?

Doorwerking werkveld, samenleving en wetenschap: afbakening onderzoeksopdracht

Doorwerking en relevantie voor de beroepspraktijk zijn belangrijke drijfveren voor de lectoraten. Maar waar stopt de opdracht van een kennisinstelling? Lectoraten richten zich vooral op het opbouwen van consortia en netwerken gericht op onderzoek en debat, en minder op de doorontwikkeling van de uitkomsten in concrete producten en diensten, implementatie en opschaling van innovaties. De capaciteit van lectoraten is beperkt en het 'in de markt' of 'in de samenleving' zetten van een product of dienst vereist weer andere expertises dan onderzoek doen. Toch zijn ze vaak niet los van elkaar te zien. De ontwikkeling van bijvoorbeeld een toolkit, ontwerpmethodode of serious game vereist vaak ook de ontwikkeling van trainingen en een consultancydienst die bedrijven of organisaties kan helpen met het in gebruik nemen ervan, en die maatwerk kan leveren om zo'n tool weer op een specifieke situatie af te stemmen. Een dergelijke service valt op dit moment buiten de mogelijkheden van lectoraten. Een mogelijke oplossing is om dergelijke partijen van begin af aan een plek te geven in consortia. Of om dergelijke impact te beleggen bij het CoECI. Ook is het mogelijk om consultancy of workshoptrajecten aan te bieden via leven-lang-leren-programma's of de Digital Society School.

Rol van criteria en indicatoren

Op dit moment gebruiken we bovengenoemde criteria bereik, activering, erkenning en relevantie om te reflecteren op de doorwerking van ons onderzoek. Deze reflectie verloopt deels impliciet. Daarnaast komen elementen ervan aan bod tijdens PMO-gesprekken of strategiesessies (zie Hoofdstuk 5 Kwaliteitszorg). Maar we hebben geen harde indicatoren of expliciete doelstellingen opgesteld. We zouden kunnen investeren in het structureel evalueren van onze doorwerking en impact. Dat kost extra energie en inzet die ten koste gaat van het onderzoek zelf. Het is een afweging hoeveel tijd we willen steken in 'meten' en 'verantwoording' ten opzichte van de tijd die we in het onderzoek zelf steken.

Daarbij zijn de criteria gericht op de doorwerking van onze activiteiten op actoren in het werkveld en onderwijs. Ze zijn minder geschikt om de daadwerkelijke impact te kunnen meten in de samenleving. We horen bijvoorbeeld vaak van ontwerpers en beleidsmakers dat ze onze concepten en tools waardevol vinden in hun werk. Maar of en hoe ze echt bijdragen aan een inclusievere en duurzame samenleving weten we nog niet, en het lijkt ook heel lastig om zo'n direct verband aan te tonen.

Dergelijke impact komt vaak pas op de lange termijn tot stand, terwijl wij graag agenderend zijn en een pionierende rol spelen. Dat betekent dat we zogenaamde 'nascent themes' verkennen, ontwikkelingen die vaak nog in embryonale vorm zijn. Ze zijn nog geen staande praktijk en komen ook in het onderwijs nog niet of nauwelijks aan bod, maar gaan mogelijk grote gevolgen hebben voor een vakgebied of de samenleving. Zo hield Network Cultures al in 2014 een eerste conferentie over blockchain en werken we ook in het onderzoek naar virtual reality, platformisering en andere technologieën samen met bedrijven, gemeentes en organisaties die pioniers zijn in hun vakgebied. De bredere relevantie daarvan voor de beroepspraktijk en het onderwijs volgt soms pas jaren later. Dat maakt dat onze impact soms lastig te vangen is in evaluaties.

Output van FDMCI KC, kwantitatief, zoals geregistreerd in PURE					
	Wetenschappelijke producten	Vakgerelateerde producten	Producten gericht op algemeen publiek	Overige onderzoeksproducten	Totaal per jaar
2015	57	47	4	10	118
2016	80	57	16	12	165
2017	63	66	9	2	140
2018	67	54	10	3	134
2019	75	61	6	0	142
2020	62	58	20	0	140
Totaal	404	343	65	27	

Betrokkenheid van lectoraten in Masters en Minoren 2015-2020		
Masters		
Master Digital Design	Civic Interaction Design (voorheen Play & Civic Media)	CMD
Master Data Driven Business	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia), Visual Methodologies, Urban Analytics, Responsible IT	Lectoraat Digital Commerce, faculteit Business and Economics
Master Fashion Enterprise Creation	Visual Methodologies	AMFI
Minoren		
Minor Applied Artificial Intelligence	Responsible IT, Digital Life, Urban Analytics	HBO-ICT
Minor Applied Game Design	Civic Interaction Design (voorheen Play & Civic Media)	CMD
Minor Big Data	Urban Analytics	HBO-ICT
Minor Critical Making	Visual Methodologies	CMD
Minor Data Science	Urban Analytics, Responsible IT	Faculteit Techniek
Minor Design Thinking and Doing	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia), Urban Technology	CMD
Minor Designing User Research	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia), Civic Interaction Design (voorheen Play & Civic Media), Network Cultures, Digital Life, Urban Analytics	CMD
Minor Fashion in Retail and Marketing	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia)	AMFI
Minor Festivals	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia)	CO+CB
Minor Intelligent Environments	Digital Life	HBO-ICT
Minor Internet of Things	Digital Life	HBO-ICT
Minor Makers Lab	Visual Methodologies, Network Cultures, Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia)	CMD
Minor User Experience Design	Creative Media for Social Change (voorheen Crossmedia), Digital Life	CMD
Minor Visual Interface Design	Visual Methodologies	CMD
Minor Virtual Reality	Fashion Research & Technology	AMFI, CMD, HBO-ICT, CO+CB
Minor Zorgtechnologie	Digital Life	Ergotherapie, faculteit Gezondheid

ONZE PARTNERS

ARCAM CAPGEMINI **CITY SPACE ARCHITECTURE (ITALY)**
CLIMATE CLEANUP FOUNDATION **CWI** CODEGLUE
DESIGN LAB AT THE UNIVERSITY OF SYDNEY SCHOOL OF ARCHITECTURE,
DESIGN AND PLANNING DUTCH DIGITAL AGENCIES
DUTCH GAME GARDEN EDGE RYDERS **ENKI** FOUNDATION FOR PUBLIC
CODE **GAINPLAY STUDIO** GEMEENTE AMSTERDAM **GEMEENTE HAARLEM**
GOETHE-INSTITUT **HACKERS AND DESIGNERS, AMSTERDAM**
HET NIEUWE INSTITUUT **HOGESCHOOL MILAAN** HOGESCHOOL ROTTERDAM
HOGESCHOOL UTRECHT HUNKEMÖLLER **IBM** IJSFONTEIN **INFO.NL**
INSTITUTE FOR DESIGN INFORMATICS (EDINGBURGH UNIVERSITY)
INSTITUUT VOOR BEELD EN GELUID JOHAN CRUIJFF ARENA
JOHN CABOT UNIVERSITY, ROME KB NEDERLAND **MARINETERREIN**
MEDIA ARCHITECTURE INSTITUTE **MEDIAPERSPECTIVES** METABOLIC
MIEKE GERRITZEN/MUSEUM OF THE IMAGE, BREDA MODINT
NEMO KENNISLINK NPO **ONE ARCHITECTURE** OSLOMET
PAKHUIS DE ZWIJGER PIET ZWART INSTITUUT, WILLEM DE KOONING
ACADEMIE, ROTTERDAM **PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING** **PLAY**
THE CITY PUBLIC ART LAB (BERLIN) **PUBLIC SPACES** RTL **SPACE&MATTER**
SPECTRAL **STAD & CO** STICHTING BARTIMÉUS **STIPO** STORE OF THE FUTURE
STUDIO BERTELS SUBMARINE CHANNEL **TALPA** THE BARTLETT AT
UNIVERSITY COLLEGE LONDON **THE BEACH** THE GIRL AND THE MACHINE
TRANSFORMCITY UNIVERSITEIT UTRECHT **UNIVERSITEIT SÃO PAULO**
UNSTUDIO **UVA** UVA (ELSA LAB AI MEDIA & DEMOCRACY)
VALIZ PUBLISHERS, AMSTERDAM **VODAFONE** **ZIGGO** WAAG
WEMAKEVR ZORGGROEP VIVIUM

Organisatie van het kenniscentrum (standaard 2)

Positionering

Het kenniscentrum (KC) biedt medewerkers van de faculteit inhoudelijk en organisatorisch een plek waar onderzoeksprojecten in samenwerking met partners uit het onderwijs, onderzoek en beroepenveld worden geïnitieerd, uitgevoerd en ondersteund. Onderzoeksprojecten en bijbehorende personeelsaanstellingen worden georganiseerd in de zeven kernlectoraten. Daarnaast zijn aan het KC bijzonder lectoren en een professor of practice verbonden, en functioneert de faculteit als de host van het HvA-brede lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek. Thematische verbinding, verdieping en netwerkvorming wordt geboden door de Centers of Expertise (CoE's) van de HvA, waarbij de CoE's Creative Innovation en Applied Artificial Intelligence hun thuisbasis hebben in het KC van de faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie. Verbinding met de stad wordt gefaciliteerd door deelname aan het programma HvA in de Stad. De verbinding met onderwijs krijgt behalve in de lectoraten zelf ook vorm in de Learning Communities (LC's). Verder is het Makers Lab van de faculteit organisatorisch ondergebracht in het KC. Bovendien verzorgt het KC de promotieregeling van de faculteit.

Sinds 2016 heeft het KC een hoofd bedrijfsvoering onderzoek die verantwoordelijk is voor de operationele activiteiten. Hieronder vallen financiën, HR, projectondersteuning, communicatie, ICT en kwaliteitszorg. Het hoofd bedrijfsvoering onderzoek neemt deel aan de facultaire Onderzoeksraad en het Staf-MT van de faculteit en vertegenwoordigt het KC tijdens interfacultaire overleggen op operationeel gebied. KC-brede ondersteuning is er in de vorm van een communicatieadviseur en een datasteward. Het KC wordt procesmatig ondersteund door een beleidsmedewerker onderzoek vanuit de facultaire afdeling Onderzoek en Onderwijs (O&O).

De decaan, lectoren en het hoofd bedrijfsvoering onderzoek stellen gezamenlijk het beleid en de doelstellingen voor het KC als geheel vast in de maandelijkse vergaderingen van de Onderzoeksraad, binnen de meerjarige HvA-brede visie en de door de faculteit gestelde kaders. De Onderzoeksraad heeft een adviserende functie richting decaan, FMT, HvA-Onderzoeksraad en het College van Bestuur. De decaan is eindverantwoordelijk voor de resultaten van het KC als geheel.

Mensen

Conform de HvA-doelstellingen streeft het KC naar één lector per 720 studenten en naar een minimale omvang van vijf fte per lectoraat. Ie-

der lectoraat bestaat idealiter uit een lector, een of meerdere hoofddocent-onderzoekers of bijzonder lectoren met hun eigen specialisaties, docent-onderzoekers en een onderzoekskoördinator/ondersteuner plus op projectbasis tijdelijke onderzoekers en (pre-)promovendi. Daarnaast moet er in ieder lectoraat ruimte bestaan voor docenten uit de opleidingen om zich te professionaliseren en voor studenten in afstudeertrajecten of stages.

Het KC wil medewerkers een carrièreperspectief bieden op het gebied van zowel onderwijs als onderzoek en geeft waar mogelijk een vaste aanstelling. Voorwaarde hiervoor is dat docent-onderzoekers ook onderwijs verzorgen en in het bezit zijn van de benodigde kwalificaties. De faculteit heeft een promotieregeling gericht op professionalisering van docent-onderzoekers. Het KC streeft naar een diverse samenstelling van het personeel.

Middelen

Bij de ambities van de HvA om uit te groeien tot een kennisinstelling waarin onderzoek, beroepenveld en onderwijs met elkaar zijn verbonden, hoort een stevig fundament voor het KC. De eerste geldstroom van het KC behoort in een ideale situatie ten minste een stabiele basis te bieden voor elk lectoraat (+/- 3 fte), exploitatiemiddelen (+/- € 3,5K per fte). Op KC-niveau bedraagt de ondersteuning +/- 3 fte. Vanuit HvA-beleid wordt nagestreefd dat minimaal 25 procent van de begroting extern gefinancierd wordt via de tweede en derde geldstroom¹. De eerste geldstroommiddelen worden ingezet voor acquisitie en cofinanciering van projecten. Het KC streeft ook naar het binnenhalen van meer Europese projecten om vaker binnen een internationale context onderzoek te doen en de kansen op externe financiering te vergroten.

Stand van zaken

De commissies Meurs (2015) en Schreiber (2018) gaven aan dat de randvoorwaarden voor het doen van goed onderzoek op orde was, en dat de overlegstructuur voor lectoren en management goed was georganiseerd. Aandachtspunten van de commissie-Schreiber waren de uitwisselings- en overlegstructuur op het niveau van onderzoekers tussen de lectoraten en de doorstroom van docent-onderzoekers vanuit de opleidingen naar de lectoraten. Ook raadde de commissie aan om een structureel facultair personeelsbeleid te ontwikkelen en de acquisitie van middelen beter te begeleiden. Verder vond de commissie dat de communicatiestrategie van het KC onvoldoende op orde was.

¹ Over de periode 2015-2020 bedraagt de externe financiering gemiddeld 25%. Zie Kader Bestede middelen 2015-2020.

Organisatie

De belangrijkste inhoudelijke ontwikkelingen op het niveau van de lectoraten en CoE's zijn beschreven in Hoofdstuk 1. Speciale aandacht verdient nog het nieuwe kern lectoraat Responsible IT, dat van start is gegaan in 2020 en onderdak biedt aan bijzonder lectoren met de specialistische deelgebieden Quantum Computing en CyberSecurity. De CTO van de gemeente Amsterdam financiert het lectoraat deels tot 2024. Het bijzonder lectoraat Urban Analytics loopt eind 2021 af, waarna en deel van de onderzoekslijnen en lopende projecten worden ondergebracht bij Responsible IT.

Als het gaat om het management van het KC, dan is de belangrijkste ontwikkeling dat de rol van primus inter pares niet meer door een lector wordt vervuld. In plaats daarvan zijn de belangrijkste functies van de rol verdeeld over vijf portefeuilles die worden beheerd door duo's van lectoren, de programmamanagers van de CoE's, het hoofd bedrijfsvoering onderzoek en de beleidsmedewerker onderzoek. Deze portefeuilles vallen samen met de BKO-standaarden Doelstelling van het onderzoek, Doorwerking, Organisatie, Kwaliteit en Kwaliteitszorg. De vertegenwoordiging van het KC in HvA-gremia als het Facultaire Management Team en de HvA-brede Onderzoeksraad is ook verdeeld over individuele lectoren, net als het voorzitterschap van de facultaire Onderzoeksraad. De reden voor deze verandering is dat de rol van primus inter pares veel werk en overleg met zich meebracht. Dit bleek niet te combineren met de functie van lector om leiding te geven aan een eigen onderzoeksgroep. Deze opzet is vastgelegd in een governancemodel². Jaarlijks wordt vastgesteld welke lectoren welke rollen gaan vervullen.

Om het doorlopende proces van evaluatie, aanpassing en implementatie van het onderzoeksbeleid en de effecten daarvan goed te begeleiden, is in 2018 een beleidsmedewerker onderzoek aangesteld vanuit de afdeling O&O (zie Hoofdstuk 5 Kwaliteitszorg). In 2019 is gestart met Periodiek Management Overleg (PMO), waarin tweemaal per jaar met de CoE's en lectoraten afzonderlijk een gesprek met het faculteitsmanagement plaatsvindt. Doelen, mogelijkheden en resultaten worden daarin besproken.

In 2015 is de facultaire promotieregeling ingesteld. In 2018 werd tijdens de interne visitatie duidelijk dat goede invulling werd gegeven aan de pre-promotieregeling, maar dat niet duidelijk was hoe promovendi werden begeleid binnen de faculteit. Verbeteringen zijn aangebracht op het gebied van proces, definiëring en communicatie rond de regeling (zie Hoofdstuk 5 Kwaliteitszorg).

Een effectieve inzet van communicatie blijft een doorlopend proces van afstemming. De lectoraten en de CoE's zijn de belangrijkste 'merken' naar de buitenwereld toe. Het KC ondersteunt de communicatie van de lectoraten. De afgelopen jaren is gewerkt aan het beter zichtbaar maken van het onderzoek door te investeren in beheer van de centrale website van het KC met geactualiseerde medewerkersprofielen en de koppeling daaraan van de Research Database. Daarnaast

is het magazine (K)NOW gestart, een jaarlijkse, tweetalige, gedrukte en digitale publicatie, en een podcastserie met interviews met onderzoekers.³ Voor de interne en externe communicatie is een strategisch communicatieplan opgesteld (2019), waarin de verhoudingen van de lectoraten, CoE's en KC ten opzichte van het merk HvA zijn vastgelegd en op welke wijze we daar effectief gebruik van kunnen maken⁴. De afdeling Communicatie speelt een belangrijke rol in de interne communicatie, onder meer door het maken van een maandelijkse nieuwsbrief en de organisatie van bijeenkomsten voor ontmoeting, inspiratie en kennisdeling. Zo vinden tweemaal per jaar bijeenkomsten plaats met medewerkers van de lectoraten en maandelijks Food for Thought-inspiratiesessies, waarbij onderzoekers en partners op het podium staan.

Mensen

Tussen 2015 en 2020 heeft FDMCI een flinke groei doorgemaakt. Het aantal studenten steeg van 8.000 naar 10.500, en het aantal aan de faculteit werkzame fte nam toe van 488 naar 602. De personeelsomvang van het KC bleef achter bij deze groei en steeg licht van 44 fte begin 2015 naar 49,6 fte eind 2020 (zie kader Personele inzet kenniscentrum 2015-2020. Hierin zijn de gemiddelden per jaar vermeld, wat een iets ander beeld laat zien). Het aantal fte in onderzoeksposities is ook maar iets toegenomen sinds 2018 (34 fte) en bedraagt eind 2020 37 fte. Daaronder valt de aanstelling van lectoren, die steeg van 5,3 fte in 2015 naar 7,5 fte in 2020.⁵

De laatste jaren is er gestreefd naar een diversere samenstelling van het personeel binnen het KC. Bij de invulling van nieuwe posities is gelet op gender en leeftijd. Mede hierdoor is onder meer de samenstelling van het team lectoren van de kern lectoraten veel diverser geworden. Deze groep bestaat nu uit vier vrouwen en drie mannen. Binnen de groep medewerkers van de lectoraten is de samenstelling redelijk gelijk gebleven.⁶

Docent-onderzoekers werkzaam in de lectoraten hebben vrijwel allemaal een dubbelaanstelling, wat betekent dat ze ook een of meerdere dagen per week lesgeven bij minstens één opleiding aan de faculteit. Ook PhD's uit de HvA-promotieregeling zijn naast hun 0,6 fte onderzoeksaanstelling doorgaans verbonden aan het onderwijs. Andersom geldt dit niet. Voor docent-onderzoekers met een grote aanstelling binnen het onderwijs, zijn vanwege gebrek aan financiële middelen weinig mogelijkheden om onderzoek te doen.

Eind 2020 hebben vijftien medewerkers een PhD en twintig medewerkers een wo-master. Hier is een lichte stijging te zien: eind 2015 was dat elf respectievelijk 21. 74 procent van de medewerkers heeft eind 2020 een PhD of masterdiploma.

Begin 2020 is gestart met de Strategische Personeels Ontwikkeling (SPO), een proces waarin de lectoren samen met HR vorm geven aan het toekomstige personeelsbeleid, afgestemd op de middelen, strategie en ambitie van het KC. Belangrijk punt was de opbouw van de

lectoraten. Die is nu redelijk polair, met een lector die veel verantwoordelijkheden draagt en daarnaast de docent-onderzoekers en onderzoeksassistenten die grote delen van het onderzoek uitvoeren. Lectoren spraken de wens uit om binnen lectoraten ook hoofd-docent-onderzoekers aan te kunnen stellen, die medeverantwoordelijkheid kunnen dragen voor acquisitie en onderzoeksbegeleiding. Daarnaast is er behoefte om flexibeler om te kunnen gaan met aanstellingen van docent-onderzoekers binnen het onderzoek en onderwijs, om de wederzijdse betrokkenheid en uitwisseling te versterken. Dit moet het makkelijker maken voor docent-onderzoekers van opleidingen om deel te nemen aan onderzoeksprojecten, of om de aanstelling binnen het onderwijs voor onderzoekers te vergroten wanneer er tijdelijk minder projecten zijn. Het betekent dat lectoraten en opleidingen meer gezamenlijk moeten gaan optrekken bij de werving van docent-onderzoekers en de aanstelling van docent-onderzoekers in het onderwijs. Door corona is het SPO-traject enigszins vertraagd. Op dit moment worden een aantal van bovenstaande aanbevelingen verder uitgewerkt om later in 2021 geïmplementeerd te worden.

Middelen

Sinds 2015 is het budget vanuit de eerste geldstroom met zo'n twee miljoen euro verhoogd en daarna gegroeid van zo'n 4,5 naar 5,5 miljoen euro (zie kader Middelen kenniscentrum 2015-2020, p.33). De eerste geldstroom bestaat uit verschillende onderdelen. Naast de wettelijk vastgestelde rijksbijdrage en de middelen die de HvA aanvullend beschikbaar stelt, ontvangt het KC middelen voor de exploitatie van de CoE's (1320K) en het Makers Lab (475K). De CoE-gelden worden deels herverdeeld over de AAI-labs in de verschillende faculteiten. CoECI stelt een deel van het budget beschikbaar als seed money voor projectontwikkeling en activiteiten van de lectoraten, en draagt zo bij aan middelen voor acquisitie en co-financiering van projecten. De totale investering in onderzoek bedraagt ongeveer 7,5 procent van de begroting van FDMCI.

Hoewel het KC traditiegetrouw veel tweede geldstroomprojecten (met name SIA RAAK) had, waren 2015 en 2019 magere jaren (zie kader Gehonoreerde tweede geldstroomsubsidies). De terugval in 2019 is het gevolg van de vele wisselingen van de wacht in het KC. Nu alle lectorposten weer bezet zijn, heeft de tweede geldstroom zich in 2020 hersteld.

De derde geldstroom bestond tot 2016 grotendeels uit de in-kind bijdragen die de creatieve industrie leverde aan de door ACIN (de voorloper van CoECI) georganiseerde labs. In 2016 is besloten om de activiteiten van de labs onder te brengen in de lectoraten. Sindsdien worden de in-kind bijdragen van de creatieve industrie meegenomen als co-financiering in projectaanvragen voor de tweede geldstroom. Daarnaast is een deel van deze activiteiten verplaatst naar samenwerkingen in de nieuwe Master Digital Design en de Digital Society School. Dit verklaart dat de derde geldstroom een dip laat zien terwijl dit niet ten koste is gegaan van het aantal betrokken partners in projecten.

Om de structurele financiering van het KC op lange termijn te borgen, is door het hoofd bedrijfsvoering onderzoek de ondersteuning voor het aanvragen van projecten uitgebreid, gestroomlijnd en beter vastgelegd. Startpunt hiervan was de notitie 'Duurzame groei onderzoek FDMCI' van eind 2015. Belangrijk voor het KC is de centrale toetsing van alle begrotingen van onderzoeksaanvragen. Deze nieuwe aanpak heeft onder meer geleid tot meer projectaanvragen binnen Horizon 2020 en andere Europese regelingen, waarvan meerdere succesvol

zijn geweest. Een aantal lectoraten lukt het steeds beter om structureel aansluiting te vinden bij Europese consortia en de verwachting is dat dit zich zal vertalen naar meer gehonoreerde EU-projecten.

Ondanks de bijdragen uit de tweede en derde geldstroom behoeft de begroting van het KC ieder jaar nog aanvulling vanuit de faculteit omdat er structureel onvoldoende middelen zijn voor de financiële verplichtingen met betrekking tot de vaste contracten binnen het KC. Er wordt naar gestreefd om toe te werken naar een sluitende begroting.

Reflectie

Organisatie

De ontwikkelingen op het gebied van praktijkgericht onderzoek vragen om continue aandacht voor de manier waarop het KC het best georganiseerd kan worden. De complexere onderzoeksprojecten (zie Inleiding en Hoofdstuk 1) en de focus op doorwerking vragen om verdergaande professionalisering en specialisatie op het gebied van projectmanagement, projectontwikkeling en 'impact-productie'. Daarbij zijn lectoren op zoek naar een goede balans tussen hun rol in bestuur en beleid en hun verantwoordelijkheden op het gebied van onderzoek en de doorwerking daarvan in de beroepspraktijk en samenleving, het onderzoek en onderwijs.

We denken dat we met de veranderde opzet van de organisatie binnen het KC een betere balans hebben gevonden tussen de verschillende taken en verantwoordelijkheden. De CoE's kunnen daarbij een grotere rol gaan spelen in communicatie, netwerkvorming en projectontwikkeling. Hoe dit precies kan uitpakken, is onderwerp van gesprek voor de komende jaren.

Bij professionalisering hoort ook dat lectoren meer inzicht gaan krijgen in de financiële stromen, de inverdienopdracht en de gestelde targets van het KC. Daartoe worden dashboards ontwikkeld waarin de stand van zaken op financieel en op HR-gebied op lectoraatsniveau te zien zijn. Het teruggeven van relevante managementinformatie in de juiste context wordt de komende jaren een speerpunt in de bedrijfsvoering.

Mensen

Medewerkers hebben bij diverse personeelsbijeenkomsten gevraagd om meer transparantie en openheid over de carrièremogelijkheden binnen het KC. Er is behoefte om scherper te hebben welke expertise nodig is om in aanmerking te kunnen komen voor promotie en wat de organisatie precies wenst en vraagt van docent-onderzoekers. Ook is er meer behoefte aan uitwisseling tussen de medewerkers van de lectoraten.

Het belangrijkste probleem is dat er mede door de bescheiden omvang van lectoraten (2,9 fte basisfinanciering inclusief de lector en ondersteuning) weinig ruimte is voor groei en carrièrepaden voor docent-onderzoekers. De nieuwe functie van hoofd docent-onderzoeker binnen lectoraten zal hierin iets kunnen betekenen. Maar het absolute aantal in fte zal ook voor deze nieuwe functie bescheiden blijven.

Er liggen nog steeds verbeterpunten voor de begeleiding van promovendi. De inbedding van de promovendi in de lectoraten behoeft structurele aandacht en een dialoog met HR. Er is uitwisseling tussen promotiekandidaten gestimuleerd, maar er blijkt met name behoefte te zijn aan een betere inbedding in het onderzoek en het onderwijs. Verbeterpunten zijn zorgen voor een betere verbinding van de kandi-

² Zie FDMCI Kenniscentrum Notitie Governance

³ Zie Bijlage (K)NOW magazine/https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-fdmci/jaarmagazines/know_nl_final.pdf?1598263286667. Podcastserie: https://open.spotify.com/show/6JeyD1yW7SjglEGeAAAt9VD

⁴ Zie Bijlage FDMCI Kenniscentrum Communicatieplan

⁵ Zie Bijlage Personele inzet kenniscentrum 2015-2020

⁶ Zie Bijlage Personele inzet kenniscentrum 2015-2020

daat met zowel het lectoraat als de opleiding en betere begeleiding. Als oorzaak wordt gezien dat de inhoud tot nu toe vaak niet sterk genoeg verbonden is met wat speelt in lectoraten en opleidingen. De laatste twee jaar is het proces rond de regeling aangepast om meer te kunnen sturen op strategisch relevante thema's voor zowel onderzoek als onderwijs. Op termijn zal daardoor de verbinding beter te borgen zijn. Maar het vraagt ook om meer aandacht voor deze verbinding vanuit HR-perspectief en in het kader van de SPO-plannen. Een lonkend perspectief is hierin het plan voor een graduate school, die kan bijdragen aan binding en onderwijs van promovendi. Ideeën voor een graduate school worden verkend, naast de ontwikkeling van professional doctorates (PD's) in het hbo. FDMCI is intensief betrokken bij de ontwikkeling van dit landelijke initiatief, door mee te werken aan een van de pilots: Kunst + Creatief. Het streven van deze pilot, waar veertien hogescholen aan verbonden zijn, is om vanaf september 2021 de eerste zes à zeven kandidaten te laten starten met een PD. De decaan is lid van de bestuurlijke werkgroep Kunst + Creatief. Daarnaast zijn een lector en de beleidsmedewerker onderzoek lid van de begeleidingscommissie van de pilot en van de HvA-kerngroep waarin afstemming plaatsvindt over de pilots waar de HvA aan deelneemt.

Middelen

Er zijn voldoende middelen om binnen het KC te komen tot een kritische massa aan onderzoekers, die werken aan mooie onderzoeksprojecten en daarmee bijdragen aan innovatie in de beroepspraktijk en zorgen voor doorwerking in het onderwijs. Maar in vergelijking met de ambities van de HvA als kennisinstelling en de landelijke rol van hbo's in innovatie in de beroepspraktijk, blijven de middelen achter. Met 10.500 studenten zouden we volgens de streefwaarden op ongeveer vijftien lectoren uitkomen, en uitgaande van lectoraten van 5 fte zou dan 75 fte beschikbaar zijn voor onderzoek en ondersteuning in de lectoraten. Dit wordt HvA-breed noch landelijk gehaald. Om deze ambities te realiseren, zal de bekostigingssystematiek van het hbo-onderzoek zowel op nationaal als op HvA-niveau moeten veranderen.

Om een impuls te geven aan het aantal lectoren, en daarmee de verbinding met de grote verscheidenheid aan opleidingen, heeft de faculteit ervoor gekozen in te zetten op (deels) extern gefinancierde (bijzonder) lectoraten. Het verwerven van tweedegeldstroomprojecten kan ook bijdragen aan verdere uitbreiding van de onderzoekscapaciteit, maar het potentieel daarvan is niet onbeperkt.

Najaar 2020 is er gestart met gerichte EU-projectontwikkeling. Dit is belegd bij CoECI. HvA-breed is er in 2020 een EU-funding-overleg gestart, waarin meerdere initiatieven zijn ontplooid en opgedane kennis structureel wordt gedeeld. Er is zo steeds meer ervaring opgedaan met EU-subsidies, wat de HvA en het KC redelijk positioneert voor Horizon Europe.

Corona

De afgelopen twee jaar stonden grotendeels in het teken van de Covid-19-epidemie en dit heeft veel gevraagd van onze medewerkers. Thuiswerken terwijl de basisscholen gesloten zijn, en tegelijkertijd moeten zoeken naar nieuwe manieren om onderzoek en onderwijs digitaal vorm te geven, was voor vele een zware taak. We zijn trots op en dankbaar voor de creativiteit en inzet van onze medewerkers, maar we zien ook dat vele hiervoor een prijs hebben moeten betalen. Vooral docent-onderzoekers die ook onderwijs verzorgen (het leeuwendeel van de KC-medewerkers) zagen hun werkdruk enorm toenemen. Het verzorgen van onderwijs vergde veel meer tijd en energie. Onderzoekstaken kwamen hierdoor soms onder druk te staan. Ook onderzoeksprojecten waarin co-creatie en workshopsessies een belangrijke rol spelen, moesten opnieuw worden uitgevonden of uitgesteld. Hierdoor is een aantal onderzoeksprojecten uitgelopen, zonder dat daar extra inkomsten tegenover stonden. Dit is onder meer ten koste gegaan van de tijd die onderzoekers konden stoppen in hun eigen ontwikkeling en in de projectontwikkeling voor nieuwe projecten. Dat betekent dat er in de nabije toekomst een dip in tweedegeldstroomprojecten kan ontstaan. Ook is er het risico dat medewerkers te hard hebben moeten werken, wat ten koste is gegaan van hun persoonlijke welzijn en mogelijk in de toekomst tot uitval kan leiden.

Sociale veiligheid

Eind 2020 raakte de HvA in opspraak door berichten over een sociaal onveilige werk- en leeromgeving bij de opleiding AMFI. Dit heeft ook binnen het KC geleid tot discussies over sociale veiligheid en de vraag hoe dit op institutioneel niveau geborgd kan worden. Uitgangspunt van het KC is dat iedereen die bij het KC werkt, gelijkwaardig behandeld moet worden en zich veilig moet voelen — ongeacht diens genderidentiteit en -expressie, seksuele identiteit en voorkeuren, huidskleur, religie, leeftijd, financiële situatie en fysieke en mentale gezondheid. Tevens is het cruciaal dat er preventief en proactief wordt gehandeld en er beleid wordt opgesteld om een veilige werkomgeving te creëren en er beleid wordt opgesteld om een veilige werkomgeving te creëren en machtsmisbruik te voorkomen, in plaats van achteraf pas naar een oplossing te kijken. Daarnaast moet het KC een werkomgeving bieden die niet slechts veilig is, maar ook solidair.

De rol van de leidinggevende is hierin essentieel. Trainingen, verzorgd door onafhankelijke experts, dienen niet vrijblijvend te zijn. De vertrouwenspersoon en medezeggenschapsraad dragen ook verantwoordelijkheid in het waarborgen van een veilige werkomgeving. Het is op dit moment voor medewerkers van het KC niet altijd duidelijk in welke gevallen ze naar een vertrouwenspersoon kunnen stappen en wat de procedure inhoudt.

Personele inzet Kenniscentrum 2015-2020						
	gem 2015	gem 2016	gem 2017	gem 2018	gem 2019	gem 2020
Totaal fte	52,9	54,8	50,3	48,2	43,2	45,4
Onderzoeksposities fte*	38,3	39,7	36,6	36,4	35,9	35,6
Ondersteunend Beheerspersoneel fte	14,6	15,1	13,8	11,8	7,3	9,8
Docent-onderzoekers fte	7,6	14,9	17,8	17,7	18,7	18,7
% docent-onderzoekers	14%	27%	35%	37%	43%	41%
* docent-onderzoekers, lectoren, hoofddocenten, onderzoeksmedewerkers						

Bestede middelen kenniscentrum 2015-2020						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1e GS	€ 4.273	€ 4.744	€ 4.436	€ 5.633	€ 5.305	€ 5.573
2e GS	€ 227	€ 868	€ 1.258	€ 1.189	€ 811	€ 1.383
3e GS	€ 1.642	€ 1.592	€ 299	€ 714	€ 74	€ 305
Overig	€ -	€ 48	€ 157	€ 214	€ 152	€ 237
Totaal	€ 6.142	€ 7.252	€ 6.150	€ 7.749	€ 6.343	€ 7.498
% 2e en 3e GS	30%	34%	25%	25%	14%	23%

Gehonoreerde 2e geldstroom subsidies						
Jaar	Subsidieverstrekker	Subsidieprogramma	Penvoerder	Betrokken onderzoekers	Projecttitel	Subsidiebedrag FDMCI
2015	SIA	RAAK MKB	HvA	Pascal Wiggers, Ben Kröse	HIPPER	€ 299.577
	Archief 2020		HvA	Paul Rijnierse, Hans Henseler	Archief DOD	€ 36.500
					Totaal 2015	€ 336.077
2016	ZonMW	Health-Holland-TKI Toeslag	HvA	Ben Kröse	FIT	€ 166.732
	COMMIT		HvA	Ben Schouten, Ben Kröse	Smart Playsets	€ 148.950
	COMMIT		UvA	Wouter Meys, Ruurd Priester	Buurtinzicht	€ 46.000
	SIA RAAK MKB	RAAK MKB	HvA	Ben Kröse, Saskia Robben	Bravo	€ 211.459
	SIA	RAAK MKB	HvA	Schouten, Riemer van Rozen	Live Game Design	€ 225.117
	SIA	RAAK MKB	HvA	Ben Schouten, Mirjam Vosmeer	Storytelling	€ 183.938
	SIA RAAK	KIEM-VANG	HvA	Hein Daanen, Laura Duncker	Closed-Loop	€ 14.616
	STW/NWO	RTD	TU Delft	Hein Daanen, Laura Duncker	Smart Clothing	€ 25.500
	SIA	RAAK MKB	HvA	Hein Daanen, Harry van Vliet	Passende Mode	€ 232.147

	SIA	RAAK MKB	HvA	Harry van Vliet, Wouter Groot	Meer profijt uit data	€ 171.872
	SIA	TOP-UP	HvA	Margreet Riphagen, Miriam Rasch	Toolkit	€ 10.000
	SIA	RAAK PUBLIEK	HvA	Harry van Vliet, Bernadette Schrandt	De tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw	€ 261.395
	SIA	KIEM	HvA	Harry van Vliet, Michiel Rovers	Personalized After-movies	€ 19.992
	SIA	KIEM VANG	HvA	Irene Maldini	Measuring the Dutch clothing mountain: a feasibility study	€ 19.382
					Totaal 2016	€ 1.737.100
2017	NWO	Sportsamenwerking Brazilië	UvA	Ben Kröse, Joey van der Bie	Playful Data-driven Active Urban Living (PAUL)	€ 118.860
	NWO/ZonMW		HvA	Ben Kröse, Ahmed Nait Aicha, Joey van der Bie	Eyebeacons: Wayfinding in public spaces	€ 137.717
	SIA RAAK	KIEM-vang	HvA	Laurens Aarnoudse, Martijn de Waal	Biogasboot	€ 20.000
	NWO	Smart Culture	UvA/Eye	Harry van Vliet	SEMIA	€ 72.958
	Gemeente Amsterdam, IXA	APCA	HvA	Ben Kröse, Michel Oey	Platform voor ondersteuning thuisrevalidatie	€ 22.000
	SIA RAAK	KIEM	HvA	Harry van Vliet, Anne Moes, Wouter Groot	Experience paskamers om fysieke winkelbeleving te optimaliseren	€ 15.461
	SIA RAAK	KIEM	HvA	Harry van Vliet, Anne Moes	Van Passant naar klant	€ 17.577
	European Commission	Creative Europe	HvA	Geert Lovink, Inte Gloerich	State Machines - Art, Work, and Identity in an Age of Planetary-Scale Computation	€ 30.460
	SIA RAAK	Top Up	HvA	Ben Kröse	Hipper to implementation	€ 9.991
	SIA RAAK	KIEM	HvA	Geert Lovink, Miriam Rasch, Leonieke van Dipten	Art Criticism in the Digital Age	€ 16.660
	SIA RAAK	KIEM	HvA	Margreet Riphagen, Harry van Vliet	Find new seductive ways of displaying books at (online) retail channels	€ 19.548
	EFRO	Kansen voor West	A'dam Arena	Harry van Vliet, Wouter Groot	Spectacular Arena Experiences	€ 114.528
	EFRO	Kansen voor West	Gezondheidsfabriek	Ben Kröse	eHealth Gebruikers Gilde	€ 5.772
	SIA RAAK	KIEM	HvA	Rebecca Breuer	Smart Garments	€ 16.067
					Totaal 2017	€ 617.599

2018	NWO/SIA	Kiem Smart industry	HvA	Rebecca Breuer	Slimme kleding	€ 19.967
	NWO/SIA	Raak MKB	HvA	Geert Lovink	Maak het Publiek	€ 299.210
	NWO/SIA	Kiem 21st century	HvA	Marije Kanis	Zichtbaar Slimmer	€ 20.000
	NWO/SIA	KIEM	HvA	Martijn de Waal	Smart Cities	€ 20.000
	NWO/SIA	Raak mkb	HvA	Martijn de Waal, Inte Gloerich, Nazli Cila, Gabriele Ferri, Wouter Meys	Circulate: Design thinking	€ 299.914
	ZonMW	Create Health	HvA	Ben Krose, Monique Schaule Jullens	Growing Roots	€ 249.000
	SIA	Top-up	HvA	Lisette Vonk	Passende mode	€ 10.000
	EFRO	Kansen voor West	Gezondheidsfabriek	Ben Krose, Monique Schaule Jullens	eHealth gebruikersgilde	€ 190.108
	EU	Creative Europe	Goethe Institute	Martijn de Waal, Wouter Meys, Gabriele Ferri	Trust in Play	€ 39.036
					Totaal 2018	€ 1.147.235
2019	NWO/SIA	PRIO	HvA	Ben Krose, Somaya Ben Allouch	Lectoren platform	€ 88.012
	NWO/SIA	Top up	HvA	Tamara Witschge, Annika Kuijper	Toolkit 21e eeuw	€ 10.000
	Interreg	Noth Sea Region	Gemeente Zaanstad	Nanda Piersma	Empower	€ 90.000
	SIA	Raak-MKB	HvA	Maarten Groen	Sensing Streetscapes	€ 30.000
	Clicknl	Tki Toeslag	HvA	Troy Nachtigall	Fieldlab 3D Netwerkactiviteiten	€ 43.000
	Clicknl	TKI Toeslag	HvA	Troy Nachtigall	Fieldlab 3D Realisatie	€ 80.000
	Clicknl	TKI Toeslag	HvA	Anders Bouwer	Fieldlab DDD	€ 9.500
	Clicknl	TKI Toeslag	HvA	Anders Bouwer	Fieldlab DPT	€ 10.250
					Totaal 2019	€ 360.762
2020	NWO/SIA	LINT	HvA	Nanda Piersma, Marten Teitsma	LINT: Quantum Computing	€ 187.500
	EU	Creative Europe	Neue Kammer-spiele and Public Art Lab	Martijn de Waal, Wouter Meys	Connecting Cinemas	€ 32.744
	NWO/SIA	Raak mkb	HvA	Mirjam Vosmeer	VR for Diversity	€ 214.257
	ZonMW		HvA	Martijn de Waal, Frank Suurenbroek	Van Veerkracht naar Preventie	€ 133.000
	TKI	TKI Toeslag	HvA	Tamara Witschge, Wouter Groot	Designing for value	€ 32.556
	H2020		TU Delft	Somaya Ben Allouch	Dcode	€ 244.020
					Totaal 2020	€ 844.077

Inhoudelijke kwaliteit van het onderzoeksproces (standaard 3)

Positionering

Het onderzoek van het kenniscentrum (KC) moet voortkomen uit relevante praktijkvragen en kwalitatief hoogstaand zijn. Ook behoort het methodisch grondig en ethisch verantwoord te zijn. Naast traditionele wetenschappelijke methoden waarmee specifieke hypothesen systematisch getest worden, is voor ons methodologische vernieuwing van belang, en het gebruik van artistic research-methoden.¹

Onze insteek (zie Hoofdstukken 1 en 2) vraagt vaak om een exploratieve manier van werken. Research through design biedt hiervoor een geschikte werkwijze. Door prototypes voor producten, diensten, interfaces, ervaringen of platforms te ontwerpen, te testen en erop te reflecteren, willen we experimenteren met nieuwe vormen, rollen en praktijken en grip krijgen op de samenhang tussen technologische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Binnen het KC moeten in eerste instantie de lectoraten zelf de kwaliteit van het onderzoeksproces bewaken. Daarnaast spelen externe peers uit de wetenschap en het beroepenveld een belangrijke rol in de borging van de kwaliteit. Hoe de onderzoeksprocessen en resultaten van het KC worden geëvalueerd in relatie tot de doelstellingen, wordt beschreven in Hoofdstuk 5 Kwaliteitszorg.

Stand van zaken

In 2015 constateerde de commissie-Meurs dat het onderzoek in het KC van FDMCI voldeed aan de standaarden in het vakgebied. Bovendien merkte de commissie op dat de lectoren een belangrijke rol speelden in het bewaken van de onderzoekskwaliteit. In 2018 constateerde ook de commissie-Schreiber dat 'zowel het onderzoek als de output daarvan al jaren van een constante hoge kwaliteit zijn.' Wel vond de commissie dat het KC meer aandacht moest besteden aan het expliciteren van zijn standaarden en werkwijzen, en dat de research through design-methode nog onvoldoende was uitgewerkt.

Praktisch relevant en waardengedreven

Onderzoek in het KC begint altijd met een praktijkvraag. Lectoraten hebben verschillende instrumenten ontwikkeld om vragen uit de samenleving en het beroepenveld boven water te krijgen. Dat gebeurt in een cyclische opzet van de onderzoekspraktijk. Vaak begint die met kleine experimenten, bijvoorbeeld via seed money-aanvragen, workshops, de organisatie van trainingsschool of onderwijsproject, waarin samen met externe partijen een nieuwe ontwikkeling of problematiek wordt verkend. Wanneer uit de evaluatie blijkt dat actoren zich herkennen in de thema's, volgt de organisatie van aanvullende vraagarticulatiesessies die leiden tot projectaanvragen. Gedurende het project worden opgedane kennis en inzichten gedeeld met de vak-community, in publicaties en tijdens events, presentaties, conferenties, tentoonstellingen en transfer-, evaluatie- of implementatiewerkshops. Daaruit komen vaak vervolgvragen naar boven die in een nieuwe cyclus verkend kunnen worden. Verwacht wordt dat de Centres of Expertise (CoE's) in de toekomst hier een belangrijke rol in gaan spelen, door het nauwe contact dat ze onderhouden met het beroepenveld en de events en matchmaking-bijeenkomsten die ze organiseren.

Naast praktisch relevant is veel onderzoek van het KC waardengedreven. Dat betekent dat we met het onderzoek willen bijdragen aan een democratische, sociaal en ecologisch duurzame samenleving. Deze kleuring stuurt de keuze voor de projecten die we ontwikkelen. De invulling daarvan vindt plaats in de individuele lectoraten, waar lectoren toetsen of onderzoeksvoorstellen passen bij de doelstellingen van het KC.

Methodisch grondig

Verschiedende lectoraten binnen het KC richten zich op uiteenlopende impactgebieden en weten zich verbonden met velerlei wetenschappelijke tradities en velden. Grofweg kunnen we de gebruikte methoden in drie categorieën verdelen, die vaak in aanvulling op elkaar worden gebruikt.

- Maken: een eerste categorie methoden komt uit de wereld van human computer interaction, actie-onderzoek, situated design en

¹ Deze nieuwe vormen leiden vaak ook tot nieuwe vormen van output, anders dan de standaard conference paper of de whitepaper gericht op het beroepenveld. Meer daarover in Hoofdstuk 2 Doorwerking.

participatory design. Het betreft verschillende methoden waarin vaak samen met stakeholders prototypes worden ontworpen die een oplossingsrichting voor een specifiek probleem belichamen, dan wel het probleem zelf op nieuwe manieren verbeelden en inzichtelijk maken. Verschillende methoden onderscheiden hierin fasen als empathize, define, frame, ideate, prototype en test of planning, acting, observing, reflecting of plan, prime, dream, develop, deliver. De verschillende methoden raden dan voor verschillende fasen een aantal methodieken aan waarmee bijvoorbeeld het probleem in kaart gebracht kan worden, zoals stakeholder mapping of affinity diagrams. Voor de uitvoering van prototypen wordt in veel gevallen inspiratie gezocht in bestaande guidelines of referentieprojecten die zijn gedocumenteerd in conference proceedings, journals en professionele publicaties. De methodieken in deze categorie variëren van de soms solutionistisch aandoende design thinking-aanpak tot meer subjectieve methoden als auto-ethnography. In deze categorie vallen ook methoden van artistic research en benaderingen als critical design en speculative design.

- Meten: de tweede categorie bevat een reeks onderzoeksmethoden uit onder meer de sociale wetenschappen en het gebruikersonderzoek uit de human computer interaction. Op een gesystematiseerde manier wordt er een hypothese getoetst door middel van experimenten, observaties, interviews en vragenlijsten. Deze methoden kunnen kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. In het laatste geval worden veelal observaties of interviews systematisch verzameld en gecodeerd met behulp van kwalitatieve-analysesoftware. Deze methoden staan doorgaans niet los van het maakproces. Ze kunnen worden ingezet om bijvoorbeeld vooraf de routines, belangen of wensen van stakeholders in kaart te brengen, of de effectiviteit van een specifieke design-interventie ten opzichte van een gesteld doel te meten.
- Interpreteren: een derde reeks methoden gaat niet zozeer uit van objectieve metingen en analyses, maar van het vakmanschap van de subjectieve expert.² Hieronder vallen methodieken uit de geesteswetenschappen, zoals discursieve en heuristische methoden als critical discourse analysis en close reading. Deze methoden stellen ons in staat om de structuren en eigenschappen van producten en diensten, en hun implicaties voor de samenleving, op conceptueel niveau te benoemen. Vervolgens kunnen we ze dan plaatsen in een traditie van ontwerp of maatschappelijke ontwikkelingen, en ze kritisch evalueren ten opzichte van een specifiek waardenkader. Onderzoekers activeren hiervoor hun eigen kennis van bredere esthetische en normatieve ontwikkelingen, de bestaande literatuur en hun vaardigheden op het gebied van analyse en argumentatie. Kennis en inzichten ontstaan hier op een heuristische manier, door beargumenteerd debat en essays waarin onderzoekers met elkaar op zoek gaan naar hanteerbare concepten en interpretaties die een rol kunnen spelen in ontwerpprocessen of in het politieke domein.

Om de kwaliteit te borgen, volgt het KC een tweesporenbeleid. Het eerste spoor is een verankering van de kwaliteitscontrole in de onderzoeksontwikkeling en het onderzoeksproces. Projectvoorstellen voor nieuwe projecten worden intern gelezen en becommentarieerd door de subsidieadviseurs van Innovation Exchange Amsterdam (IXA), een samenwerkingsverband tussen de HvA en Amsterdamse universiteiten voor knowledge transfer. Onderdeel van dit traject is een interne peer review door lectoren van andere faculteiten. Ingediende projectvoorstellen worden beoordeeld door externe commissies, samengesteld door gremia als NWO en SIA.

Het onderzoek zelf wordt vervolgens ingebed in lectoraten, waarbij de lector het onderzoek en de methoden overziet en eindverantwoordelijk is voor de kwaliteit ervan. Ook zijn er binnen onderzoeksprojecten externe stuurgroepen waaraan op gezette tijden wordt gerapporteerd, en vindt er interne intervisie plaats in onderzoeksbijeenkomsten. Een aantal lectoraten, zoals Digital Life en Creative Media for Social Change, hebben ook eigen research guidelines opgesteld. Transparantie wordt bewerkstelligd door gebruik te maken van de openbaar toegankelijke data repository figshare, en Pure voor documentatie van alle onderzoeksoutput. Bij het openbaar maken van datasets in figshare worden de data geanonimiseerd en geminimaliseerd (beperkt tot het strikt noodzakelijke). Voor methoden die stevig zijn ingebed in meer traditionele wetenschappelijke disciplines speelt het proces van peer review van conference papers en artikelen een belangrijke rol in de kwaliteitscontrole tijdens het onderzoeksproces.

Het tweede spoor ligt in de evaluatie van en waardering voor het onderzoek en de uitkomsten ervan, door de stakeholders en een bredere kring van professionals. Heeft het onderzoek hun nieuwe, bruikbare inzichten en aangrijpingspunten opgeleverd? Zijn zij tevreden over de kwaliteit? Enerzijds houden we daarvoor interne evaluaties na afloop van onderzoeken. Anderzijds kijken we naar signalen uit de professionele wereld. Wordt het eindproduct erkend in bijvoorbeeld reviews in vakbladen? Leidt het tot selectie voor tentoonstellingen, uitnodigingen om te spreken op conferenties of zitting te nemen in adviesraden? Is er een uitgever die tot publicatie wil overgaan? Daarmee evalueren we feitelijk de kwaliteit van het eindproduct en niet zozeer de kwaliteit van de onderzoeksmethode zelf, maar het helpt ons wel om vast te stellen of een methode al dan niet effectief is geweest en of deze al dan niet met aanpassingen voor herhaling vatbaar is.

Ethisch verantwoord onderzoek

Het KC onderschrijft het belang van ethisch verantwoord onderzoek. Dit wordt op verschillende manieren in de praktijk gebracht. In de eerste plaats is de ethische component van een onderzoek onderdeel van veel aanvraagprocedures, waaronder die van ZonMW en H2020, waardoor reflectie op ethische standaarden deel is van het onderzoeksonderwerp. Sinds 2018 heeft het KC een eigen datasteward, die de onderzoeksprojecten begeleidt en adviseert over ethische dataverzameling en -opslag, conform alle regels. Halverwege en bij afronding van

het project doet de datasteward nog een lichte toets op research data management (RDM). HvA-breed is er een Ethische Commissie en een Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit ingevoerd, waarbij ook het KC van FDMCI is aangesloten. Individuele trainingen op het gebied van onderzoeksethiek worden vooral aangeboden aan PhD-studenten, via de graduate schools waarbij zij als onderdeel van hun promotietraject vaak zijn aangesloten. Sinds 2019 is er ook een Learning Community Ethiek. Die richt zich vooral op ethische vraagstukken voor (ontwerpde) professionals.

Research through design

Een specifieke benadering van ons onderzoek die hier extra aandacht verdient, is research through design (RTD) en het verwante critical making. RTD is voor veel lectoraten een belangrijke manier van werken. Met RTD bedoelen we dat we design – het maakproces van prototypen voor producten, diensten en ervaringen – inzetten, niet om tot een eenmalige concrete oplossing voor een probleem te komen, maar om meer algemene kennis en inzichten te vergaren. Die kennis kan gericht zijn op het ontwerpen van producten en diensten zelf en het gebruik ervan in specifieke contexten, dan wel tot doel hebben om beter grip te krijgen op een bredere problematiek of ontwikkeling.

Een voorbeeld. In ons onderzoek '360 Storytelling for VR' ontwikkelden onderzoekers en studenten in samenwerking met AVROTROS voor de televisieserie Circus Noël een VR-installatie waarin gebruikers konden koorddansen in een circustent. In werkelijkheid liepen ze over een tien centimeter hoge balk die op de vloer lag, maar in hun VR-bril zag het eruit alsof ze in de nok van een circustent over een dun koord balanceerden. Doel van het maken van de installatie was niet alleen de ervaring op zich, als product voor de media- en entertainmentindustrie. Het experiment was opgezet om op een gestructureerde manier kennis te verzamelen over het ontwerpen van fysieke ervaringen in virtuele omgevingen. Het ontwerp fungeerde als prototype aan de hand waarvan hypothesen over VR-ontwerp konden worden getest, en via vragenlijsten en interviews nieuwe inzichten konden worden verzameld. Het is een voorbeeld van een RTD-traditie waarin de materialiteit van het ontwerp een centrale rol krijgt in het onderzoek naar ontwerppraktijken.³ Het Makers Lab, de Biomaterials Studio en de GAP Fashion Technology Studio bieden de FDMCI faciliteiten voor materiële exploratie.

In een ander project bouwden we een fontein waarin de hoogte van het water een afspiegeling was van het stroomgebruik op het smart grid van een nabijgelegen energy community. Doel daarvan was om aan de hand van de fontein discussies te voeren met bewoners over

de werking van het smart grid, alsmede het verzamelen, opslaan en openbaar maken van data in het systeem en de onderliggende keuzes die voor de afstemming van energiegebruik en -vraag waren gemaakt door de ontwerpers van het smart grid. Het fysieke ontwerp fungeerde hier als conversation piece. De uit de 'Ener-Geyser' voortvloeiende discussies leidden tot inzichten die ontwerpers kunnen helpen om grip te krijgen op de waarden en motivaties van hun gebruikers, en andersom. Ook nodigen ze ontwerpers, beleidsmakers en bewoners uit tot reflectie op onderliggende aannames, waarden, de implicaties daarvan in het dagelijkse gebruik van het smart grid en de wenselijkheid daarvan.⁴

RTD is dus niet een eenduidige methode, maar een aanpak waarbij het (vaak in co-creatie) maken centraal staat. Daaromheen kunnen verschillende methoden worden gebruikt om (specifieke eigenschappen van) het resulterende artefact te evalueren, te interpreteren, te duiden of te vertalen naar aanbevelingen voor ontwerp of beleid. RTD is in dat verband door Stappers en Giaccardi (2011) omschreven als 'studies in which knowledge is generated on a phenomenon by conducting a design action, drawing in support knowledge from different disciplines, and reflecting on both the design action and an evaluation of the design result in practice'.⁵ Wij vinden daarin ook aansluiting bij het werk van Zimmerman et al. (2007, 2010), die stellen dat deze aanpak zeer geschikt is voor de vorming van nascent theory rond problematieken en praktijken die nieuw of nog onvolgroeid zijn, alsook voor het zoeken naar pre-patterns, een vroege versie van designelementen en concepten voor technologieën en toepassingen die nog volop in ontwikkeling zijn.⁶

Uitwisseling en discussie

Uitwisseling over en reflectie op methodieken gebeurt op verschillende manieren. De meeste discussie hierover vindt plaats binnen (internationale) onderzoeksgemeenschappen en hun gremia (conferenties, publicaties, blogs, panels). Onze lectoren en docent-onderzoekers zijn intensief betrokken bij deze discussies. Zo is er rond de aanpak en methodieken van RTD internationaal een levendige gemeenschap ontstaan. Discussies over RTD spelen een belangrijke rol tijdens de jaarlijkse DRIVE-events van CLICKNL (TKI van de topsector Creatieve Industrie) tijdens de Dutch Design Week, waar ook onze docent-onderzoekers volop aan deelnemen. Daarnaast zijn we aangehaakt bij de community rond de twejaarlijkse Research Through Design Conference. Rond de laatste editie uit 2019 in Delft werd vanuit de HvA een netwerk van docent-onderzoekers gevormd die ook intern voor- en nabesprekingen hielden. De maker-labs van de faculteit zijn verbonden met de internationale beweging rond de Fab Academy, waarbinnen

2 Zie: RTD Ethos, Research Through Design Conference <https://www.researchthroughdesign.org/rtdethos/>

3 Zie: RTD Ethos, Research Through Design Conference <https://www.researchthroughdesign.org/rtdethos/>

4 Voor nadere uitleg over de Ener-geyser zie: <https://www.youtube.com/watch?v=r3puTdesaX4>

5 Stappers, Pieter, and Elisa Giaccardi. n.d. "The Encyclopedia of Human-Computer Interaction, 2nd Ed. 43. Research through Design."

6 Zimmerman, John, Jodi Forlizzi, and Shelley Evenson. 2007. "Research through Design as a Method for Interaction Design Research in HCI." Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '07, 493-502. <https://doi.org/10.1145/1240624.1240704>; Zimmerman, John, Erik Stolterman, and Jodi Forlizzi. 2010. "An Analysis and Critique of Research through Design." Proceedings of the 8th ACM Conference on Designing Interactive Systems - DIS '10, no. June 2017: 310. <https://doi.org/10.1145/1858171.1858228>.

uitwisseling van en reflectie op maakmethoden plaatsvindt.⁷ Een ander voorbeeld is de organisatie van de HvA-brede conferentie Design & The City in het kader van het Nederlands-Europese voorzitterschap door het KC van FDMCI. Als onderdeel daarvan werd het tweedaagse Lab-of-Labs-evenement georganiseerd, waarvoor vijf internationale living labs waren uitgenodigd om hun ontwerpmethodieken te demonstreren. De uitkomsten van dat evenement zijn gedocumenteerd in een publicatie waarin onderzoekers uit verschillende lectoraten reflecteren op deze aanpak.⁸ Op HvA-niveau worden er twee à drie keer per jaar inhoudelijke bijeenkomsten voor alle lectoren georganiseerd, waarin zij kennis uitwisselen en reflecteren op bijvoorbeeld onderzoeksmethoden. Daarnaast wordt één keer per jaar de HvA-brede Kennisparade georganiseerd, waar docenten en onderzoekers bij elkaar komen om kennis te delen.

De Learning Communities (LC's) en de CoE's zijn ook plekken waar discussies over methodieken aangejaagd kunnen worden, maar dat moet zich nog bewijzen. Wel begint de samenwerking met het onderwijs op dit gebied vruchten af te werpen. De Master Digital Design bijvoorbeeld besteedt in het curriculum veel aandacht aan ontwerpmethoden en heeft speciaal daarvoor docenten aangetrokken die ook als onderzoeker in het KC actief zijn en hun kennis inbrengen tijdens onderzoek-ontwerpsessies en discussies over methodieken op beide plekken met elkaar verbinden. Recente Comenius-beurzen als die van CMD-docent Irene Kamps naar 'provocaties' bieden ook nieuwe aanknopingspunten om deze gesprekken gezamenlijk met de LC's en het onderwijs aan te zwengelen.

Op soortgelijke wijze spelen minoren als Designing User Research en Makers Lab een verbindende rol tussen onderzoek en onderwijs, doordat uiteenlopende onderzoekers daar worden uitgenodigd om hun methodieken met studenten te verkennen. Van de in Hoofdstuk 1 genoemde SPRONG-aanvragen wordt ook verwacht dat ze methodologische reflectie en discussie verder zullen bevorderen. En dit vindt ook nog plaats in andere HvA-netwerken, zoals bijvoorbeeld het Smart City Academy-netwerk.

Reflectie

Het KC richt zich op onderzoek naar de digitale transitie en wil daarin een richtinggevende en agendabepalende rol spelen vanuit zijn eigen kernwaarden, gericht op een sociaal en ecologisch duurzame samenleving. Dat is een ambitieuze en complexe opgave, omdat we met ons onderzoek mede vorm willen geven aan een ontwikkeling waar we middenin zitten. Enerzijds kunnen we daarvoor terugvallen op bestaande en beproefde onderzoeksmethoden. Anderzijds ontwikkelen we een nieuw instrumentarium waarmee we ontwikkelingen in de digitale transitie kunnen verkennen. We experimenteren met nieuwe methoden waarvoor ook nog geen geijkte methodologische kwaliteitscriteria bestaan. Dat betekent dat we ook op meta-niveau voortdurend op zoek zijn naar nieuwe manieren om gebruikte methoden te evalueren.

Zoals hierboven beschreven vindt het gesprek op verschillende plekken plaats: in internationale vak-communities waarbij wij zijn aangesloten en in verschillende bijeenkomsten die binnen de HvA worden georganiseerd. Tegelijkertijd zou ook op FDMCI-niveau nog meer uitwisseling kunnen plaatsvinden. De LC's, de CoE's, de SPRONG-aanvragen, het nieuwe lectoraat Doorwerking van Praktijkgericht Onderzoek en de besproken initiatieven in samenwerking met het onderwijs bieden hiervoor goede aanknopingspunten, maar moeten zich deels de komende jaren nog bewijzen. De lectoren/portefeuillehouders Onderzoekskwaliteit hebben een belangrijke opdracht om dit proces goed op stoom te houden.

⁷ <https://fabacademy.org/>

⁸ Ferri, Gabriele, and Martijn de Waal, eds. 2017. *A Lab of Labs: Methods and Approaches for a Human-Centered Design*. Amsterdam Creative Industries Publishing.

“Docenten over de hele wereld gebruiken nu onze reader”

‘Critical making is een verzamelnaam voor creatieve en technische praktijken die tot doel hebben om maatschappelijke ongelijkheden aan te kaarten en te voorzien van een handelingsperspectief. Denk bijvoorbeeld aan het feit dat ontwerpers vanuit de traditie van hun discipline bepaalde aannames en waardesystemen kunnen meenemen, zoals het ontwerpen van producten alleen voor mannen. Ik heb hierover een reader met artikelen samengesteld die inmiddels in een oplage van 1.500 stuks de hele wereld is overgegaan: van Zuid-Amerika tot Azië maken kunstacademies en hogescholen er gebruik van.

Een ander project dat ik binnen FDMCI heb gedaan, betreft een samenwerking met HBO-ICT en TextileLab Amsterdam van Waag. Op basis van het materiaalarchief, ontwikkeld door Waag, hebben we een installatie met alternatieve designmaterialen gebouwd. Die zijn allemaal hernieuwbaar en biologisch afbreekbaar, waardoor ze een minder grote voetafdruk hebben dan bijvoorbeeld plastic. Ontwerpers kunnen de materialen komen bekijken in het Makers Lab op de HvA. In samenwerking met studenten van HBO-ICT heb ik dit gedigitaliseerd, zodat het een open source tool wordt die door ontwerpers en studenten kan worden gebruikt. Er is al interesse in de tool vanuit andere onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld de ontwerpopleiding aan UC Davis, die het ook daadwerkelijk gebruikt in haar lessen.’

Loes Bogers, hoofddocent Learning Community Critical Making & Research through Design

“Onderwijs en onderzoek weten elkaar steeds beter te vinden”

Studenten en docenten van de opleiding Communication and Multimedia Design (CMD) en onderzoekers van het Kenniscentrum FDMCI weten elkaar steeds beter te vinden, ziet opleidingsmanager Andre Neumann. ‘Bij steeds meer lectoraten werken docenten van CMD, en daardoor is het veel makkelijker om samen te werken. De link is dan snel gelegd.’ Dankzij de onderzoeksprojecten die samen worden ondernomen, kunnen studenten meewerken aan vooruitstrevende projecten. Niet gedreven door commercie, maar door een onderzoeksvraag vanuit de lectoraten of de maatschappij. Een duidelijk voorbeeld hiervan kwam onlangs naar voren in de lectorale rede van Tamara Witschge van het lectoraat Creative Media for Social Change. Zij vertelde hoe je door de kracht van verbeelding en media verandering kunt bewerkstelligen. Studenten van CMD onderzochten — met behulp van vragenlijsten — bijvoorbeeld waarom vrouwelijke studenten zich niet willen laten vaccineren met AstraZeneca. De twijfels hierover vertaalden de studenten naar een strip. Aan de hand van deze comic kunnen onder anderen beleidsmakers hun communicatie bepalen. ‘Dit is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen onderzoek en onderwijs. Voor zulke samenwerkingen is het belangrijk dat het onderwijs flexibel kan zijn: lessen en de inhoud plannen we ver vooruit, terwijl subsidies voor onderzoek vaak pas op het laatste moment rondkomen’, zegt Neumann. ‘Bij CMD zien we het belang en zijn we bereid om flexibel te zijn. Zo kunnen mooie dingen ontstaan.’

Andre Neuman, opleidingsmanager Communication and Multimedia Design

Van student naar onderzoeker: studenten draaien mee in onderzoeksprojecten.

In drie jaar tijd heeft student Corné Lukken in verschillende rollen samengewerkt met docent-onderzoeker Joey van der Bie (lectoraat Digital Life) gewerkt. Hij draaide aanvankelijk als student mee in een project over bluetooth beacons, waarna hij vervolgens anderhalf jaar de rol van student-assistent vervulde. In die rol werd hij betrokken bij het onderzoek naar navigatiesystemen voor blinden en slechtzienden, op basis van beacons. In gebieden waar GPS het niet doet, kunnen beacons uitkomst bieden. Te denken valt aan nauwe stegen tussen hoge gebouwen. Lukken heeft in dit project geholpen bij de ontwikkeling van een prototype, met behulp van input vanuit focusgroepen. ‘Tijdens dit project zag ik dat er daadwerkelijk mensen gebaat waren bij de app die wij ontwikkelden. Bovendien zit er relatief korte tijd tussen onderzoek en uitvoering’, aldus Lukken. Hij voerde zijn taken vrij zelfstandig uit, en kreeg daarbij wekelijks feedback van zijn begeleider. Lukken: ‘Hoewel ik geen direct contact had met andere onderzoekers, heb ik de sfeer als heel open ervaren. Iedereen was goed benaderbaar. Zo was er tijdens de gezamenlijke lunch altijd wel iemand om mee te sparren over een bepaalde aanpak.’

Corné Lukken, afstudeerder en stagiair Digital Life

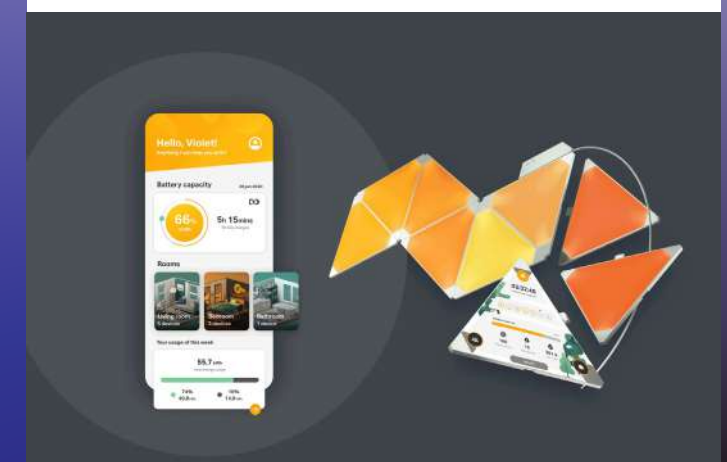

Studenten leren op creatieve manier denken en werken door verkenning van technologieën.

Hoe kun je met storytelling-technieken en datavisualisaties het debat over de circulaire economie stimuleren tussen burgers van Amsterdam en beleidsmakers? Voor deze vraag stond student Beach Bagenal van de master Digital Design. Hij kreeg de onderzoeksvraag via het lectoraat Civic Interaction Design toebedeeld als project in opdracht van Arcam, het centrum voor architectuur in Amsterdam. Voor een expositie bij Arcam maakte hij samen met andere studenten een multimediale opstelling, waarbij gebruik was gemaakt van een transmediale storytelling-methode. De exploratie van de studenten draagt bij aan het ontwikkelen van een nieuw medium. Dit zorgt ervoor dat het democratisch debat over de toekomst van de stad op een nieuwe manier kan worden gevoerd.

Participatie van burgers is vaak eendimensionaal: een zaaltje waarin beleidsmakers en bewoners met elkaar in discussie gaan. Met speciale tools kun je die participatie verbreden en ook andere bewoners aantrekken. Beach kijkt positief terug op het project. ‘Werken voor het lectoraat was prettig: alles draait om het onderzoek en je kunt daarbij je eigen koers varen. Bij de projecten die ik voor klanten moet doen tijdens mijn studie, gaat dit anders. Dan krijg je duidelijke instructies. Van het lectoraat kregen we meer vrijheid. We mochten steeds nieuwe technologieën blijven ontdekken en leerden op een creatieve manier denken en werken.’

Beach Bagenal, student van de master Digital Design

Kwaliteitsborging (standaard 5)

Positionering

Het Kenniscentrum (KC) van de faculteit Digitale Media en Creatieve Industrie beoogt de onderzoeksprocessen en -resultaten regelmatig en systematisch te evalueren en op basis van die evaluatie verbeteringen aan te brengen¹.

Ontwikkeling van visie/plannen

De visie en missie van het KC wordt geformuleerd en periodiek herzien door de facultaire Onderzoeksraad. De invulling van bestaande lectoraten en de wensen voor toekomstige lectoraten worden beschreven in het Lectoratenplan, dat iedere drie jaar wordt herzien². De Onderzoeksraad stelt het plan op en bespreekt het met het Facultaire Management Team (FMT), de medezeggenschapsraad van FDMCI (Deelraad) en de rector. Het KC kent verder een jaarlijkse One Page Strategy (OPS). Net als het Lectoratenplan wordt deze vastgesteld in het FMT. In deze documenten verhoudt het KC zich tot het Instellingsplan (IP) van de HvA en het Fundament en jaarplan van de faculteit. Er vindt structureel strategisch overleg plaats tussen het FMT en de Onderzoeksraad om gezamenlijk de visie en missie van de faculteit (door) te ontwikkelen.

De lectoren zijn *in the lead* voor het ontwikkelen van de onderzoeklijnen binnen de lectoraten. Daartoe verhouden ze zich ook tot het IP van de HvA, het Fundament van de faculteit en de visie en missie van het KC. Bij aantreden schrijven lectoren een lectoraatsplan, en binnen het eerste jaar van aanstelling schrijven en presenteren zij een lectorale rede waarin zij hun visie en missie en onderzoeksprogramma wereldkundig maken. Na hun aantreden publiceren lectoren incidenteel over nieuwe plannen en richtingen.

Evaluatie van voortgang

Op het niveau van het KC vindt eens per drie jaar een evaluatie plaats van het onderzoek van de lectoraten, volgens de standaarden van het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO).³ Deze evaluatie is afwisselend extern en intern. Ter voorbereiding wordt de *Kritische Reflectie* geschreven. De Onderzoeksraad bereidt deze publicatie voor,

met input van medewerkers van de lectoraten en opleidingsmanagers en met behulp van interviews met interne en externe stakeholders.

De voortgang van de lectoraten wordt tweemaal per jaar besproken in een Periodiek Management Overleg (PMO) met de lector, decaan en de hoofden bedrijfsvoering van de faculteit en het KC, waarvan de beleidsmedewerker onderzoek verslag doet. In het PMO komen de visie, missie en resultaten ter sprake. Ook wordt de operationele voortgang, zoals financiën en HR, geëvalueerd. Er vinden jaar- en beoordelingsgesprekken plaats tussen de decaan en de individuele lectoren via de Hay-systematiek. Daarnaast vinden kwartaalgesprekken plaats over HR en financiën met het hoofd bedrijfsvoering kenniscentrum en een HR-functionaris. Elk kwartaal wordt er op KC-niveau gerapporteerd via de IMR-rapportages. Deze worden twee keer per jaar door de decaan en het hoofd bedrijfsvoering besproken met het College van Bestuur. Een keer per maand vindt de facultaire Onderzoeksraad plaats, waaraan alle kernlectoren, de decaan, de programmaleiders van de CoE's en het hoofd bedrijfsvoering kenniscentrum deelnemen. Het KC is daarnaast met een persoon vertegenwoordigd in het FMT, dat wekelijks bijeenkomt om processen in de faculteit te monitoren en vooruit te blikken. Een van de lectoren heeft ook namens de faculteit zitting in de HvA-brede Onderwijs- en Onderzoeksraad, die maandelijks vergadert.

Opvolging en aanpassing van beleid

Binnen de Onderzoeksraad zijn vijf portefeuilles belegd, gekoppeld aan de vijf evaluatiestandaarden van het BKO, om de *Kritische Reflectie* en de opvolging van verbeterpunten en aanbevelingen gezamenlijk aan te pakken en te monitoren. De beleidsmedewerker onderzoek van de faculteit draagt zorg voor deze opvolging, door agendering van beleidsthema's, het schrijven van beleidsnotities en de organisatie van uiteenlopende processen op het gebied van de evaluatie van de kwaliteit.

Promotieregeling

Het KC organiseert ook de facultaire promotieregeling voor promotieonderzoek en stelt hiervoor heldere criteria en procedures op.⁴

¹ Zie het kader met een overzicht van instrumenten voor evaluatie en doorontwikkeling van het KC. Een uitgebreider overzicht is te vinden in de bijlagen.

² Zie bijlage FDMCI kenniscentrum Lectoratenplan 2020

³ Zie 'Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022. Kwaliteitszorgstelsel Praktijkgericht Onderzoek Hogescholen'. Vereniging Hogescholen, oktober 2015 [https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/489/original/BKO_2016-2021_-_okt_2015_\(12-1-2016_definitief\).pdf?1452602175](https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/489/original/BKO_2016-2021_-_okt_2015_(12-1-2016_definitief).pdf?1452602175)

⁴ Zie Bijlage FDMCI Promotieregeling

Stand van zaken

Evaluatie en opvolging

Gedurende de laatste drie jaar zijn er veel nieuwe initiatieven genomen ter versteviging van de kwaliteitszorg op het niveau van de individuele lectoraten en van het KC. Naar aanleiding van de interne visitatie van 2018 is er vanuit de facultaire afdeling Onderwijs en Onderzoek een beleidsmedewerker aangesteld om het proces van beleid vaststellen, evalueren en opvolgen op een structurele wijze gestalte te geven. De werkzaamheden voor het KC bestaan uit het in samenwerking met decaan, hoofd bedrijfsvoering onderzoek en lectoren ontwikkelen en uitvoeren van onderzoeksbeleid, het opstellen van notities, het voorbereiden en verslag leggen van Onderzoeksraad-vergaderingen en -strategiesessies, het optreden als secretaris van de promotiecommissie, de coördinatie van de driejaarlijkse evaluatie en deelname aan het HvA-brede netwerk Onderzoekskwaliteit.

De vijf beleidsportefeuilles, gekoppeld aan het BKO, zijn begin 2020 ingericht. Binnen de Onderzoeksraad zijn ze verdeeld over duo's bestaande uit lectoren, de programmamanager van de Center of Expertises (CoEs), het hoofd bedrijfsvoering en de beleidsmedewerker onderzoek. Portefeuillehouders bereiden samen met de beleidsmedewerker sessies of agendapunten voor om de stand van zaken in de portefeuille te evalueren, nieuw beleid te initiëren of opvolging te bespreken.

Om de voortgang van individuele lectoraten te monitoren, is in mei 2019 het PMO ingevoerd. Kwaliteitsborging van onderzoek binnen individuele onderzoeksprojecten valt onder verantwoordelijkheid van de lectoren. De aanpak hiervoor is beschreven in Hoofdstuk 4.

Promotieregeling

Het beleid rond de promotieregeling van FDMCI is aangescherpt. Het proces rond de *call* en de selectie is gestructureerd en vastgelegd in een draaiboek. Er is meer duidelijkheid over wat een pre-promotie is en wat van een voorstel wordt verwacht: het wordt expliciet gezien als een voorbereiding op de promotieaanvraag, waarvoor al een basis ligt op het moment van de aanvraag. Voorheen werd het ook gezien als oriëntatie op onderzoek in algemeen. Daarnaast is de communicatie over de regeling verbeterd, met uitgebreidere informatie, een aparte webpagina op de 'A-Z lijst' en de organisatie van een informatie- c.q. inspiratiebijeenkomst. De intentie om meer te sturen op voor de faculteit relevante thema's is opgevolgd door als voorwaarde te stellen dat een voorstel voor een pre-promotie of promotieplaats zowel door een lector als door een opleidingsmanager wordt gesteund.

Reflectie

Het kritisch reflecteren, leren en doorontwikkelen ligt op meerdere niveaus besloten in processen in het onderzoek en in het KC. Van stuurgroepen in individuele projecten, meegelezen met onderzoeksvoorstellen in lectoraten en checks op Data Management Plannen op meerdere momenten in een project (besproken in Hoofdstuk 4) tot de genoemde PMO's en de strategische overleggen van de Onderzoeksraad. Wel zien we een verbeterpunt in de zichtbaarheid van de aanwezige bekwaamheid in het KC. In 2018 voegde de commissie-Schreiber een kritische vraag toe: 'De commissie vraagt zich af of het kenniscentrum

onbewust bekwaam is of dat er sprake is van enige nonchalance met betrekking tot de kwaliteit en zichtbaarheid.'

Anno 2021 is het KC ervan overtuigd dat de bekwaamheid er is, maar nog niet genoeg zichtbaar is en onvoldoende vastgelegd in beleid. Daarvoor is een expliciete visie op kwaliteit en kwaliteitscriteria nodig, en moeten er goed werkende instrumenten zijn. Er zijn stappen gezet naar die zichtbare bekwaamheid. In sessies met de Onderzoeksraad en met KC-medewerkers is gewerkt aan het expliciet maken van onze visie op wat goed onderzoek is en welke doorwerking wij belangrijk vinden, wat met name is vastgelegd in Hoofdstuk 2 over Doorwerking. Daarnaast is een overzicht gemaakt van de instrumenten die we inzetten voor evaluatie en (door)ontwikkeling (zie het kader).⁵ Om de veelheid aan overleggen die gedurende het jaar plaatsvinden en de documenten die worden geproduceerd goed op elkaar te laten volgen en met elkaar te verbinden, wordt vanaf het studiejaar '21-'22 een jaaroverzicht gemaakt. Dat verzekert de aansluiting van bijvoorbeeld strategiesessies op beleidsnotities en beslismomenten. Via het doorvoeren van de portefeuilles en aanpassing van het format van de One Page Strategy aan deze portefeuilles wordt daarnaast monitoring beter mogelijk.

Er schuilt ook een zeker risico in deze ontwikkelingen: lectoren zijn veel tijd kwijt aan enerzijds voortgangsgesprekken over het lectoraat en anderzijds KC-brede beleidszaken. Die komen boven op de toenemende complexiteit van onderzoeksprojecten en de gevraagde expertise in de teams zoals besproken in deze *Kritische Reflectie*. De beschikbare tijd voor onderzoek, projectontwikkeling en samenwerking met het onderwijs neemt hierdoor af. Bijdragen aan een goede balans is een belangrijk aandachtspunt binnen dit BKO Kwaliteitszorg.

Promotieregeling

Zoals gezegd is onze facultaire promotieregeling aangescherpt. Een verbeterpunt is nog het beter communiceren over de regeling binnen de faculteit, door een richtlijn te bieden voor het (tijds) afstemmingsproces met potentiële kandidaten, managementteams van opleidingen, het FMT en de Onderzoeksraad. Verbeterpunten met betrekking tot begeleiding en inbedding in lectoraten en opleidingen komen aan de orde in Hoofdstuk 3 Organisatie.

Betrekken werkveld

Een van de aanbevelingen van de commissie-Scheiber uit 2018 was om het werkveld beter te betrekken bij de ontwikkeling van de onderzoeksthema's en visie. Het betrekken van stakeholders in het werkveld is van groot belang en gebeurt veelvuldig op het niveau van projecten en lectoraten (zie Hoofdstukken 2 Doorwerking en 4 Kwaliteit) en elke drie jaar tijdens de evaluatie op het niveau van het KC. We zijn van plan om in samenwerking met het CoE for Creative Innovation een structurele dialoog met het werkveld te organiseren, waar reflectie en agendasetting met betrekking tot ons onderzoek in de breedte centraal staan. Gedacht wordt ook aan het samen optrekken met opleidingen waarin wordt samengewerkt met een beroepenveldcommissie.

Instrumenten voor evaluatie en doorontwikkeling		
Niveau	Instrument	Frequentie
Kenniscentrum	Documenten	
	Lectoratenplan	Driejaarlijks
	Kritische Reflectie	Driejaarlijks
	One Page Strategy	Jaarlijks
	Begroting	Jaarlijks
	Interne beleidsnotities	Jaarlijks
	Gegevens voor HvA jaarverslag	Jaarlijks
	Overleg	
	Onderzoeksraad-strategiedagen	Circa 3 per jaar
	Onderzoeksraad-vergaderingen	Circa 10 per jaar
	Strategiedagen Onderzoeksraad en FMT	Circa 2 per jaar
	Medewerkersdagen Kenniscentrum	2 per jaar
	Kenniscentrum-supportteam	Wekelijks
Coördinatorenoverleg	Maandelijks	
Gesprek decaan en CvB	2 per jaar	
Visitatie met panelgesprekken stakeholders	Driejaarlijks	
Gesprek decaan en rector n.a.v. evaluatie	Driejaarlijks	
Lectoraat	Documenten	
Lectoraatsplan	Bij aantreden	
Lectorale rede	Binnen eerste jaar na aantreden	
Publicaties over visie/programma/projecten	Incidenteel	
Overleg		
PMO-gesprekken lectoraten	2 per jaar	
Jaar- en beoordelingsgesprekken lectoren	Beide 1 per jaar	
Kwartaalgesprekken HR en Bedrijfsvoering	Elk kwartaal	
Kenniskring lectoraat	Verschillend	
Projecten		
Interne <i>peer-review</i> en feedback IXA en collega-lectoren	In het ontwikkelproces	
<i>Peer-review</i> georganiseerd door subsidieverstrekters	Bij toekenning, halverwege, einde	
Monitoring en advies m.b.t. datamanagement en ethiek door datasteward	Bij start, halverwege en einde	
Feedback van stuurgroepen	Gedurende het project	
<i>Peer review</i> van wetenschappelijke publicaties	Voor publicatie van uitkomsten	
Feedback vakgemeenschap	Na presentaties op conferenties en events, via recensies	
Management informatie		
	IMR-rapportages	
	Pure (output-database)	
	Figshare (data-opslagplaats)	
	Tevredenheidsmonitoren: medewerkersmonitor Onderwijs en Onderzoek, Medewerkerstevredenheidsmonitor, Nationale Studenten Enquête	

⁵ Zie voor een uitgebreid overzicht de Bijlage FDMCI KC-instrumenten voor evaluatie en doorontwikkeling

“Analyseren van afbeeldingen is een vak apart”

Vanuit zijn woonkamer in Milaan vertelt onderzoeker Gabriele Colombo enthousiast over de projecten die hij samen met het lectoraat Visual Methodologies doet. Zo onderzocht hij samen met lector Sabine Niederer het aantal fake news-berichten op Instagram over de Amerikaanse verkiezingen. Opvallende uitkomst was dat er onder de onderzochte beelden, namelijk die het meest gedeeld waren op het platform, opvallend weinig fake news zat. Colombo houdt zich bezig met het ontwerpen van tools en afbeeldingen om afbeeldingen op hun beurt op een juiste wijze te analyseren. Zijn werk in samenwerking met de HvA brengt hij nu ook in praktijk bij zijn studenten op de hogeschool van Milaan. ‘Ik leer designers hoe ze afbeeldingen van het web op een goede manier kunnen gebruiken, bijvoorbeeld foto’s van social media. Hiervoor heb je een methode nodig om ze te bekijken en te verzamelen. Dit is anders dan data, zoals getallen en tekst.’ Voor hem persoonlijk heeft de samenwerking ook iets waardevols opgeleverd. ‘Mijn schrijfskills zijn dankzij Sabine sterk verbeterd. Als ontwerper was ik soms bang om te schrijven. Zij had hier veel ervaring mee en dat hielp mij over mijn angst heen. Bovendien zit ik als scriptiebegeleider soms verlegen om goede onderzoeksonderwerpen waar mijn studenten in kunnen duiken. Hiervoor kan ik altijd terugvallen op het lectoraat Visual Methodologies, dat vaak weet wat er speelt. Zo breng ik beide opleidingen mooi samen en profiteren mijn studenten van dit netwerk.’

Gabrielle Colombo, onderzoeker Visual Methodologies

“Samenwerking binnen de HvA over eHealth opent deuren voor mij”

Hoe kun je bij ouderen en kinderen een gedragsverandering bewerkstellingsen zodat ze meer gaan bewegen? Naar deze en andere thema’s doet Raoul Engelbert onderzoek, samen met onder andere het lectoraat Digital Life. Engelbert is bijzonder hoogleraar Kinderfysiotherapie en kernlector aan de faculteit Gezondheid. In de afgelopen jaren werkte hij binnen de HvA samen met anderen aan verschillende projecten op het gebied van eHealth. Zo was er het project VITAMINE, waar ouderen met een iPad werden uitgedaagd om meer te bewegen. Daarnaast kregen ze advies over voeding. ‘In de groep die de tablet gebruikte en voedingsadvies kreeg, werden goede resultaten geboekt’, zegt Engelbert. Een ander nieuw onderzoek gaat binnenkort van start: een eHealth-applicatie voor ouders van te vroeg geboren kinderen. ‘Jaarlijks worden tweeduizend kinderen te vroeg geboren. Voor de ouders heeft dit enorme impact en ook voor de rest van het gezin is het stressvol. Met een applicatie willen we de ouders beter begeleiden en van goede informatie voorzien. Ik zie ook heel veel mogelijkheden als het gaat om samenwerking tussen de faculteiten van de HvA, bijvoorbeeld met betrekking tot eHealth. Lector Somaya Ben Allouch van Digital Life denkt altijd kritisch maar constructief met mij mee. Ze opent deuren, maar ook mijn ogen.’

Raoul Engelbert, bijzonder Hoogleraar Kinderfysiotherapie en kernlector faculteit Gezondheid

“Waarom onderscheid maken tussen onderwijs en onderzoek?”

Kun je eigenlijk onderscheid maken tussen onderwijs en onderzoek? Dit vraagt Dirk Reynders, directeur van het Amsterdam Fashion Institute (AMFI), zich af. Het een kan namelijk niet meer zonder het ander. ‘Ik ben zelf gepromoveerd en begrijp het belang van verbinding tussen onderzoek en onderwijs.’

‘Zo speelt het lectoraat een belangrijke rol bij de ontwikkeling van een nieuwe master bij AMFI en zit ik zelf in de programmaraad van het Centre of Expertise Creative Innovation. Samen met Troy Nachtigall, de nieuwe lector van de onderzoeksgroep Fashion & Research Technology, werken we aan een boek over mode en technologie — met onderzoekers wereldwijd. Daarnaast zijn er Learning Communities gevormd, waar docenten, onderzoekers en studenten samenwerken aan bepaalde thema’s. Maar vooral de onderzoekende houding is belangrijk. In de procesboeken van studenten zie je terug hoe de onderzoeksvaardigheden zich in de loop van de jaren hebben ontwikkeld.’

‘Voor de toekomst zie ik nog tal van opties voor meer aansluiting. Bijvoorbeeld onderzoekers die meedraaien bij modules, docenten die meewerken aan participatieve onderzoeksprojecten of gezamenlijk werken aan het maatschappelijke vraagstuk van diversiteit en inclusie. Dit kan veel vormen aannemen, zoals concrete onderzoeksprojecten, cases die leiden tot nieuwe programma’s, nieuw taalgebruik en nieuwe producties. Ik geloof ook sterk in het professionaliseren van de docententeams en wil daarom PhD-projecten in het onderwijs integreren. Zo kan het onderzoek nog meer bijdragen aan de actualisering van de onderwijspraktijk. Ik heb er alle vertrouwen in dat dit met onze nieuwe lector gaat lukken. En als de HvA het belang van onderzoek onderstreept, dan moet er echt meer geld vrijgemaakt worden voor PhD-trajecten.’

Dirk Reynders, directeur Amsterdam Fashion Institute (AMFI)

Rol voor HvA-studenten bij oplossen maatschappelijke vraagstukken op veel vlakken.

Ruim twee jaar geleden zijn we gestart met de Data Studio, een aparte vleugel in het HvA-gebouw de Leeuwenburg waarin studenten, onderzoekers en het bedrijfsleven samenwerken aan slimme steden, diensten en producten. Ze werken er op een veilige manier met real life-data, die indien nodig daar ook opgeslagen worden in eigen servers. Doordat verschillende partijen elkaar hier konden ontmoeten, ontstonden er al snel interessante samenwerkingen. Bijvoorbeeld met de Amsterdamse haven, op het gebied van hun energietransitie, logistieke uitdagingen en veiligheid op het water. Het concept heeft een grote aantrekkingskracht op studenten: in de afgelopen drie jaar steeg het aantal studenten voor de minor Data Science van 25 naar 160 per jaar. Deze studenten komen terecht op allerlei plekken waar ze een duidelijke rol hebben in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, zoals het ontwerpen van zero emission-distributienetwerken voor groot- en detailhandel. Het mooie van wiskunde is dat je dezelfde formules kunt toepassen om verschillende vraagstukken het hoofd te bieden. Of het nu gaat om de beste planning voor een binnenvaartschip of de logistiek van een corona-snelteststraat. Actuele vraagstukken waar we nu aan werken op de HvA.

Pieter Bons, docent-onderzoeker Urban Analytics

ETALAGE

Een greep uit de diverse activiteiten van het Kenniscentrum FDMCI.

MoneyLab

MoneyLab onderzoekt alternatieve verdienmodellen in de kunstwereld. De onderwerpen waar onderzoek naar wordt gedaan, variëren van cryptovaluta, blockchain en crowdfunding tot aan discussies over basisinkomen, papierloos geld en broodfondsen. MoneyLab is op dit moment het grootste actieve internationale netwerk dat is voortgekomen uit het lectoraat Network Cultures en is opgericht in 2013. Zelfs tijdens de huidige moeilijke coronaperiode hebben er vijf internationale online conferenties plaatsgevonden.

Media Architecture Biennale

De Media Architecture Biennale is een voorbeeld van de manier waarop het kenniscentrum bijdraagt aan het opzetten van internationale kennisnetwerken van onderzoekers en professionals. De Media Architecture Biennale is een internationaal toonaangevend event dat na edities in Wenen, Aarhus, Sydney en Beijing in 2021 is gehost vanuit de HvA in Amsterdam. Voor deze editie waren de lectoraten Civic Interaction Design en Bouwtransformatie (faculteit Techniek) de hoofdorganisatoren. Samen met de Universiteit Utrecht en het Media Architecture Institute uit Wenen organiseerden zij een driedaagse (online) conferentie die meer dan 600 bezoekers trok, met keynote sprekers, symposia, papers, prijs-uitreikingen en (online) tentoonstellingen. Ook leidde het event tot diverse publicaties. In samenwerking met de Learning Community Urban Interaction Design werd een gids gemaakt waarin opleidingen wereldwijd op het gebied van media architectuur worden beschreven.

Makers Lab

In deze open werkplaats kunnen studenten en medewerkers van de HvA terecht om ideeën vorm te geven in materialen als hout, kunststof, papier en textiel. Dagelijks zijn hier instructeurs aanwezig. Ook kun je er intens gekleurde afdrukken maken met de RISO-printer of full colour printen op bijna alle materialen met de UV-printer. In de digitale maakruimte vind je verder 3D-printers, lasersnijders, een schuimsnijder en een stickersnijder. De maakruimte met analoge gereedschappen is voorzien van een kolomboormachine, een lintzaag, een schuurmachine en vele handgereedschappen. Er is ook een minor Makers Lab, waarin studenten worden uitgedaagd om kritisch na te denken over de manier waarop ze maken en ontwerpen.

Frictie

Fricctie, van oud-collega Miriam Rasch, won dit jaar de Socratesbeker voor het beste Nederlandstalige filosofieboek. Fricctie gaat over ethiek in tijden van dataïsme (het geloof dat alles te vertalen is in data). De publicatie van het boek zorgde voor veel publiciteit, waaronder een groot interview met Miriam Rasch in Het Financieel Dagblad.

Wetenschappelijke output

Ben Allouch, S., De Graaf, M., & Sabanovic, S. (2020). Introduction to the Special Issue on the Mutual Shaping of Human-Robot Interaction. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL ROBOTICS. <https://doi.org/10.1007/s12369-020-00681-6>

Bossen, D., Broekema, A., Visser, B., Brons, A., Timmerman, A., Van Etten-Jamaludin, F., Braam, K., & Engelbert, R. (2020). Effectiveness of Serious Games to Increase Physical Activity in Children With a Chronic Disease: Systematic Review With Meta-Analysis. Journal of Medical Internet Research, 22(4), [e14549]. <https://doi.org/10.2196/14549>

Cila, N., Ferri, G., De Waal, M., Gloerich, I., & Karpinski, T. (2020). The blockchain and the commons: dilemmas in the design of local platforms. In CHI '20: proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3313831.3376660>

De Vries, P. (2019). Algorithmic Anxiety in Contemporary Art: A Kierkegaardian Inquiry into the Imaginary of Possibility. (Theory on Demand; No. 33). Institute of Network Cultures. <https://networkcultures.org/wp-content/uploads/2020/06/AlgorithmicAnxietyPDF.pdf>

Haaker, T., Groot, W., & Hekman, E. (2019). A design method for data driven business models. In F. Lüdeke-Freund, & T. Froese (Eds.), 4th International Conference on New Business Models: New Business Models for Sustainable Entrepreneurship, Innovation, and Transformation (pp. 554-560). ESCP Europe Berlin.

Laan, C. M., & Piersma, N. (2021). Accessibility of green areas for local residents. Environmental and Sustainability Indicators, 10, 1-8. [100114]. <https://doi.org/10.1016/j.indic.2021.100114>

Maldini, I., & Stappers, P. J. (2019). The wardrobe as a system: exploring clothing consumption through design fiction. Journal of Design Research, 17(1), 3-25. <https://doi.org/10.1504/JDR.2019.102229>

Niederer, S. (2018). The Study of Networked Content: Five Considerations for Digital Research in the Humanities. In G. Schiuma, & D. Carlucci (Eds.), Big Data in the Arts and Humanities: Theory and Practice (pp. 89-100). (Data Analytics Applications). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/b19744>

Fieldlab 3D Knit

Het 3D KnitFieldlab organiseert een reeks projecten met industriële en sociale partners om te kijken naar een volledig geautomatiseerd robotgebreid kledingstuk, gemaakt met een Shima Seiki Whole Garment Knit-machine. De projecten van het fieldlab richten zich op lokale productie, reshoring, gebreide lichttherapie en belichaamde vormverandering. Dit project onderzoekt de geautomatiseerde robotachtige modeproductie en menselijke computerinteractie met complexe productiesystemen. Het project is een aanloop naar het Nieuw Europees Bauhaus en heeft tot doel duurzamere, gelokaliseerde en gedistribueerde productievormen te ontwikkelen in de sectoren kleding, zachte goederen en interieurartikelen. Het Fieldlab 3D Knit is een samenwerking tussen AMFI en het lectoraat Fashion Research & Technology.

Hipper

Ouderen gaan na een heupoperatie steeds eerder naar huis, waarbij het revalidatietraject in toenemende mate in de thuissituatie wordt uitgevoerd. In het SIA RAAK-publiek-project Hipper is een behandelprotocol met sensortechnologie ontwikkeld dat zowel patiënten als zorgprofessionals meer inzicht geeft in de voortgang van de revalidatie. In totaal zijn er 41 zorgprofessionals bij het project betrokken geweest vanuit de revalidatie-instellingen Vivium Naarderheem, Cordaan, de Zorgcirkel en de Zonnehuisgroep. Binnen de Hogeschool van Amsterdam participeerden de faculteit Gezondheid en het lectoraat Digital Life in het onderzoek. Hierdoor werd kennis over behandelmethoden gecombineerd met kennis over technologie.

Masters, minoren en Digital Society School

De lectoraten zijn actief betrokken bij het opzetten en uitvoeren van uiteenlopende minoren, zoals Festivals, Immersive Environments, Designing User Research, Makers Lab, Critical Making, AI, en Internet of Things. Ook werken ze mee aan de ontwikkeling van nieuwe masters rond Fashion en Applied Artificial Intelligence. Het kenniscentrum was nauw betrokken bij de oprichting van de Digital Society School en de master Digital Design, waarmee de samenwerking met een aantal lectoraten sindsdien zeer intensief is. De master Digital Design wordt vaak betrokken bij de ontwikkelfase van nieuwe onderzoeksprojecten en studenten leveren een actieve bijdrage aan onderzoeksprocessen.

Data Studio

Naast onderzoeksgroep is het lectoraat Urban Analytics oprichter en ontwikkelaar van de Data Studio. In een aparte vleugel op de HvA-locatie Leeuwenburg werken studenten, onderzoekers en het bedrijfsleven samen aan slimme steden, diensten en producten. Ze werken er op een veilige manier met real life-data, die indien nodig daar ook opgeslagen worden op eigen servers. Doordat verschillende partijen elkaar hier konden ontmoeten, ontstonden er al snel interessante samenwerkingen, bijvoorbeeld met de Amsterdamse haven op het gebied van hun energietransitie, logistieke uitdagingen en veiligheid op het water.

Desinformatie in kaart

Desinformatie in kaart is een onderzoek naar het urgente thema 'desinformatie', dat is uitgevoerd in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van Ministerie van Binnelandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het onderzoek resulteerde in twee bundels bij Amsterdam University Press en een EU-aanvraag over small scale media. De berichtgeving bevatte artikelen in Trouw en de Volkskrant.

De Tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw. Ontwerpen voor beleving

Afgelopen jaren heeft het lectoraat Crossmedia (nu: Creative Media for Social Change) samen met dertien musea en vijf ontwerp bureaus praktijkgericht onderzoek gedaan naar 'museumbeleving'. Het doel van het onderzoek was om een evaluatie- en sturingsmodel te ontwikkelen waarmee tentoonstellingsmakers meer inzicht krijgen in het bieden van een bezoekersbeleving, zodat bezoekers meer leren over de inhoud van de tentoonstelling én geïnspireerd en geraakt worden. Dit resulteerde in de publicatie De Tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw. Ontwerpen voor beleving. Daarnaast is (aanvullend) een toolkit/spelbord van TM21 ontwikkeld, waarin de methodiek weer terugkomt.

Circulate

Circulate is een RAAK-mkb onderzoeksproject naar het ontwerp van digitale platformen voor 'resource communities': groepen burgers die gemeenschappelijk een hulpbron willen beheren. Een voorbeeld zijn energy communities waarin bewoners gezamenlijk energie opwekken en gebruiken. Onderzoekers uit vier lectoraten werkten samen met architectenbureaus, ontwikkelaars, blockchain developers, bedrijven uit de circulaire economie en bewoners om te verkennen hoe een platform voor het beheer van dergelijke hulpbronnen zo ontworpen kan worden dat ze bijdragen aan een commons-based circulaire economie. Naast wetenschappelijke artikelen resulteerde het onderzoek in een 'design canvas' met zes design-dilemma's, een drietal video-documentaires, en een reeks (online) debatten georganiseerd samen met Pakhuis de Zwijger en Het Nieuwe Instituut over de blockchainsamenleving. Vrijwel alle betrokken partijen zijn inmiddels onderdeel van een vervolgaanvraag.

Podcast en magazine (K)NOW

Om meer te laten zien van wat er speelt binnen het kenniscentrum, werd het magazine (K)NOW gemaakt. Hierin staan onder andere interviews met onderzoekers. Gekozen is om onderzoekers aan het woord te laten met een onderzoek dat impact heeft op de samenleving en een brede doelgroep aanspreekt. In de radiostudio van de HvA werd met deze onderzoekers ook een podcast opgenomen. Het maken van een magazine en een podcast maakt de waardevolle kennis van het kenniscentrum toegankelijk voor een breed publiek.

Food for Thought-inspiratiesessies

Maandelijks vinden er Food for Thought-inspiratiesessies plaats, waarbij er onderzoekers en partners op het podium staan. Vanwege corona zijn deze sessies online verdergegaan. Bijeenkomsten gingen over zeer diverse onderwerpen, zoals verantwoord omgaan met Artificial Intelligence en het gebruik van ontwerpmethoden en tools en daarmee verkregen inzichten bij het project Spectacular Arena eXperiences.

LECTORAAT RESPONSIBLE IT / URBAN ANALYTICS

Het lectoraat Responsible IT (RIT) richt zich op de ontwikkeling van digitale technologie, met oog voor maatschappelijke waarden en de menselijke maat. De gemeente Amsterdam en de hogeschool gaan met het lectoraat een langdurige samenwerking aan, op basis van hun gedeelde waarden en visie op een verantwoorde ontwikkeling en inzet van IT. Binnen het lectoraat vallen de bijzonder lectoraten Quantum Computing en Cyber Security. Sinds 2020 is ook het bijzonder lectoraat Urban Analytics bij RIT ondergebracht. Dit lectoraat was een samenwerking tussen FDMCI, de faculteit Techniek en het Centrum Wiskunde & Informatica (CWI) en loopt eind 2021 af, waarna de onderzoeklijnen deels worden ondergebracht bij RIT. Urban Analytics onderzoekt hoe uiteenlopende partijen in de stad beter inzicht kunnen krijgen in hun data door de inzet van data science-technieken, waaronder data-analyse, algoritmes en business analytics. Onderzoekers zetten deze technieken in met als doel het realiseren van een duurzame, inclusieve en leefbaar stad. Urban Analytics is oprichter en ontwikkelaar van de Data Studio. In deze aparte vleugel binnen de locatie Leeuwenburg werken studenten, onderzoekers en het bedrijfsleven samen aan slimme steden, diensten en producten.

TOP 3 PROJECTEN

Sensing Streetscapes

Hoe kunnen we door extreme verdichting in steden een menselijke maat creëren op straatniveau? In samenwerking met het lectoraat Bouwtransformatie doen de lectoraten Urban Analytics en Civic Interaction Design hier onderzoek naar in samenwerking met een consortium van ruimtelijk ontwerp bureaus, opdrachtgevers en een internationale klankbordgroep van experts. Hiervoor maken de onderzoekers gebruik van open data, waar andere projecten steeds dure datasets gebruiken.

Empowering Citizens

Energietransitieproject waarbij we verschillende energie-initiatieven in lokale gemeenschappen in Noord-Europa bestuderen en vertalen naar trainingen voor lokale overheden. Hoe kunnen dit soort initiatieven worden gestimuleerd? Er wordt gebruikgemaakt van AI-innovatie om inspirerende pilots en informatie over energietransitieprojecten te vinden. Er is mooie spin-off van studentenprojecten en internationale samenwerking.

IDO-laad

Uitrol van openbaar-laadpaalnetwerk in de grote steden in Nederland (en later daarbuiten). Hier hebben we de rol van data volledig uitgewerkt en ingezet voor een optimale uitrol en gebruik van openbare laadpalen. Vanuit een dataset in Excel is er een professionele data-infrastructuur met datamanagement gebouwd en zijn meerdere wiskundige modellen uitgewerkt om de laadpalen slim te maken. Het leverde mooie spin-off op van studentenprojecten.

OUTPUT

- Data Studio: een nieuwe opzet van data science-onderwijs.
- Accessibility of green areas for local citizens: Groen speelt een belangrijke rol in stedelijke gebieden. We bestuderen de bereikbaarheid van groene stedelijke gebieden door open-datasets over groen te combineren met gegevens over bevolkingsgrootte. We ontwikkelen een wiskundig model om de bevolkingsdichtheid van een groengebied te bepalen en berekenen het beschikbare groen afhankelijk van de locatie. Hierbij kijken we niet alleen naar de loopafstand tot en de grootte van het groen, maar ook naar de lokale bevolkingsomvang. Ons model kwantificeert hoe het beschikbare groen afhangt van de locatie in de stad, zodat dichtbevolkte gebieden weinig groen beschikbaar hebben, zelfs als ze dicht bij een groen gebied liggen.
- www.sciencedirect.com: Samenwerking met Knowledge Mile en de gemeente. Er zijn verschillende databronnen geprobeerd en uiteindelijk is er een goed model gemaakt dat werkt. Spin-off van studentenprojecten en een dashboard.
- Flexpower-project: implementatie van een algoritme om 400 openbare laadpalen aan te sturen. Door de laadsnelheden aan te passen aan de tijd ('s nachts of overdag) wordt er meer gebruikgemaakt van zonne-energie en gaat de belasting van het energienetwerk in piektijden omlaag.

LECTORAAT CIVIC INTERACTION DESIGN

Het lectoraat Civic Interaction Design onderzoekt hoe het ontwerp van onder meer interactieve ervaringen, digitale platforms en online diensten kan bijdragen aan het maatschappelijk leven. In de netwerksamenleving ontstaan nieuwe manieren van sociale en maatschappelijke organisatie, nieuwe typen publieke ruimtes en nieuwe vormen van burgerschap, die zich aftekenen in een veranderend krachtenveld tussen overheden, marktpartijen, techbedrijven en maatschappelijke initiatieven.

Hoe zijn in zo'n netwerksamenleving publieke waarden op het gebied van democratie, diversiteit en duurzaamheid te verankeren? Hoe en onder welke voorwaarden kunnen interactieve mediatechnologieën zodanig worden ontworpen dat ze bijdragen aan het ontstaan van betekenisvolle relaties tussen burgers onderling, en tussen burgers en overheden? En op wat voor manieren kunnen ze uiteenlopende partijen een handelingsperspectief bieden om bij te dragen aan maatschappelijke missies? Het lectoraat combineert sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar maatschappelijke praktijken rond media- en technologiegebruik en een kritisch geesteswetenschappelijk perspectief met een aanpak uit de ontwerpdisciplines.

TOP 3 PROJECTEN

Co-reUS Co-creating Responsive Urban Spaces

Samen met het lectoraat Bouwtransformatie onderzocht het lectoraat Civic Interaction Design hoe interactieve en responsieve media ingezet kunnen worden als ontwerpelement dat bijdraagt aan de kwaliteit van stedelijke publieke ruimtes. Samen met een community of practice van (landschaps)architecten, interaction designers en lokale stakeholders ontwierpen we een aantal prototypen voor de ArenA Boulevard in Amsterdam.

Trust in Play: European School of Urban Game Design

In dit Creative Europe-project – een initiatief van het Goethe-Instituut in Athene – begeleiden we een groep jonge ontwerpers uit verschillende disciplines in een capacity building project waarin zij gedurende een traject van een jaar een aantal urban games leerden ontwikkelen. Onderzoekers uit het lectoraat begeleiden de makers tijdens het proces en reflecteerden samen met hen op het proces en de uitkomsten daarvan, met als doel inzichten te verwerven die een bijdrage leveren aan de opkomende discipline van urban game design.

VR for Diversity Virtual Reality

is nog steeds geen 'huiskamermedium', maar bij bijvoorbeeld musea,

goede doelen en grote festivals zien we een groeiende belangstelling voor deze technologie. Dergelijke instellingen hebben vaak interesse in complexe interactieve VR-installaties met een duidelijke boodschap, want VR blijkt bij uitstek geschikt om kijkers nieuwe perspectieven op uiteenlopende onderwerpen te bieden. In oktober 2020 werd het RAAK-mkb-project VR for Diversity gestart, een voortzetting van eerdere onderzoeksprojecten rond storytelling voor VR in dit lectoraat.

OUTPUT

- Cerveny, Ben, Elena Findley-de Regt, Claus Mullie, Boris van Hoytema, Martijn de Waal, Tamas Erkelens, Mark van der Net, Bert Spaan, and Timo Slinger. 2019. "Standard for Public Code. Version 0.10." Amsterdam: Foundation for Public Code; City of Amsterdam; Amsterdam University of Applied Sciences.
- Cila, Nazli, Gabriele Ferri, Martijn de Waal, Inte Gloerich, and Tara Karpinski. 2020. "The Blockchain and the Commons: Dilemmas in the Design of Local Platforms." CHI '20: Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 1–14. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/3313831.3376660>.
- Dijck, José van, Thomas Poell, and Martijn de Waal. 2018. The Platform Society. Public Values in a Connective World. Oxford: Oxford University Press.

LECTORAAT FASHION RESEARCH & TECHNOLOGY

De Fashion Research & Technology-groep houdt zich bezig met ontwerpend, wetenschappelijk en artistiek onderzoek naar de meervoudige aspecten van technologie op en nabij het lichaam. De groep hanteert een brede definitie van technologie, waaronder het materiaal (structuren en constructies waaruit kleding bestaat, accessoires en de cultuur rond gedragen (belichaamde) artefacten).

Het onderzoeksprogramma van de groep is opgedeeld in drie kaders die elkaar informeren: Future Means of Making, Future Ways of Wearing en Data as a Fashion Material. De groep werkt vanuit een praktijkgericht onderzoeksperspectief door demonstrators en tools te maken die zich concentreren op de praktijk van mode. Deze tools, toolkits en demonstrators geven inzicht in duurzaamheid, circulariteit en bruikbaarheid, gedreven door een ontwerpgerichte intelligentie van fysiek-digitale relaties.

TOP 3 PROJECTEN

Fieldlab 3D Knit – (CLICKNL Fieldlab 2019-2022)

Het 3D Knitwear Fieldlab organiseert een reeks projecten met industriële en sociale partners om te kijken naar volledig geautomatiseerde robotgebreide kledingstukken. De projecten richten zich op lokale fabricage, reshoring, gebreide lichttherapie en belichaamde vormverandering. Dit project onderzoekt de geautomatiseerde robotachtige modeproductie en menselijke computerinteractie met complexe productiesystemen.

Passende mode via internet (SIA RAAK-mkb 2016-2018)

Het project 'Passende mode via internet' was gericht op het terugdringen van het aantal ongewenste retourzendingen van kleding. Aan het begin van het project was Nederland recordhouder in het aantal retouren van goederen, waarbij mode het meest prominent was. Onjuiste pasvorm was een belangrijk argument om de goederen terug te sturen. Dit project bood een reeks methoden om industriële partners en andere partijen in Europa te helpen de retourzending van kleding te verminderen.

Measuring the Dutch clothing mountain (SIA KIEM 2016-2017)

Het Measuring the Dutch clothing mountain-project keek diep in de garderobe van mensen die in Nederland wonen. Uit de bevindingen blijkt dat de Nederlandse consument jaarlijks ongeveer 46 nieuwe kledingstukken koopt tegen een gemiddelde prijs van zestien euro. Dit project maakte toekomstig werk mogelijk op het gebied van kledingconsumptie, -reductie, -hergebruik, -remaking en -recycling.

OUTPUT

- Het proefschrift "Can design confront consumerism? A critical study of clothing volumes, personalisation, and the wardrobe", vertegenwoordigt vier jaar onderzoek binnen de groep. Dit proefschrift neemt een diepe duik in het werk dat is gedaan binnen de Dutch Circular Textile Valley Project. Het proefschrift gaat nog dieper in op kledinggebruik en doet aanbevelingen over hoe het gebruik van mode duurzamer en beter kan.
- Het artikel "Designing ultra-personalized product service systems" in het Journal of CoDesign laat zien hoe first-person (eerste-persoons) design van modekleding de creatie van complexe productservicesystemen door dezelfde ontwerpers kan ondersteunen. Dit werk is gedaan in samenwerking met TU/ Eindhoven en is een voorbeeld van hoe de onderzoekers in de groep samenwerken met universiteiten in Nederland en gaat in op hoe onderzoek het onderwijs kan veranderen, zoals het lectoraat dat doet bij AMFI.
- Het geïllustreerde "Crafting a Leather Self-Tracking Device for Pollen Allergies" is een goed voorbeeld van hoe mode en de materialiteit ervan kunnen worden gebruikt op andere gebieden, zoals medicijnen; in dit geval wordt Vegtan-leer gebruikt in allergietrackers om het elektronische apparaat meer acceptabel te maken voor de bevolking die het moet gaan gebruiken. De paper is ook een goed voorbeeld van hoe het lectoraat internationaal samenwerkt om transdisciplinaire kennis te realiseren.

LECTORAAT CREATIVE MEDIA FOR SOCIAL CHANGE (VOORHEEN CROSSMEDIA)

Met de kracht van media kunnen we de wereld mooier maken. Dat is waar het lectoraat Creative Media for Social Change in gelooft. Daarom (mede)ontwikkelen wij creatieve mediatools, zoals virtuele omgevingen, bordspellen en interactieve kunstwerken. Ook onderzoeken we hoe deze effectief zijn in te zetten voor een inclusievere en duurzamere wereld. Dit doen we niet alleen. Samen met studenten en professionals zijn we op zoek naar nieuwe manieren waarop we met media verhalen kunnen vertellen, mensen kunnen verbinden en doelgroepen kunnen stimuleren om socialere en groenere keuzes te maken. We bevragen methoden, bieden perspectief en meten impact. Op deze manier brengen wij een inclusieve en duurzame toekomst dichterbij via de kracht van media.

TOP 3 PROJECTEN

De tentoonstellingsmaker van de 21ste eeuw. Ontwerpen voor beleving

Afgelopen jaren heeft het lectoraat samen met dertien musea en vijf ontwerp bureaus praktijkgericht onderzoek gedaan naar 'museumbeleving'. Het doel van het onderzoek was om een evaluatie- en sturingsmodel te ontwikkelen waarmee tentoonstellers meer inzicht krijgen in het bieden van een bezoekersbeleving, zodat bezoekers meer leren over de inhoud van de tentoonstelling én geïnspireerd en geraakt worden. Dit resulteerde in de publicatie De Tentoonstellingsmaker van de 21ste Eeuw. Ontwerpen voor beleving. Daarnaast is (aanvullend) een toolkit/spelbord van TM21 ontwikkeld, waarin de methodiek weer terugkomt.

Fieldlab SAX

Als vertegenwoordiger van programmapartner HvA is het lectoraat direct betrokken bij het Fieldlab SAX (Spectacular Arena eXperiences) in de Johan Cruijff Arena. Dit onderzoek richt zich op de effecten van innovatieve nieuwe (media)technieken, diensten en content op fan experience. Daarbij zorgt het lectoraat voor de verbinding met het bredere onderzoek en onderwijs van FDMCI. Partners, naast de Hogeschool van Amsterdam, zijn onder andere de Johan Cruijff Arena, Media Perspectives en TNO.

Meer bezoekers naar mijn winkel

Door online concurrentie en veranderend consumentengedrag daalt het aantal winkelbezoekers en de omzet in fysieke winkels.

Om het tij te keren, willen mkb-winkeliers meer kennis opdoen over de mogelijkheden die innovatieve technologie hun biedt om meer bezoekers te trekken. Ze verwachten het meest van een mobile loyalty app, interactieve digitale schermen, locatie-specifieke berichten (geofencing) en augmented reality. Het lectoraat doet onderzoek naar deze innovatieve technologieën in twee Amsterdamse winkelgebieden.

OUTPUT

- Publicatie (Ruyg, Schrandt, Hallema & Kuijper, 2019): <https://www.hva.nl/kc-fdmci/gedeelde-content/nieuws/nieuwsberichten/2019/09/onderzoek-helpt-tentoonstellers-met-evaluatie-van-bezoekersreacties.html>
- Toolkit (Schrandt, Van Vliet, Hallema & Kuijper, 2019): <https://designingexperiences.com/wp-content/uploads/2019/09/de-tentoonstellingsmaker-van-de-21ste-eeuw--ontwerpen-voor-beleving-2019-lr.pdf>
- Filmpje toolkit TM21, 2020: <https://youtu.be/IE1dD4p2u7s>
- Publicatie (Haaker, Groot, Hekman): <https://research.hva.nl/en/publications/a-design-method-for-data-driven-business-models>
- Website-output (Groot, Logjes, Kuijper): <https://www.valuable-experiences.eu/>
- Rapport: Stappenplan <https://research.hva.nl/en/publications/a-design-method-for-data-driven-business-models>
- Publicatie: https://pure.hva.nl/admin/files/6578468/Moes_Verhagen_VanVliet_Weltevreden2018.pdf

LECTORAAT DIGITAL LIFE

De onderzoeksgroep Digital Life van de Hogeschool van Amsterdam richt zich op innovatieve technologie, sensoren en digitale informatie in het dagelijks leven. Medewerkers van het lectoraat doen toegepast onderzoek naar technologie, big data en gebruikersgerichte ontwerpmethoden. De regio Amsterdam en daarbuiten is voor Digital Life het living lab.

TOP 3 PROJECTEN

Playful Data-driven Active Urban Living (PAUL)

In grote steden is de gezondheid slechter en de levensverwachting korter dan in landelijke omgevingen. Dit is mede een gevolg van een lagere lichamelijke activiteit van de bewoners. In dit project proberen we meer inzicht te krijgen in hoe de fysieke activiteit van de inwoners verhoogd kan worden door het gebruik van gepersonaliseerde app-technologie, afgestemd op de gebruiker.

Hipper-project

Ouderen gaan na een heupoperatie steeds eerder naar huis, waarbij het revalidatietraject in toenemende mate in de thuissituatie wordt uitgevoerd. In het RAAK-publiek-project Hipper wordt een behandelprotocol met sensortechnologie ontwikkeld dat zowel patiënten als zorgprofessionals meer inzicht geeft in de voortgang van de revalidatie.

VITAMINE

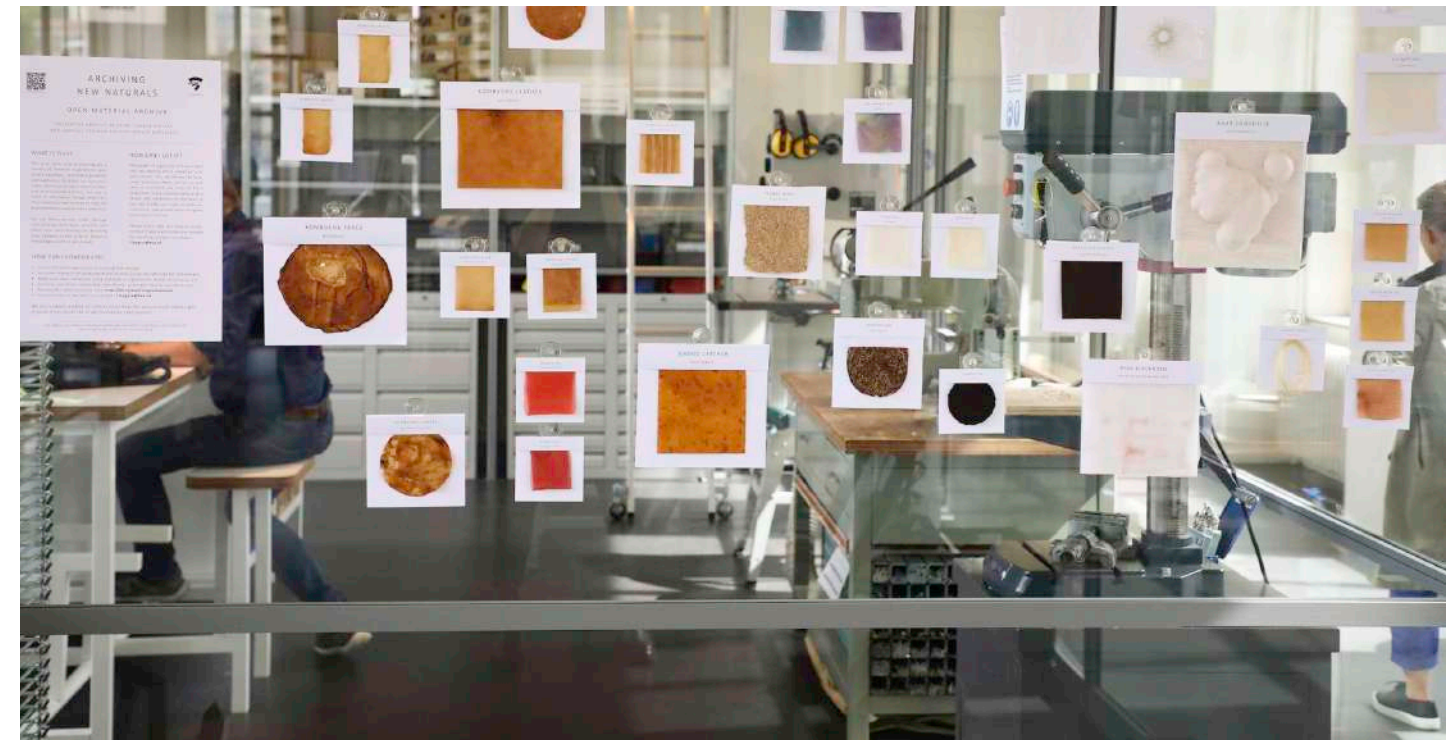
Hoe zorg je ervoor dat mensen zo lang mogelijk gezond blijven

en zelfstandig kunnen blijven functioneren? Een actieve levensstijl en gezonde voeding maken daarbij een groot verschil, vooral voor ouderen met beginnende, functionele beperkingen. Het HvA-project VITAMINE ontwikkelt een thuistrainingsprogramma als aanvulling op het landelijke programma Meer Bewegen voor Ouderen (MBVO). De training wordt digitaal ondersteund en er wordt gebruikgemaakt van eiwitrijke voeding om het effect te optimaliseren.

OUTPUT

- Publicatie: Introduction to the Special issue on the Mutual shaping of Human-Robot Interaction (International Journal of Social Robotics, 2020). <https://link.springer.com/article/10.1007/s12369-020-00681-6>
- Video: Guiding Environment - De Empathische Woning. Op basis van het project Guiding Environment. Wordt veelvuldig gebruikt om het idee te laten zien. <https://www.youtube.com/watch?v=3yb450GkCSw>
- Hipper Therapeutics (<https://hipperx.nl/>; spin-off). Op basis van een onderzoeksproject en promotieonderzoek is een spin-off uitgekomen waar de HvA nu aandelen in heeft.

LECTORAAT VISUAL METHODOLOGIES

Het lectoraat Visual Methodologies ontwikkelt visuele methoden voor praktijkgericht onderzoek naar maatschappelijke kwesties en debatten. Visual Methodologies bestudeert onder meer de rol van beeld in de digitale cultuur. Welke beelden worden op social media gedeeld rond belangrijke maatschappelijke onderwerpen? Hoe verschillen die onderling? En hoe kunnen we met visualisaties online en op locatie verschillende doelgroepen betrekken bij een maatschappelijk debat? Het lectoraat maakt ook zelf beeldmateriaal dat als tool voor onderzoek wordt gebruikt. Het lectoraat werkt nauw samen met het onderwijs en is actief in alle opleidingen van de faculteit. Daarnaast werkt het lectoraat mee aan de Digital Society School, in de track Data Driven Transformation.

TOP 3 PROJECTEN

Climate Futures: (Machine) Learning from Cli-Fi

In het transdisciplinaire onderzoeksproject Climate Futures staat de verbeelding van onze toekomst met klimaatverandering centraal. Met artistiek onderzoek dat gebruikmaakt van digitale en visuele onderzoeksmethoden, doorbreekt het werk de platgetreden beeldtaal van klimaatverandering (ijsberen op smeltend ijs) en creëert nieuwe beelden en metaforen die uitnodigen tot reflectie op onze verhouding tot het klimaat in heden en toekomst.

Desinformatie in kaart

Onderzoek naar het urgente thema van desinformatie. Een samenwerking met de Universiteit van Amsterdam in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, wat heeft geleid tot twee bundels bij Amsterdam University Press en een EU-aanvraag small scale media. De berichtgeving bevatte artikelen in Trouw en de Volkskrant. De onderzoeksresultaten zijn gebundeld in een boek, dat in 2020 is verschenen bij Amsterdam University Press.

Critical Making

Onderzoeksprogramma dat 'maken' beschouwt als een kritische onderzoekspraktijk. Resultaten zijn onder meer de publicatie en lancering van The Critical Makers Reader. De eerste editie heeft zich al gauw over de hele wereld verspreid. Het materiaalarchief (een

Comenius-project onder leiding van Loes Bogers) is een mooi voorbeeld van research through design education. We gebruiken hierbij visuele manieren om tastbare objecten en online inhoud te organiseren en met elkaar te verbinden.

OUTPUT

- Bundels over desinformatie (2020 en 2021), zie eerdere beschrijving in de Etalage.
- Materiaalarchief, lees de eerdere beschrijving op blz 42.
- Tijdens You Make the City, een evenement georganiseerd door De Gezonde Stad en verschillende samenwerkingspartners op 6 april 2017, hielden we een plot party als een boeiende manier om informatie en persoonlijke meningen te verzamelen van de 300 deelnemers die bij elkaar waren gekomen om te praten over manieren om de stad te verbeteren. Een plot party is een (reeks van) gezamenlijke visuele interventie(s) om reacties op bepaalde kwesties uit te lokken, (betere) onderzoeksvragen te formuleren, meningen te verzamelen en een discussie te starten, of prioriteiten rond een specifiek onderwerp vast te stellen. De verzamelde informatie en inzichten zijn gebruikt om vragen te formuleren en te verfijnen voor verdere toegepaste onderzoeksprojecten om burgers en professionals te ondersteunen bij het groener en gezonder maken van de stad.

LECTORAAT NETWORK CULTURES

Het lectoraat Network Cultures (INC) analyseert en vormt het terrein van netwerkculturen met evenementen, publicaties en online dialoog. De projecten van het lectoraat draaien om urgente publicaties, alternatieve verdienmodellen, kritisch ontwerpen en maken, digitale tegencultuur en nog veel meer. Een belangrijk aandachtspunt is het opzetten van duurzame onderzoeksnetwerken. Opkomende kritische onderwerpen worden in praktische zin geïdentificeerd en vormgegeven. Het lectoraat is interdisciplinair van aard en brengt onderzoekers, kunstenaars, activisten, programmeurs, ontwerpers, studenten en docenten samen. De onderzochte onderwerpen omvatten maar zijn niet beperkt tot internetverdienmodellen (MoneyLab), de huidige staat van online video (VideoVortex), experimenten in digitaal publiceren (Making Public), hybride evenementen tijdens én na de coronacrisis, kritisch meme-onderzoek en techniekkritiek (in het onderwijs).

TOP 3 PROJECTEN

Making Public

Making Public was een tweejarig RAAK-mkb-project dat liep van 2018 tot 2020. In dit onderzoek gingen we op zoek naar nieuwe manieren van urgent en hybride (online als epub en fysiek in print) publiceren. De publicaties die uit het onderzoek voortkwamen, waren ook onderdeel van het onderzoek zelf.

MoneyLab

MoneyLab, dat is opgericht in 2013, is op dit moment het grootste actieve internationale netwerk dat is voortgekomen uit het lectoraat. Zelfs tijdens de huidige moeilijke coronaperiode hebben er vijf internationale online conferenties plaatsgevonden. MoneyLab onderzoekt alternatieve verdienmodellen in de kunstwereld. De onderwerpen waar onderzoek naar wordt gedaan, variëren van cryptovaluta, blockchain en crowdfunding tot aan discussies over basisinkomen, papierloos geld en broodfondsen.

The Art of Criticism

Het lectoraat heeft een belangrijke ondersteunende rol gespeeld in het aanpakken van de toekomst van de kunstkritiek in de breedste zin van het woord. The Art of Criticism was een project dat liep van 2016 tot 2019, bestaande uit kritische experimenten, reflecties, publicaties

en evenementen, en is inmiddels uitgegroeid tot een Europees netwerk. Dit project wordt in 2020-2021 voortgezet onder een nieuwe naam en zal nog meer focussen op alternatieve verdienmodellen in de kunstsector.

OUTPUT

- Fricie van Miriam Rasch: Oud-collega Miriam Rasch won dit jaar de Socratesbeker voor het beste Nederlandstalige filosofieboek. Fricie gaat over ethiek in tijden van dataïsme (het geloof dat alles te vertalen is in data).
- The Critical Makers Reader, edited by Loes Bogers: De reader met essays over kritisch maken was een samenwerking tussen het lectoraat en het Makers Lab van de HvA en wordt ingezet als lesmateriaal bij de minor Critical Making.
- Sad by Design: Sad by Design verscheen in 2019 en is geschreven door lector Geert Lovink en vertaald in het Engels, Duits, Italiaans, Spaans en Russisch. De essaybundel gaat over de trieste stagnatie van de internetcultuur in het tijdperk van Brexit en Trump.

Colofon

KRITISCHE REFLECTIE 2021

Kenniscentrum Digitale Media & Creatieve Industrie
Hogeschool van Amsterdam
Rhijnspoorplein 1
1091 GC Amsterdam
<https://www.hva.nl/kc-fdmci>

Hoofdredactie Martijn de Waal

Redactie **Femke Glas, Marlies Dinjens, Wouter Groot, Frank Kresin, Somaya Ben Allouch, Geert Lovink, Nanda Piersma, Troy Nachtigall, Sabine Niederer, Tamara Witschge, Dominique van Ratingen, Katrien de Witte**
Eindredactie **Nicole Paehlig, Marlies Dinjens, Joyce Overklift Vaupel Kleyn, Femke Glas**
Vormgeving **UNDOG**
Productie **Joyce Overklift Vaupel Kleyn**
Fotografie **Bibi Veth, Bob Bronshoff, Fred van Diemen en Carly Wollaert**

Met dank aan **Indira van 't Klooster, Corné Lukken, Dirk Bertels, Rens Tap, Marco Wisse, Loes Bogers, Andre Neumann, Pieter Bons, Gabriele Colombo, Raoul Engelbert, Dirk Reynders, Beach Baganal, Jord Schaap, Katinka van Vuure, de collega's van HvA Onderwijs en Onderzoek** en het **HvA netwerk Onderzoekskwaliteit**, en de **docent-onderzoekers** die input gaven voor deze Kritische Reflectie

